A detailed botanical illustration of plant stems and leaves. The stems are light brown with a fibrous texture, and the leaves are long, narrow, and green with prominent veins. The illustration is set against a light beige background.

Etnografia de la comunicació del col·lectiu xinès de Mollet del Vallès: diàspora i integració intercultural

Laia Llinàs Bertran

Tutores: Dra. Maria Jesús Buxó i Dra. Olga Jubany

Curs 2016 – 2017

Màster Oficial d'Antropologia i Etnografia

Departament d'Antropologia Social, Universitat de Barcelona

Als meus avis, sine quan non.

Agraïments

Darrere de dues mans que escriuen i d'una etnògrafa primerenca, hi ha molt més que piles de llibres. Hi ha persones sense les quals aquest projecte no hagués estat possible.

Les meves tutores, la Dra. Olga Jubany i la Dra. Maria Jesús Buxó, increïbles professionals que han respost a tots els possibles correus que una primerenca pot enviar (que no són pocs).

La meva família, que han suportat cada minut d'estrès i negativitat quan el treball de camp no ha donat profit.

Els meus avis, que em van despertar l'incondicional amor per la llengua catalana.

Els amics, que m'han repetit cada dia que fer-ho, i fer-ho en un any, era possible.

Les informants, que sense tenir un bon castellà però tampoc vergonya, m'han obert les portes dels seus locals.... i de les seves vides.

谢谢你们

Índex

Resum	5
Català	5
Castellano	5
English	6
Introducció	7
Metodologia	13
Narrativa i estil.....	16
Marc teòric i Objectius	17
Objecte d'estudi	23
Context Històric	28
CAPÍTOL 1: Descriure etnogràficament les comunitats d'immigrants xinesos dedicats al comerç i serveis a Mollet del Vallès.	32
Història de la migració: de Wenzhou a Mollet.....	32
La criança a la Xina.....	36
“Segones generacions”, una vida de contradiccions	39
CAPÍTOL 2: Cartografia dels territoris on es situen per adaptar-se al lloc on han de viure.	41
Consagració social del gènere	42
Emprenedoria	44
CAPÍTOL 3: Analitzar els comportaments lingüístics que queden afectats per estereotips i acceptabilitat (llenguatge i identitat).....	51
Estereotips.....	51
Estudi de prejudicis en categories	54
Comportaments lingüístics del grup d'estudi	57
Català – Castellà.....	58
Mandarí – Dialecte	59
Comportaments lingüístics afectats per aquests estereotips	61
CAPÍTOL 4: Analitzar la semiòtica de la gestualitat i emocionalitat.	68
Els dos grups	68

Ritmes.....	70
Descendència	72
La diàspora xinesa arreu	73
CAPÍTOL 5: Posar en evidència els sistemes de prestigi de la comunitat xinesa, el mianzi (面子)	77
Guanxi (关系)	79
La importància de la gestualitat.....	81
Conclusions.....	83
Bibliografia citada	87

Resum

Català

Aquest treball neix del dubte de la influència de la globalització sobre el català com a llengua minoritària, desembocant en una etnografia sobre la comunitat xinesa de Mollet del Vallès. He intentat, d'una banda, presentar el grup asiàtic, incloent les seves costums, tradicions, quotidianitat... entre les quals he descobert: el procés d'emigració (que inclou l'enviament dels fills a Xina durant uns anys per assegurar una bona educació mentre els pares assoleixen un nivell econòmic suficientment al país d'arribada), el singular posicionament dels seus negocis allunyat del model *Chinatown*, la paralingüística del grup (que ha mostrat els subgrups de la comunitat: amb una cultura més oriental o més occidental), i finalment els sistemes de prestigi de la comunitat que expliquen, entre d'altres, els préstecs monetaris desinteressats.

D'altra banda, he analitzat els usos lingüístics amb especial atenció, i he intentat analitzar el pes de diversos aspectes de la globalització sobre el català, trencant molts esquemes preconcebuts tant per les teories trobades com per la realitat al treball de camp. El català no és una llengua en risc ni amenaçada, simplement cal que tinguem cura de la seva salut i que l'utilitzem. Alhora, és necessari pel benestar de les futures identitats i generacions, que promulguem una Catalunya multicultural i plurilingüe, sense etiquetes, pors ni estigmes.

Castellano

Este trabajo nace de la duda de la influencia que tiene la globalización sobre el catalán como lengua minoritaria, desembocando en una etnografía de la comunidad china de Mollet del Vallés. He intentado, por un lado, presentar el grupo asiático, incluyendo sus costumbres, tradiciones, su vida cotidiana... entre las cuales he descubierto: el proceso de emigración (que incluye el hecho de mandar a los hijos a China durante unos años para asegurar una buena educación mientras los padres consiguen un nivel económico suficiente en el país de llegada), el singular posicionamiento de sus negocios lejos del modelo *Chinatown*, la paralingüística del grupo (que ha mostrado los subgrupos de la comunidad: con una cultura más oriental u occidental), y finalmente los sistemas de prestigio de la comunidad que explican, entre otras cosas, los préstamos monetarios desinteresados.

Por otro lado, he analizado los usos lingüísticos con especial atención, y he intentado analizar el peso de los diferentes aspectos de la globalización en la lengua catalana, rompiendo muchos esquemas preconcebidos, tanto por teorías estudiadas como por la realidad del trabajo de campo.

El catalán no es una lengua en riesgo ni amenazada por la globalización. Simplemente, los catalanes somos los primeros que tenemos que cuidar su salud y usarla. Asimismo, es necesario para el bienestar de las futuras generaciones e identidades, que promulguemos una Cataluña multicultural y plurilingüe, sin etiquetas, miedos ni estigmas.

English

This project was born of the doubt about the influence that globalization has on the Catalan language as a minority one, and it developed into an ethnography about the Chinese community in Mollet de Valles, a city in the province of Barcelona. I tried, on the one side, to present the Asian group, including their traditions, quotidian life... where I discovered the emigrating process (that includes sending the children to China some years for them to have a good education while parents get a good economic level in the new country), the singular position of their business, far from *Chinatown* model, the group's paralinguistic (that has shown the subgroups of the community: with a more oriental or occidental culture), and finally the prestige systems in the community that explain, among other things, uninterested loans.

On the other side, I carefully analyzed the linguistic uses and I tried to analyze the influence of different aspects of globalization on the Catalan language, breaking some preconceived schemes, with new theories and with the field study. The Catalan language is not in risk nor threat for globalization. We, Catalans, must be the ones to take care of its health and use it. It's necessary for the wellness of the future identities and generations, that we enchant a multicultural and plurilingual Catalonia, without tags, fear nor stigma.

Introducció

“The loss of a language diversity will mean that we will never even have the opportunity to appreciate the full creative capacities of the human mind”

Marianne Mithun (1998:189)

El món actual gira entorn de l'electrònica i la ciència. Cada dia hi ha un llançament d'un nou model de telèfon mòbil, un nou descobriment científic... la tecnologia d'arreu sembla avançar a un ritme estrepitós. Però què en sabem de les llengües? Per què no preocupa en un mateix grau els idiomes que moren cada dia o els problemes de comunicació entre la gent? Podem viure sense llengües encara que tinguem la tecnologia més avançada? La resposta és clara: no. Parlem-ne.

Un idioma, per norma, ha de brindar als seus parlants el poder de comunicar-se i ha de permetre referir-se a la realitat actual. Una de les principals lleis de la lingüística que diu que, quan una llengua deixa de ser necessària i útil, ja està en la recta final de la seva desaparició. Però que mori una llengua no només implica la comunitat o l'àrea on es parlava. Implica una gran desaparició de diversitat mundial. Implica, com bé diu Mithun (1998:189), la pèrdua de l'oportunitat d'apreciar les capacitats creatives de la ment, no només a nivell lingüístic sinó també social i científic. És a dir, quan mor una llengua, hi perdem tots.

Clarament la globalització n'és, en part, responsable. El contacte entre diferents cultures i societats ha existit des del principi de la humanitat, però mai no ha estat tan intens i constant com ara. Diàriament es produeixen trobades entre ciutadans de diferents nacionalitats i que tenen diferents llengües maternes, en les quals s'utilitzen les llengües *majoritàries*, les que tenen més parlants, per tal de facilitar la comunicació:

“Un element nou potser de l'actual era *glocal* és el fet del possible ús de les grans llengües, en lloc de la del grup receptor, en els contactes per migració. En la mesura que les societats humanes es poliglòtitzen i adquireixen, així, el coneixement d'altres llengües a part de la seva pròpia, pot ser possible que un d'aquests codis pugui ser usat per comunicar-se entre els receptors i els nouvinguts, si aquests també el saben. Això, per exemple, és el que passa sovint al Quebec, on malgrat que el francès ha estat també una gran llengua de comunicació internacional, es dona el fet que sigui freqüentment l'anglès la llengua utilitzada per distints grups migrants, en especial de primera generació, per comunicar-se amb la societat receptora. Igualment a Luxemburg, el francès, en aquest cas, és la llengua més utilitzada per comunicar-se entre els immigrants d'origen portuguès

i la població autòctona, cosa que ha portat també a fer reformes en el sistema educatiu per tal d'assegurar que si més no la segona generació estigui en condicions d'usar plenament el luxemburgès en la seva vida social quotidiana. No cal dir que aquesta situació s'ha donat i es dona encara a Catalunya, on el castellà ha fet i fa majoritàriament aquesta funció d'intercomunicació entre la població immigrada i l'autòctona. És clar, doncs, que les poblacions intenten resoldre les seves necessitats comunicatives usant les eines que tenen a l'abast, cercant les vies lingüístiques més efectives d'intercomprensió amb els altres individus amb qui conviuen." (Bastardas 2007:96-98)

Aquest fet és una clau bàsica de la humanitat, que sempre ha lluitat per entendre's i fer-se entendre socialment. Malauradament, afecta la salut de les llengües minoritàries, que són concebudes com menys útils i incapaces d'oferir bones oportunitats laborals al tenir menys abast social. Sumem-li a aquest fet, el ritme del caos constant de la globalització: milers de vols al dia, interconnexions mundials, empreses internacionals, relacions a llarga distància, cadenes de restaurants i botigues esteses per la majoria de països del món, la possibilitat de parlar amb algú a disset mil quilòmetres en temps real, d'enviar fotografies, vídeos i missatges instantanis... Impressionant, oi? Ja ho deien Inga i Rosaldo (2002), estem més a prop estant més lluny, més comunicats entre nosaltres, però a més kilòmetres de distància. La veritat és que la globalització ens atrau a tots. Tantes possibilitats en un sol moment... Però cal analitzar-la correctament i veure bé la cara fosca.

La teoria de Bastardas (2007:30), "cal explorar allò global per entendre allò local", em va fer reflexionar i vaig entendre que la globalització no era un moviment extern i llunyà a nosaltres, sinó que també hi estàvem implicats. Aquí, des de casa. Per aquest motiu vaig decidir buscar respostes a Catalunya mateix. Des de ben petita i degut a viatges familiars, m'han interessat molt els idiomes i les separacions culturals i lingüístiques que es creaven arreu. Sempre era la primera en apuntar-me a cursos d'idiomes a l'estiu i, a poder ser, de les llengües més esteses, que em permetessin parlar amb molta gent de diferents llocs que m'expliquessin històries exòtiques de llocs remots. Aquest amor pels idiomes va florir en els meus estudis de traducció i interpretació, en els quals vaig aprendre a estimar les llengües minoritàries, plenes de cultura i coneixement, i em vaig interessar pel futur del català: la meua llengua materna, en la que he après, en la que penso, en la que escric. Cursant la carrera, se'm van presentar dues problemàtiques vigents sobre les quals volia investigar. D'una banda, el meu interès per les llengües asiàtiques, que va incrementar al estudiar xinès i japonès a la universitat, em va fer interessar per la comunitat asiàtica a Catalunya, cada vegada més nombrosa. D'altra banda, vaig començar a valorar el fet de tenir una llengua materna minoritària i em vaig interessar pel seu estat i per l'amenaça que la

globalització suposava per la seva salut. Els meus avis sempre m'han transmès l'amor per la llengua catalana i, mesclant ambdues inquietuds, vaig decidir investigar sobre *L'ús del català a la interpretació de conferències de les institucions internacionals: les Nacions Unides i la Unió Europea*, publicat al Dipòsit Digital de la UAB. Amb ell, em vaig adonar del clar menyspreu de les organitzacions cap a les llengües minoritàries. Simplement, el català a la interpretació de conferències d'aquestes institucions no existia. Alhora, el meu esperit lingüista seguia investigant en llengües minoritàries, i vaig descobrir el documental *The linguists*, juntament amb altres estudis i dades. Aquesta sèrie de fets em van anar obrint els ulls sobre la quantitat de llengües que estaven morint cada dia, la gran pèrdua per la societat global que això suposava. Aleshores vaig entendre el gran perill que podria tenir el català si no es tractava bé.

Veient la perspectiva governamental i institucional, i com aquesta no semblava especialment col·laborativa en el cas del català, vaig decidir sortir al carrer a observar. A Barcelona cada vegada s'escolta més varietat lingüística. Pot semblar alarmant, però vaig decidir no deixar-me emportar per la por i investigar la societat catalana i els usos lingüístics que ocorren a les ciutats. Em va semblar una magnífica oportunitat per estudiar en la meua pròpia pell la situació actual i descobrir si el català era una llengua en risc de desaparèixer. El Màster Oficial d'Antropologia i Etnografia em permetia estudiar la part més social i cultural, mentre que els previs estudis en lingüística em permetien realitzar un estudi més tècnic de les troballes. La pregunta era concisa:

Quins són els efectes de la globalització al català?

Poc sabia que aquesta pregunta d'investigació tan clara i plena d'interrogants pel seu voltant, em portaria a un estudi molt diferent. El següent pas va ser trobar un "qui" al "què", un objecte d'estudi, una comunitat, un grup de persones en qui pogués trobar la resposta d'aquests dubtes. Vaig estar pensant en la societat catalana, i en les noves comunitats que l'han anat diversificant, i, com ja explicaré al capítol "Objecte d'estudi", vaig veure en la comunitat xinesa a Catalunya un perfecte cas d'estudi per analitzar la realitat actual de la llengua catalana: era una comunitat bastant nova (fa aproximadament vint anys que vam començar a tenir gran afluència d'immigració xinesa), i seria curiós veure quins usos lingüístics tenien, quines llengües parlaven els seus fills i néts, etcètera. A diferència d'altres comunitats, com la castellanoparlant (em baso en els estudis de Kathryn Woolard, que ha estudiat el bilingüisme a Catalunya des de la transició), hi havia pocs estudis sobre la lingüística de la comunitat xinesa a Catalunya. De fet, sobre la comunitat xinesa en general.

Per tal de realitzar un estudi en profunditat, doncs, calia concretar més el grup d'estudi: la comunitat xinesa és molt extensa i Catalunya molt gran. Tot i que estudiar la comunitat a

Barcelona semblava una idea molt atractiva i cosmopolita, especialment vinculada amb la globalització, l'accés era excessivament ampli. La comunitat xinesa és molt reservada, i aconseguir-hi realitzar un estudi en profunditat requeria tenir-hi, previs a l'estudi, diversos contactes que em poguessin obrir les portes dels seus negocis. Per aquest motiu ho vaig decidir centrar en Mollet del Vallès, el poble on he crescut, al Vallès Oriental, província de Barcelona. Mollet té, segons dades de l'IDESCAT, 51.491 habitants, però segueix tenint aquell sentiment de poble tan màgic on la gent es saluda pel carrer. Dues noies que havien anat amb mi a l'escola, i amb qui vaig compartir una bona amistat eren de pares xinesos, nascudes a Catalunya. A través d'elles, i com veureu a la metodologia, vaig començar a estirar del fil i a realitzar treball de camp, estudiant la comunitat des de diversos punts de vista: primer estudiant com entrar-hi en contacte, fet sorprenentment complicat, com adaptar la metodologia i els coneixements apresos a les seves costums i tradicions, i com plasmar-ho tot en un treball antropològic digne de tot el que les informants havien mostrat. La pregunta teòrica era:

Quin efecte té la globalització (i la immigració en particular) a nivell lingüístic sobre la sobre les llengües minoritàries?

Tot i que, com sabem, l'etnògraf sovint ha de canviar el rumb i adaptar-se als descobriments, no esperava trobar tal quantitat de sorpreses. La comunitat xinesa està plena d'incògnites, moltes de les quals allunyades dels usos lingüístics que pretenia estudiar en un principi. En contes d'aferrar-me a la idea principal, vaig seguir el consell de Professors i de les tutores, i vaig deixar que les troballes anessin modificant el treball final. D'entrada, el treball es basava en la realització d'observació participant a deu comerços de la ciutat (ja fossin basars, restaurants o centres d'estètica), i analitzar quin ús lingüístic es feia depenent del tipus de client amb qui es tractava. Així mateix, intentar analitzar la gestualitat i la paralingüística del grup fixant-me en com aquesta podia impactar a les relacions amb el client: malentesos o impressions equivocades degut a un creuament de diferents paralingüístiques, com marquen Halliday et al. (1964), Kiesling i Paulston (2005) i Riley (2007) entre d'altres.

Les preguntes inicials posaven el punt de mira en:

- Quina és la relació entre els clients i els fills d'immigrants xinesos (coneguts com "segones generacions"), sovint nascudes i escolaritzades a Catalunya: Quin idioma solen utilitzar? Com és la gestualitat implícita?
- Aquests mateixos fills, fan de traductors intèrprets entre clients i els seus pares? O són els mateixos pares qui parlen català i/o castellà? Quina de les dos utilitzen i en quins casos?

- Quins xocs es produeixen entre ambdues cultures (la xinesa i la catalana o espanyola), més enllà del llenguatge?
- Quina opinió tenen els xinesos sobre el català? L'utilitzen? El consideren útil o necessari?
- Quin és el seu ús lingüístic privat: parlen mandarí? Dialecte? Castellà? Català? (Encara que aquestes últimes dues opcions semblin menys possibles).
- Com està evolucionant el català davant de la globalització? Quina diferència hi ha entre la realitat i les teories existents?

Però les preguntes inicials es van anar modificant a mesura que m'anava endinsant al camp. L'observació participant va desembocar en històries de vida, i els descobriments van anar obrint diferents portes. A mesura que avançava en la investigació, petites troballes em van fer veure el gran enigma que envoltava la comunitat xinesa i la necessitat de trencar-lo per desencasellar la posició estigmatitzada que ocupa i apropar la comunitat a una Catalunya multicultural i oberta. La principal pregunta teòrica era:

Com són els usos lingüístics de la comunitat xinesa de Mollet del Vallès?

D'aquest llarg procés neix l'etnografia de la comunitat xinesa de Mollet del Vallès, amb un enfocament especial cap als usos lingüístics d'aquesta, però sense abandonar els altres aspectes com la cartografia dels seus negocis, la semiòtica i gestualitat i els sistemes de prestigi. Les informants, com veureu més endavant, són "immigrants de primera generació", filles directes d'immigrants que han nascut a Catalunya. Cadascuna d'elles té una història peculiar i diferent, però totes convergeixen en un punt, donant-me la oportunitat de recrear una història de la comunitat clara i concisa.

Concretament, he dividit el treball en els següents capítols:

1. Introducció.
2. Metodologia, on explicaré quina aproximació i mètodes he utilitzat per obtenir la informació.
3. Narrativa i estil, on justifico l'escriptura utilitzada.
4. Marc teòric i Objectius, on explicaré el perquè he escollit aquesta comunitat per realitzar la investigació, i on repasso les teories existents i en les quals he basat la anàlisi.
5. Context històric, per situar històricament el procés.
6. Cinc capítols on descriu la comunitat, que veureu explicats més endavant.
7. Conclusions, on recullo totes les teories i descobriments i obro futures línies d'investigació.

He volgut explicar cada un dels apartats o de les característiques de la societat donant la veu a les mateixes informants, que són protagonistes al treball. Ningú millor que elles mateixes per explicar la seva història: què en pensen dels sistemes de prestigi? I del fet que moltes noies de

pares xinesos siguin enviades amb els seus avis a la Xina durant un temps? I dels usos lingüístics? Com se senten? Per aquest motiu he inclòs un gran nombre de cites sobre les entrevistes i històries de vida realitzades.

A cada apartat, he considerat una comparació dels resultats obtinguts amb les teories existents. En els casos on la teoria s'allunyava de les troballes antropològiques, he decidit qüestionar-les i fer noves propostes que s'adaptessin més a la realitat estudiada.

En resum, doncs, aquest treball pretén ser una etnografia de la comunitat xinesa de Mollet del Vallès, especialment dedicada al comerç ja sigui en basars o restaurants. En ella he prestat especial atenció als usos lingüístics i a la comunicació tot i que també hi ha un anàlisi d'altres punts de la comunitat. Tot plegat, amb dos clars objectius:

1. Conèixer el grup asiàtic per tal de qüestionar o obliterar (o al menys intentar minvar) qualsevol tipus d'etiquetes, estigmes i racisme.
2. Estudiar els usos lingüístics per entendre més el grup i per veure la realitat actual del català.

Presento doncs, amb molta il·lusió, el meu Treball de Final de Màster: **Etnografia de la comunicació del col·lectiu xinès de Mollet del Vallès: diàspora i integració intercultural.**

Metodologia

La metodologia ha estat una part fonamental del treball i un dels apartats que m'ha permès aprendre més sobre l'etnografia i sobre les dificultats de l'antropòleg al camp d'estudi: inicialment, la metodologia proposada es basava en realitzar **observació participant** a deu comerços, ja fossin botigues o restaurants, dirigits per xinesos a Mollet del Vallès. L'observació ha estat clau per observar els tipus de relacions que es desenvolupen amb clients, altres treballadors i familiars, i també la gestualitat i la metacomunicació implícita. Alhora, tenir la possibilitat de presenciar els idiomes que s'hi utilitzen en diferents casos i relacions. Per exemple, les converses entre la família, on potser es prioritzava el dialecte davant del mandarí. En aquest hipotètic cas, podria utilitzar els meus coneixements de xinès per saber quina llengua s'estava parlant. A més, aquesta metodologia ha permès fixar-me en punts molt concrets de la investigació: les llengües, la metacomunicació i les relacions entre els clients i la comunitat xinesa, obtenint així una etnografia oberta a garantir diferents veus i fonts, com el cas de l'obra de Luis Cayón *Pienso, luego creo: la teoría makuna del mundo*.

Per tal de trobar informants i comerços on poder realitzar la observació, vaig optar per, d'una banda, parlar amb companyes de classe que fossin de pares xinesos, i d'altra banda, anar directament a botigues del poble a preguntar. D'aquests dos fronts, però, només es va presentar una possible futura voluntària. En plena campanya de Nadal, totes les botigues em tancaven portes al·legant la feina de temporada. Tot i així, quan es va tornar a proposar el treball als contactes coneguts a mitjan gener, van respondre directament que els pares no volien participar en l'estudi perquè volien estar tranquils. I d'altra banda, a les botigues que vaig accedir en persona, em convidaven a marxar de la botiga justificant l'absència del director en aquell moment, o una futura reunió on en parlarien. El meu aspecte d'estudiant i la possible presentació d'un document que justificués que era estudiant de la Universitat de Barcelona, realitzant un treball de final de màster no va convèncer. Malauradament doncs, l'observació participant no va ser possible. Abans que se'm seguissin tancant portes a la ciutat, vaig decidir reflexionar sobre els prejudicis que existeixen sobre la comunitat xinesa: catalogada com una comunitat molt tancada, de difícil accés, sovint amb poca relació amb els ciutadans locals, molt dedicada al comerç i que sovint implica als fills i nens als negocis fins a punts que poden qüestionar la seva legalitat. És comprensible doncs, que no se'm permetés l'accés a la observació participant.

Una vegada havent temptejat el terreny, vaig decidir juntament amb les meves tutores, modificar la metodologia i optar per un mètode que permetés un contacte més personalitzat i individual,

que prioritzés la informació qualitativa a la quantitativa ja que estava sent difícil trobar informants. Realitzar **històries de vida** va semblar la opció que millor s'adaptava a una comunitat tan tancada així com la que permetia obtenir més informació rellevant, com bé assenyala Pujadas (1992: 44):

La historia de vida se sitúa entre “[...] el testimonio subjetivo de un individuo a la luz de su trayectoria vital, de sus experiencias, de su visión particular y la plasmación de una vida que es el reflejo de una época, de unas normas sociales y de unos valores esencialmente compartidos con la comunidad de la que el sujeto forma parte.”

Per tal d'obtenir informants disposats a explicar la seva història, vaig recórrer a dues vies. D'una banda, vaig tornar a preguntar a les dues noies amb qui havia compartit classe a l'institut si estarien disposades a col·laborar amb una participació diferent a la proposada anteriorment, i la reacció va ser molt positiva. Ambdues van mostrar-se molt obertes a trobar-nos, demanant-me si necessitava qualsevol informació extra sobre la història de la seva família que poguessin preguntar als seus progenitors, etcètera. Una d'elles, la Rosa, també em va proposar un tercer contacte amb la Jiajia, la filla dels actuals treballadors del restaurant que havien obert els seus pares a la ciutat feia més de vint anys. El contacte amb aquesta última informant va ser molt diferent a les anteriors, i va requerir, de nou, una readaptació de la metodologia. Aquesta vegada, però, més senzilla que el primer canvi. Al no tenir un nivell de castellà tan alt com les altres noies, i el fet de no tenir una confiança ni contacte previ amb mi, la història de vida va resultar molt menys fluida i la informant molt menys disposada a explicar detalls personals i més detalls generals de la comunitat xinesa. Vista la situació doncs, vaig intentar guiar més la història de vida, proposant temes i preguntes, que van apropar la trobada a una **entrevista semi-oberta** més que a una història de vida.

El mateix va passar amb la quarta informant. Per tal de buscar altres contactes fora del meu cercle, ja que totes tenien entre vint i vint-i-cinc anys i volia escapar d'aquest marc, vaig demanar a la regidora de cultura de Mollet del Vallès, Mercè Pérez, a qui agraeixo el seu temps i dedicació per atendre'm, que em presentés a membres de la comunitat de la ciutat. De dos contactes presentats, treballadors de dos bars diferents al centre de la ciutat, només una informant va acceptar participar. Cal detallar, però, que amb aquesta participant, que tenia un nivell de llengua castellana similar o inferior al de la tercera informant citada anteriorment (la Jiajia), també es va haver de realitzar una entrevista semi-oberta. Aquestes van consistir en unes preguntes obertes que destapaven temes bàsics per la investigació: la llengua, l'estructura familiar, el procés de migració, etc. D'aquesta diferència d'experiències que ha aportat la metodologia mateixa he

extret les diferències entre informants, de les quals en parlaré al capítol quatre, on realitzo una anàlisi sobre la semiòtica i la gestualitat.

Cal remarcar també, que totes les històries de vida van ser gravades amb el consentiment de les informants per tal de poder analitzar posteriorment la informació, i poder recrear perfectament el vocabulari, gramàtica i expressions utilitzades. Aquestes gravacions han permès, d'una banda, un estudi més exhaustiu de l'anàlisi de les llengües utilitzades i dels errors comesos (gramaticals o de pronunciació), i d'altra banda, fixar-me més en la metacomunicació, la gestualitat i l'expressió de les informants durant el treball de camp.

Al segon capítol del treball també s'inclou una metodologia d'observació sense participació: per tal de cartografiar els comerços dirigits per xinesos a la ciutat, vaig realitzar un passeig per cada carrer de la ciutat i indicant al mapa on es trobaven els comerços. Tot i que va ser una informació que vaig intentar adquirir a través dels registres de l'Ajuntament, va ser inviable per temes de privacitat (dificultat per accedir a la informació fins i tot per part de l'ajuntament i de la regidora de cultura) i burocràtics (no totes les botigues amb treballadors xinesos tenien nom xinès, ni era fàcil saber quants treballadors xinesos hi havia contractats a cada botiga o restaurant). Així doncs, vaig optar per recórrer a la tècnica **d'observació directa, sense participació**, i vaig estudiar tota la ciutat fent fotografies i apuntant el nom del negoci, el tipus (botiga de roba, botiga d'estètica, bar, restaurant, etcètera), i posteriorment vaig crear la cartografia sobre paper, acompanyada d'una taula amb els negocis corresponents.

Finalment, totes aquests mètodes triangulats van anar descobrint diferents troballes etnogràfiques que vaig contrastar i interpretar sota les diferents aproximacions teòriques i recerca bibliogràfica que conforma el marc teòric del treball.

Narrativa i estil

Durant el plantejament del treball, també va ser necessari resoldre la narració que utilitzaria durant la redacció. Al llarg del màster, se'ns va recomanar en diverses ocasions i contextos, utilitzar la primera persona del singular, per mostrar més seguretat teòrica i certesa d'autoria. Anteriorment, als treballs realitzats durant els meus estudis universitaris, solia redactar en primera persona del plural o en frases passives impersonals per tal de mostrar un contacte amb el lector que resultés més accessible, més proper.

Finalment, després de diversos plantejaments i petits assajos per les assignatures juntament amb l'anàlisi del llibre de Luís Cayón, *Pienso y luego creo: la teoría makuna del mundo* (2010) — en el qual realitzava una etnografia compartida entre el poble makuna i ell mateix com a doctorand—, vaig veure més convenient respectar les recomanacions dels professors i utilitzar la primera persona del singular.

Un dels majors punts que em van fer qüestionar aquesta decisió va ser el fet que aquest treball no només l'havia escrit jo. L'han escrit totes les informants que m'han dedicat temps, l'han escrit les meves tutores, amb les seves directrius i guies, l'han escrit tots aquells que m'han donat idees, consells, suport... Per aquest motiu, vaig decidir incloure una gran quantitat de cites extretes de les gravacions de les històries de vida de les informants que fessin palès el gran protagonisme que els vull donar en aquest treball, on elles mateixes acaben presentant la seva comunitat i jo només hi afegeixo l'anàlisi antropològica.

Marc teòric i Objectius

Que a Catalunya cada vegada es parli menys és una sensació estesa. Sumem-li el fet que constantment estem omplint la llengua d'anglicismes i calcs del castellà, i tenim una llengua minoritària maltractada i malmesa. Aquests fets em turmentaven i vaig decidir començar la investigació per aquí: analitzant els riscos del català davant de la globalització, entenent que aquesta causava un dany irreparable a la llengua. Són molts els experts que han remarcat la importància de protegir les llengües minoritàries: Lewis (2009), Mithun (1998), Harrison (2007), Crystal (2000), etc. Fins i tot, experts que han estudiat la salut del català, com Woolard, que fa focalitzar els seus estudis en l'ús del català als col·lectius de nouvinguts espanyols entre els anys 1960 i 1970. Però Catalunya ha canviat molt des d'aleshores, i la globalització ha obert les portes a la internacionalització. Cada vegada més nacionalitats enriqueixen el nostre país, aportant diferents punts de vista sobre la vida, diferents costums i diferents llengües. Em preguntava doncs, si aquests nous catalans utilitzaven el català per relacionar-se, o simplement preferien el castellà, i quins motius els portaven a prendre aquesta decisió. Als meus ulls, el dia en que els nouvinguts deixin de veure el català com una llengua necessària, el català haurà emmalaltit.

Contràriament, però, Laura M. Ahearn (2012) proposa l'exemple singular de néts d'immigrants mexicans als Estats Units, que estan oblidant el castellà com a llengua mare, per submergir-se en el monolingüisme anglès.

I encara sorgien més dubtes: existeix la situació ideal en la qual els immigrants transmeten la seva llengua mare als seus fills, i aprenen alhora la llengua del país d'arribada? Assegurant així una bona salut de totes les llengües i una mescla de cultures igualitària? O la globalització perfecte només existeix sobre paper?

Basar l'estudi en l'**antropologia lingüística** permetria englobar tots aquests dubtes i enfocar l'estudi per unes conclusions resolutives.

“The goal of linguistic anthropology is to study languages by gathering data directly through ethnography, or participant observation, relating language structure to how it mirrors social structure and how it informs a specific culture.” (Danesi 2008: 32)

Afortunadament, l'antropologia lingüística també contempla la gestualitat i l'emocionalitat, la metacomunicació. Aquest fet que permetia realitzar un anàlisi més enllà de la llengua oral, tenint en compte les identitats i el sentiment dels informants, permetent així una anàlisi més completa.

Després del llarg procés, aconseguir informants joves em va permetre que, durant el mateix estudi, pogués estudiar la realitat del panorama lingüístic català actual així com el futur d'aquest, ja que eren generacions joves que formarien part del panorama català durant les pròximes dècades. Alhora, algunes de les informants, com veurem a continuació, tenen fills i nebots petits, i parlar-ne permetia obrir les portes a un estudi no només sobre el present, sinó també sobre les futures generacions, nascuts en un panorama ja globalitzat, nascuts en famílies plurilingües, escolaritzats en una altra llengua, amb amics d'altres cultures...

Així mateix, vaig començar el treball de camp a la recerca de les respostes adequades. L'únic que calia tenir en especial consideració era el fet d'estudiar la cultura i llengua catalana i espanyola per comparar-la amb la xinesa i fer un estudi complet, seguint la teoria de Hymes:

“include native conceptions of language and language use as an integral part of the agenda for the ethnographic study of communication (Hymes 1972:39)” a L. Briggs, *learning how to ask* (1984).

També resulta molt oportú citar a Danesi (2008:33) i (2008:65), que va ser un dels principals teòrics dels quals vaig anar donant forma al treball, juntament amb Chomsky (2006), Hymes (1977) i Bastardas (2007), especialitzat en la situació catalana.

“Linguistic anthropologists study such phenomena, investigation how languages reflect people's worldviews and how they are imprinted in the structure of their societies”

“Linguistics is a highly technical and versatile science, which provides the information and techniques for the anthropologist to study and understand the relation between language, cognition, culture and society.”

A mesura que em vaig anar endinsant al camp de treball, dos processos paral·lels van ocórrer.

D'una banda, el descobriment, gràcies a Bastardas (2007) i Castells (2004), que la llengua catalana no estava en una situació tan perjudicada com havia imaginat en un principi. A través de teories i exemples, vaig conèixer l'existència de la por de la pèrdua d'identitat, que es basa, majoritàriament, en la inquietud del perill que les cultures i llengües minoritàries pateixen davant de moviments globalitzadors, o davant del contacte amb llengües majoritàries que poden semblar un risc. Especialment, aquest fet es dona en nacions que se'ls ha exclòs del procés de generar el seu propi estat (com és Escòcia, el Quebec i Catalunya), tot i que també ho trobem en nacions com França (Castells 2004:26), però que acaba desembocant en pensaments ideològics extremistes que cal evitar de totes les maneres. Aquí va néixer el veritable objectiu del meu treball:

demostrar que la comunitat xinesa no influeix a la salut del català com a llengua, apropar el col·lectiu als catalans i fomentar la tolerància.

De manera paral·lela, mitjançant el treball de camp, vaig obrir els ulls al fet que el mandarí i la llengua xinesa, per molt que fossin unes de les més comuns al món, a Catalunya resultaven ser una minoria, creant un paral·lelisme. A la vegada, vaig entendre que si bé molts dels xinesos a Catalunya encara no parlen català i utilitzen el castellà com a llengua vehicular, es deu a dos clars motius:

Primer, la majoria de persones de la comunitat xinesa no tenen, inicialment, la intenció de fer arrels al país on emigren, simplement millorar la vida econòmica, i tornar al país d'origen una vegada ho hagi aconseguit. Aprendre català abans que el castellà suposa una pèrdua d'oportunitats si volen mudar-se a qualsevol altre ciutat d'Espanya o Sud Amèrica per motius laborals o personals.

Segon, degut als prejudicis i estereotips que envolten la comunitat, els catalanoparlants s'hi dirigeixen majoritàriament en castellà al percebre'ls com a estrangers i sobreentendre que no parlaran català. Davant d'aquesta demanda lingüística, els xinesos tendeixen a no aprendre català al no considerar-lo necessari, fet absolutament comprensible. Aquesta teoria gira totalment la meva primera hipòtesi, i afegeix als arguments de Castells i Bastardas el punt de vista de l'immigrant.

Era molt necessari plasmar el punt de vista de la comunitat xinesa al treball, donant-los-hi veu i servint d'exemple per les teories que menciona Castells, referent a pensaments ideològics extremistes, negant la veracitat de les teories que aquests pensaments proclamen. El treball de camp, al seu temps, va permetre obrir la investigació a troballes etnogràfiques no contemplades dins del marc teòric inicial, i van ser l'excusa perfecte per donar a conèixer la comunitat xinesa. Hi ha molts estudis sobre el grup asiàtic als Estats Units o a França, on ha tingut un important paper des de fa temps, però no a Espanya ni a Catalunya, tot i que sí que hi ha estudis sobre la nostra regió d'immigració més genèrics, o referits a altres comunitats com la marroquí. Per aquest motiu, vaig creure especialment convenient realitzar una etnografia de la comunitat que contemplés diferents punts per tal de, no només mostrar la seva poca influència sobre la salut de la llengua catalana, sinó també apropar-la i donar-la a conèixer i desmitificar-la.

Per començar, què en sabem de la cultura xinesa, o més concretament, de Wenzhou? Tot i que fa temps que convivim amb ells, se'n sap molt poc i se'ls coneix per la seva discreció. Encara que siguin una xifra creixent i que cada vegada hi hagi més negocis a la ciutat dirigits per xinesos, no

veiem avis xinesos a les residències... Investiguem sobre aquesta cultura, desmuntem-ne mites i prejudicis, i apropem-nos-hi amb la voluntat d'entendre-la.

Investiguem també el seu procés migratori, molt peculiar. Com poden deixar els nens a Xina mentre ells treballen aquí? Quina és la seva visió de parentiu? Quins motius els porten a actuar d'aquesta manera? Quins objectius tenen, quin profit pretenen treure de la immigració? Quins plans de futur tenen? Forma part dels seus objectius, aprendre català?

Hi havia moltes preguntes, moltes explicacions a abordar, però poc temps. Encabir un Treball de Final de Màster requeria fer un treball de camp molt intens, amb el qual poder adquirir el màxim d'informació possible. Per fer-ho i per obtenir unes conclusions clares i definides, calia analitzar les preguntes de recerca i delinear uns propòsits clars, que contemplessin i exploressin tots els descobriments. Vaig marcar els següents objectius que corresponen a capítols dins del treball.

1. Descriure etnogràficament les comunitats d'immigrants xinesos dedicats al comerç i serveis a Mollet del Vallès.

Tot i que els diferents capítols acaben creant una etnografia més completa, aquest punt va ser el més important, on vaig voler investigar sobre el procés de migració. Què els porta a venir aquí? Com aconsegueixen obrir els negocis? Quines dificultats troben? Com es desenvolupa la seva vida quotidiana aquí? Quins vincles tenen amb la Xina? I els seus fills? D'on se senten? Com han viscut el procés?

Crec necessari una descripció antropològica exhaustiva de la comunitat xinesa per un posterior estudi centralitzat en la lingüística i la metacomunicació. Aquest capítol anirà unit amb el capítol quatre on mostraré les diferències entre dos grups dins de la mateixa comunitat: els anomenats xinesos "espanyolitzats" i els xinesos "no adaptats".

En aquest apartat no he volgut vincular teories específiques sobre la comunitat xinesa perquè representava intentar emmarcar la comunitat estudiada dins d'uns exemples i estudis ja existents, i no acceptar la informació com a pròpia del grup en qüestió. Volia evitar comparacions innecessàries que poguessin donar menys valor a la comunitat.

2. Cartografiar els territoris on es situen per adaptar-se al lloc on han de viure

Qui dirigeix els negocis? Es veu com una feina de la família com a equip? Hi ha més predomini d'un gènere treballador? Segueixen el model de Chinatown? En cas contrari, quin model se segueix? Quins criteris compleixen a l'hora de seleccionar Mollet per establir-se? Són només basars i restaurants o hi ha més varietat?

Mitjançant una metodologia molt diferent a la utilitzada amb informants, mitjançant l'observació no participant per la ciutat, pretenc cartografiar els comerços xinesos. En

aquest capítol intento entendre les corrents de migració una mica millor, i sobretot analitzar fins a quin punt la comunitat xinesa està físicament integrada en la vida quotidiana de la gent del poble, quins espais en concret ocupa, i quines són les característiques o raons de selecció dels locals escollits.

Pel que fa a la teoria, com a resultat de les troballes, vaig considerar oportú vincular a Harvey (1989) i Inda i Rosaldo (2002), per entendre el paper de la globalització a la situació analitzada.

Davant la necessitat d'estudiar la legalitat de la vinculació dels fills al negoci familiar, vaig consultar advocats, que em van recomanar revisar l'Estatut dels Treballadors del Real Decret Legislatiu 2/2015 del 23 d'Octubre. És material legislatiu que s'allunya de l'antropologia en sí, però la vinculació amb l'estudi i la necessitat de consultar-ho era clara. També vaig consultar arxius de l'ajuntament de Mollet sobre el nombre d'empadronats xinesos.

3. Analitzar els comportaments lingüístics que queden afectats per estereotips i acceptabilitat

Aquest capítol constarà de diverses parts.

1. A partir del capítol anterior, pretenc analitzar els estereotips i l'acceptabilitat de la comunitat xinesa.
2. Seguidament, analitzar els comportaments lingüístics que queden afectats per aquests estereotips.
3. I finalment, posar per escrit tots els descobriments sobre els comportaments lingüístics del grup d'estudi.

La teoria d'aquest capítol es va basar en, d'una banda, la projecció d'estereotips i prejudicis en el sí de les notícies periodístiques de La Vanguardia i El Periódico, per tal d'analitzar els estereotips. Vaig basar l'anàlisi de la comunicació, en teories d'antropologia lingüística i sociolingüística de clàssics com Ninyoles (1975), Hymes (1989), Tollefson (1991), Lamuela (1994), Bastardas (2007), Castells (2004), Ahearn (2012). Com que inicialment, aquest era l'apartat principal del treball, és sobre el qual vaig aplicar un major nombre de teories. Pels meus estudis de traductora, era molt important considerar tots els clàssics i comparar-los per aconseguir una bona base teòrica sobre la qual treballar i analitzar els resultats obtinguts de les informants.

4. Analitzar la semiòtica de la gestualitat.

A continuació, fer palès les diferències trobades entre els xinesos més adaptats a les costums catalanes, amb una dialèctica i metacomunicació molt semblant a la d'un nadiu, amb els xinesos amb una adaptació menys evident, amb dificultats per expressar-se en

castellà correctament i amb una gestualitat aparentment freda i distant en comparació amb la catalana o l'espanyola.

Trolliet (1994) i Wang Gungwu (1978) són protagonistes en aquest apartat, on utilitzaré les seves obres per comparar la semiòtica de la comunitat xinesa de Mollet amb la de la comunitat del Chinatown de França o Estats Units. Tot i que no són clàssics de l'antropologia, són obres directament vinculades amb l'estudi de la semiòtica en comunitats xineses d'altres països.

En aquest capítol també incloure un petit punt sobre l'antropologia del temps i els ritmes culturals, fortament vinculats a l'expressió corporal i les maneres de comunicar-se.

5. Posar en evidència els sistemes de prestigi de la comunitat xinesa, el *mianzi* (面子)

Aquest capítol pretén ser una extensió del primer, però entrant en detall sobre un punt molt important i explícit al treball de camp: el *mianzi*, el sistema de prestigi i reputació de la cultura.

A part de Beltrán (2007), ha estat difícil trobar referències amb credibilitat sobre el *mianzi* o el *guanxi*, dels quals parlo al capítol, en les obres consultades durant la recerca ja que, tot i ser un punt clau a la cultura xinesa, se'n ha fet poca investigació i difusió: els xinesos tradicionals no li donen tanta importància perquè ho tenen molt instaurat a la seva identitat, i els més joves ho comencen a qüestionar, però encara se'n ha escrit pocs estudis. On més he trobat informació ha estat a articles *online*, com a LinkedIn, que donaven consells a empreses occidentals per expandir-se a la Xina.

Objecte d'estudi

He considerat necessari detallar els motius que justifiquen la tria de l'objecte d'estudi, que emmarquen una gran varietat de disciplines.

- Primerament, la comunitat xinesa és una comunitat amb una gran representació d'habitants a Catalunya i de creixement exponencial en els darrers anys. Alhora, els nouvinguts són una comunitat molt visible ja que han pres un paper de pes a l'economia espanyola, treballant en serveis de cara al públic, sovint en botigues i restaurants, sense crear *Chinatowns* o barris tancats com és el cas de Manchester o Nova York. Aquest punt implica una forta relació amb la societat catalana (que requereix que la comunitat xinesa aprengui la llengua, coneixements legals i econòmics, que els seus fills participin del sistema escolar, etcètera) i encara atorga més interès antropològic al grup asiàtic.
- Malgrat els moviments migratoris, és un grup que tendeix a mantenir un fort contacte amb el seu país d'origen (amb familiars o amics que no han emigrat, realitzant trucades o viatges freqüents), i a mantenir vives les seves tradicions (la festa de l'Any Nou Xinès, per exemple), i consegüentment, el procés d'adaptació és molt peculiar.
- És una comunitat amb una cultura molt diferent a la catalana o la espanyola, a nivell de religió, estructura familiar, llengua, tradicions, expressió corporal o fins i tot visió general de l'economia i objectius de vida. Aquest fet és molt útil per diferenciar on comença la cultura xinesa, on comença la catalana i on hi ha una fusió d'ambdós conceptes, fet que facilitarà la investigació fent-la molt més interessant.

Si bé tot aquest recull de punts la converteixen en una singular comunitat a estudiar, la diàspora xinesa a Catalunya ha estat poc analitzada, i sovint envoltada de misteri, estereotips i mites degut al seu caràcter hermètic que l'ha allunyat culturalment de la societat catalana, tot i tenir contacte físic diari. Com he mencionat anteriorment, doncs, amb la meva investigació pretenc estudiar aquest fet, aportant informació i coneixement sobre aquesta comunitat de la mà d'una anàlisi actual dels usos lingüístics i la comunicació de la comunitat amb informació extreta del mateix treball de camp. És a dir, dades proporcionades pels mateixos informants i per l'Ajuntament de la ciutat, amb el nombre d'empadronaments, la història de la immigració xinesa a la ciutat, les seves costums, tradicions i vides quotidianes, i contrastant-ho amb prejudicis i estereotips existents basats en la informació extreta d'un estudi sobre la premsa espanyola.

D'altra banda, el meu interès personal per la comunitat asiàtica també ha influït molt en la selecció de la mostra.

Una vegada especificats els motius pels quals he triat aquesta comunitat, com a grup genèric, m'agradaria entrar més en detall i presentar a les informants individualment. En un principi pretenia estudiar, utilitzant el mètode d'observació participant, a famílies senceres que dirigissin botigues o restaurants a Mollet pels mateixos motius que he donat anteriorment. Però tot i tenir l'objectiu inicial tan clar, com bé explicaré a la metodologia, van ser necessaris grans canvis per poder-me adaptar als informants i poder realitzar un bon treball. Les circumstàncies doncs, van desembocar en un objecte d'estudi molt més concret: quatre noies, d'entre 21 i 34 anys, que treballaven en botigues i restaurants de Mollet del Vallès. A través del contacte amb dues informants amb qui havia compartit classe a l'escola, vaig utilitzar la recomanació en cadena i vaig aconseguir el contacte amb una altra informant, recentment arribada a la ciutat. El contacte amb la quarta informant va resultar de la presentació de la Regidora de Cultura de la ciutat, que ja hi tenia un contacte proper i me la va presentar i va motivar la realització de l'entrevista. Malauradament però, em va resultar impossible crear una relació o tenir contacte etnogràfic amb una major varietat d'informants.

Així doncs, per motius de proximitat, i entenc que per comoditat de gènere, totes les informants amb qui vaig aconseguir contactar van ser dones joves. Les dones d'edat més avançada i els mateixos homes o nois joves, es van negar a participar a l'estudi i fins i tot evitaven entrar en escena durant el transcurs de l'entrevista o de la realització d'històries de vida. Per sort, però, les informants m'han proporcionat molta informació de la comunitat en general, fet que ha permès un gran nombre de descobriments.

A banda d'això, m'agradaria utilitzar aquest treball per poder donar veu a la minoria, permetre que elles mateixes trenquin els tabús que les envolten, deixar que les mateixes informants ens expliquin les seves històries tant pel que fa a la seva integració com a les dificultats interculturals. Consegüentment, trobareu un gran nombre de cites de les gravacions amb les quals pretenc crear una modesta etnografia compartida i apropar-vos més a les nostres informants. Els noms utilitzats a continuació són pseudònims ja que les dades recollides van ser anònimes i confidencials.

1. La **Pei** té 36 anys. Va néixer a Wenzhou (温州), a la Xina i porta cinc anys vivint a Mollet del Vallès, i 10 més a altres ciutats d'Espanya. Té dues filles de 12 i 4 anys que viuen a la Xina amb els seus sogres i que vol portar a Mollet perquè visquin amb ella i el seu marit, que treballen de cambrers en un bar de tapes al centre de la ciutat. Tot i que té uns curts estudis de fotografia, està convençuda que aquí es guanyarà millor la vida i les seves filles tindran un futur molt esperançador: les vol portar a una escola concertada i que estudiïn molt. Pel que respecta a tornar a la Xina, diu que no ho té clar, que després de tants anys vivint aquí, no sap si realment té ganes de tornar, encara que allà hi té els pares, els sogres i molta família, així

que està oberta a canvis. La Pei parla castellà, amb algunes dificultats tot i que es fa entendre perfectament, mandarí i el dialecte propi de Wenzhou, wenzhouhua (温州话), que només parla amb el seu pare ja que el seu marit és d'una altra ciutat on el dialecte és diferent.

Realitzar una història de vida amb la Pei va ser complicat degut al seu nivell de castellà, així que vam optar per una entrevista semi-oberta. La vam realitzar al bar on treballa, durant les seves pauses per dinar. Quan arribava, ella i el seu marit estaven asseguts en una taula, amb un ordinador connectat a Internet, veient vídeos d'una sèrie xinesa mentre dinaven menjar asiàtic que s'havien preparat ells mateixos. La sala era lluminosa, amb decoració hispana, amb moltíssimes taules buides, i algun client ocasional que demanava un cafè. El cap també dinava, en una taula apart tot sol. Quan entrava, recollien els plats junts i el marit marxava.

2. La **María** va estudiar amb mi a l'escola. Té 22 anys i també va néixer a Wenzhou (温州), on va ser cuidada fins als cinc anys pels seus avis. Després el seus pares la van portar a Catalunya. Primerament, va viure a Badalona, on els seus pares treballaven en un taller de roba, i finalment a Mollet, on han obert dos basars al centre. Fa un any, es va casar i va tenir un fill, i amb el seu marit van obrir una botiga de roba de la llar a Tenerife, prop dels pares d'ell. De moment no pretén tornar a la Xina tot i que diu que sí que li agradaria jubilar-se allà. La María no va realitzar estudis superiors, però a l'haver tingut educació a Catalunya, parla català i castellà perfectament, sense oblidar el mandarí que parla amb la seva família, amics i amb el seu fill.

Realitzar la història de vida a la María podria haver estat molt complicat ja que ella ara viu a les Illes Canàries, però va resultar ser molt fàcil i pràctic gràcies a la seva col·laboració i ganes de participar: en una de les seves visites als seus pares, que viuen a prop meu, vam decidir realitzar la història de vida. Ens vam reunir en un cafè molt modern al centre de la ciutat, acompanyades pel seu fill petit, que sovint animava a conversa cridant paraules en castellà com "agua!" des del cotxet, i rient quan el miràvem sorpreses. La història de vida va ser més que una fita antropològica. Va ser un retrobament on vaig entendre moltes coses que ens explicava de petita a l'escola, i que no havíem arribat a entendre mai. Més que etnografia, la trobada era un cafè amb una antiga companya, la gravadora es va tornar invisible i vam crear una bombolla plena de complicitat i proximitat intercultural.

3. La **Jijia** té 23 anys. Va néixer la província de Zhejiang (浙江) (la província de la ciutat de Wenzhou, tot i que mai no em va voler dir a quina ciutat va néixer exactament), on vivia amb els seus avis mentre els seus pares treballaven a Espanya. Fa 11 anys que ella i el seu germà es van reunir amb ells a València, on va cursar els estudis universitaris. Fa mig any

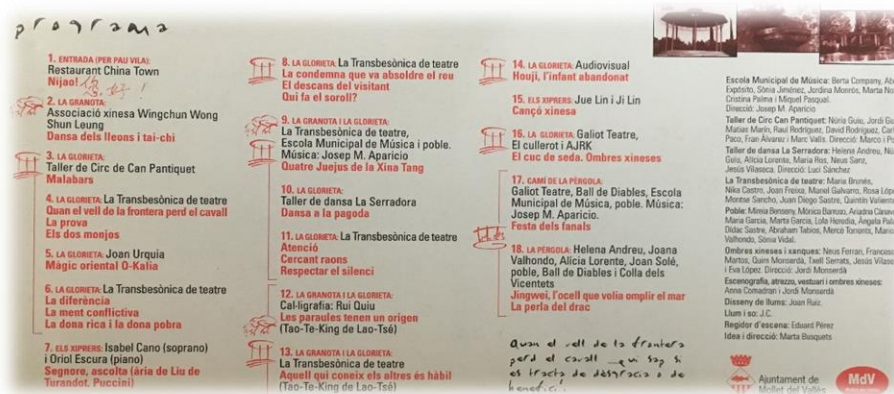
els seus pares van agafar el traspàs d'un restaurant xinès molt emblemàtic a la ciutat, que anteriorment pertanyia als pares de la Rosa. Com que necessiten personal, de moment està fent una pausa a la seva carrera professional fins que la situació millori. La Jiajia parla un bon castellà, que li permet atendre les trucades del restaurant i ajudar als seus pares a comunicar-se amb els clients, tot i que té un fort accent xinès ja que l'ha après d'oïda, sense anar a cap classe especialitzada. Tan bon punt els seus pares comencin a anar més tranquils amb el restaurant, vol buscar feina del que ha estudiat, però és conscient que el primer és la família. De moment no vol tornar a la Xina, diu que seguirà als seus pares però que els seus amics estan a València i que si fos per ella, es quedaria aquí.

El nivell de castellà de la Jiajia permetia perfectament realitzar una història de vida. Tot i així, no es va sentir còmoda explicant obertament la seva vida i va preferir que anés fent preguntes per ajudar-la a obrir-se. Vam realitzar l'entrevista al restaurant dels seus pares després de dinar, quan no hi havia clients i les cortines estaven corregudes, deixant entrar poca llum. Quan entrava, els seus pares marxaven per la porta i ens deixaven soles al local, mencionant algunes paraules en dialecte que no entenia.

4. La **Rosa** també té 23 anys. Hem compartit molts anys d'escola i classes d'anglès a l'acadèmia. Va néixer a Barcelona i, per sort, la seva àvia havia vingut de la Xina poc abans que ella nasqués, arrel de la mort del seu marit. Va ser ella qui la va cuidar. Els pares de la Rosa eren els propietaris del restaurant on ara treballa la família de la Jiajia, però per falta de personal, el van haver de traspassar: les seves dues filles, la Rosa i la seva germana, es dediquen a altres feines. Junts, van ser dels primers xinesos en obrir un restaurant a Mollet i van estar molt vinculats amb l'ajuntament per apropar la seva cultura a la ciutat, com les jornades "Mil i una. Xina sota la lluna. Una mirada des d'occident a la cultura més antiga de l'Orient" (2001), de les quals n'incloc el fullet.¹

¹ IMATGE 1 I 2: Fullet "Mil i una" (2001) —dret i revés—, arxiu de l'ajuntament de Mollet del Vallès. Facilitat per M. Pérez i M. Busquets, regidora i tècnica de cultura de l'ajuntament respectivament.

Actualment, la Rosa està cursant un màster i fa de becària en una empresa. La seva intenció és seguir la seva carrera professional, lluny dels negocis dels xinesos. Parla un català i un castellà nadius, i diu que el mandarí li costa una mica, però que en un futur li agradaria anar a la Xina per entendre millor d'on ve i trobar el seu lloc.

La història de vida la vam realitzar en un cafè molt nou del centre, modern, amb molta llum i molts clients el cap de setmana. Parlava sense vergonya, oberta, riallera com sempre, però ara explicant-me detalls que mai no m'havia explicat, com aquella vegada amb vuit anys que la van insultar pel carrer. Va ser l'empenta definitiva que em va fer posar a les informants de protagonistes a la història i defensar la seva cultura. No es podia tornar a repetir.

“He rebut mostres de racisme al carrer per part de gent, i això va ser durant els meus... des de que ets conscient, potser a primària igual, sí... als 8 anys potser. Que ja és quan podia anar sola del restaurant al cole i, res, aleshores jo sortia del cole i tots els nens sortien del cole, i mostres de racisme per part d'altres nens, o inclús també de gent gran, i allà és quan dius: ostres, per què? Si no em considero una persona dolenta, no he fet res amb ningú, i ... i no, clar, és dur perquè, sembla una mica.... raro? No... és el fet d'anar pel carrer i dir: aquest tipus de persona és el tipus de persona que m'insultaria pel fet de ser xinesa, saps? I aleshores tu comences a evitar mirar aquestes persones, o a crear-te amb aquestes persones per si. Mai realment mai m'he sentit en perill de que algú m'agredís per això, però sí que sentir un odi per part de certes persones que jo crec que és molt dur perquè ho penses i dius: ostres, és que és una nena petita.”

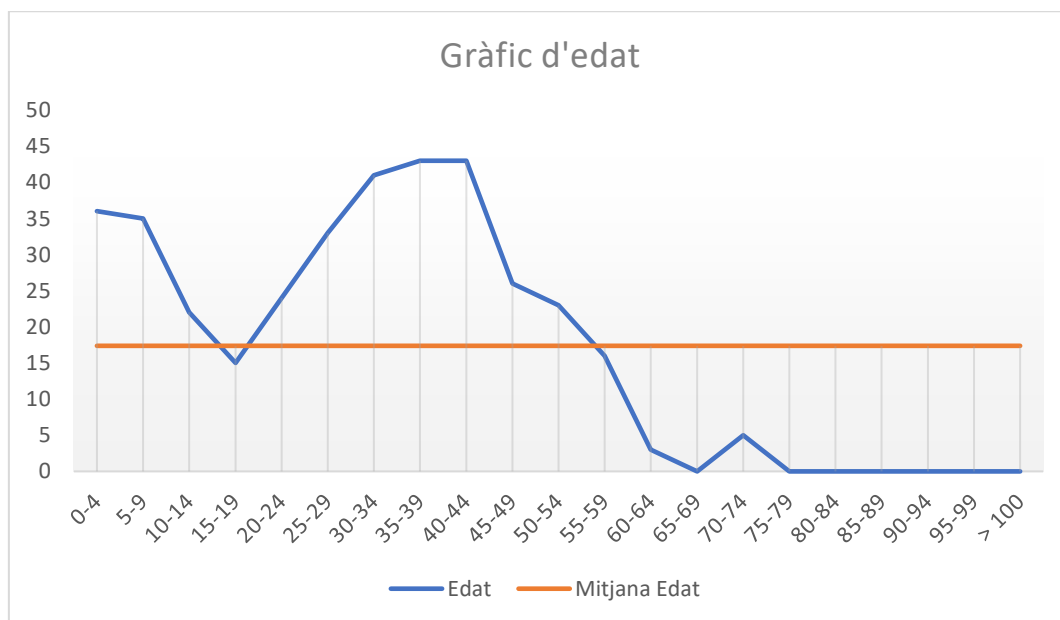
Context Històric

“Just as history tells us who we are, identity is made of the stories we tell ourselves”

(Riley 2007: 244)

Tot i que l'elaboració del treball de camp i la redacció de la tesi ha estat al primer semestre del 2017, la realitat mostrada implica diferents èpoques que cal estudiar per entendre la situació de la comunitat en cada moment del seu procés d'emigració, fins i tot per entendre les circumstàncies actuals en les que es troben i els motius per les seves reaccions a certes realitats.

Com podem veure al següent gràfic, realitzat a partir de dades cedides per l'ajuntament, la majoria d'edat dels xinesos a Mollet del Vallès és de 17 anys. Tot i així, si fem una anàlisi més profunda, veiem que el boom d'immigració es va produir en la generació dels ciutadans que ara tenen entre trenta i cinquanta anys, i segons les històries de vida, van arribar a Espanya fa entre quinze i trenta anys majoritàriament, és a dir, la immigració es va produir al principi de la seva joventut, aproximadament quan tenien vint anys. Com veurem més endavant, el procés es repetia en totes les informants: després del casament, algunes parelles optaven per marxar a buscar una vida millor per donar unes millors condicions als seus fills.

La generació anterior als primers immigrants xinesos a Catalunya, com bé veureu explicat a les històries de vida, van decidir no fer el pas: el llarg viatge, les dures condicions que es podien trobar al país d'arribada, el fet que els fills treballessin moltes hores, i l'adaptació per la qual haurien de passar al país d'arribada els suposava un procés massa costós i molts van decidir quedar-se a la Xina.

Pei: "Mayores yo aún no conoce queda aquí. De cosas, es ya está aquí hace tiempo, queda aquí. Si cuanto el china viene aquí y solo hija o hijo solicita viene aquí, normalmente también ellos van a China porque no tiene costumbre de aquí. Solo viene aquí un mes o dos meses, ellos ya muy cansado dice. No hay gente para hablar. Este... China tiene un tipo de juego, como la Pock, parecido pero no es Pock, para mayores. No sé cómo se llama, para cuatro personas sentadas para jugar. Cuanto come, después a jugar, luego cena y también puede jugar, pero aquí no hay gente, no puede pasar tiempo, muy aburrido. Ellos más gusta en China."

La davallada de població xinesa d'entre deu i vint anys pot tenir dues hipòtesi que tractaré durant el treball. La primera podria ser que els fills dels actuals ciutadans cursessin els estudis a la Xina. La segona, l'arribada de la crisi, que va provocar la frenada d'immigració xinesa, i fins i tot la tornada d'alguns membres de la comunitat a la Xina pel tancament de les seves botigues perquè estaven aconseguint menys beneficis dels previstos), o simplement perquè consideraven que el nivell de vida aquí no era millor que al seu país natal.

Que hi hagi un augment de la població en les edats més joves té a veure amb la millora de recursos dels membres de la comunitat xinesa i l'augment de temps de lleure a l'aconseguir millors posicions professionals, que ha permès que els fills poguessin quedar-se amb les pares durant l'edat d'escolarització i la criança.

Deixant de banda l'anàlisi de dades demogràfiques i considerant el context històric, per entendre bé la comunitat, hi ha diferents punts a tenir en compte.

1978. El govern de Deng Xiaobing (鄧小平) decideix iniciar la reforma econòmica de la Xina i l'obertura a l'exterior, que portaria a un creixement del PIB d'un 11% al 2007, com bé mostra Gloria Claudio Quiroga a la seva publicació *China, 30 años de crecimiento económico* (2009). Amb aquesta obertura, la Xina pretenia iniciar una expansió mundial mitjançant les seves exportacions i arribar a ser una de les principals potències mundials, objectiu clarament aconseguit al 2017.

Un any després, el 1979, el mateix Deng Xiaobing imposa la llei del fill únic (*One-Child Policy*).

Per si la motivació per emigrar per millorar les condicions de vida i obtenir llibertat no era suficient, el 4 de juny de 1989 es produeix la massacre de la plaça de Tian'anmen (天安门广场) per les revoltes contra la reforma. Estudiants universitaris, obrers de fàbriques i intel·lectuals s'enfronten a membres del partit comunista xinès i l'exèrcit, i més de mil civils perden la vida segons dades de la Creu Roja Xinesa.

Davant d'aquest fet, la joventut xinesa veu en l'obertura de la Xina a l'arena internacional una porta d'escapament a les dures condicions de vida, a la pèrdua de llibertat. Moltes parelles joves que s'havien casat als anys vuitanta van decidir emigrar a altres països, entre els quals, Espanya. L'objectiu era clar: aconseguir diners, millorar les condicions de vida per ells mateixos i pels seus futurs fills, i tornar a la Xina.

Tot i que en altres països com els Estats Units o França, la comunitat xinesa va seguir un procés completament diferent, a Espanya és a partir dels anys noranta que es comença a fer visible i a obrir negocis. En un inici, eren pocs però a mesura que la comunitat xinesa a Catalunya va anar creixent, el nombre de botigues va anar augmentant. Actualment, a l'any 2017, a Mollet del Vallès, una ciutat de poc més de 50.000 habitants, i amb uns 364 habitants xinesos empadronats, té més de quaranta negocis dirigits per ells.

És entre l'any 2000 i el 2008 que les botigues xineses arriben a la seva màxima esplendor. Molts dels immigrants que havien tingut fills durant la seva estada a Espanya, els havien enviat a la Xina amb els seus avis per motius que explicaré més endavant, però vistes les millores econòmiques que estaven assolint, havien decidit tornar-los a Catalunya i reunir la família. Aquest paradís econòmic es trenca amb l'arribada de la crisi, com ens explica la **Pei**.

“Ahora más. Ahora ya China, si cuanto tiene chino viene aquí, casi todo por viaje. Antes del 2005, 6, mucha gente antes, antes de este año, mucha gente viene a España. Pero empieza cuando España 2008 empieza la crisis, la chino ya poco viene aquí. Y también cuando baja la sueldo, no viene aquí a España. China es iguales o más alta. Si antes viene aquí hace tiempo, normalmente ya niños y todo queda aquí. Si cuanto puedes padres, si puede ya casi todo queda aquí.”

Les dures condicions econòmiques que va deixar la crisi econòmic feia repensar als immigrants la tornada al país asiàtic, i als que encara no havien fet el pas d'emigrar, simplement no fer-lo. A la Xina, els sous eren més alts, les condicions de vida havien millorat fins a punts inimaginables des del 1990. Alguns negocis xinesos baixaven les persianes. Eren temps difícils per tothom.

A diferència d'altres comunitats, la majoria dels xinesos no van tornar a la Xina. Portaven molts anys amb la persiana del negoci oberta, havien fet arrels aquí, i no estaven disposats a oblidar el seu somni tan ràpidament. Els que van poder, van mantenir els comerços oberts, i els altres van saltejar obstacles com van poder.

La gran crisi d'Espanya obre dubtes sobre la continuació de nova immigració xinesa a Catalunya. El nivell de vida a Espanya no ha tornat a estar el mateix des d'aleshores, d'altra banda, la llibertat

a Xina i el nivell de vida estan millorant cada vegada més. Tot i així, els vincles amb els xinesos residents a Catalunya actualment són forts, i serà fàcil que noves persones emprenguin el vol cap a Europa a la recerca de noves experiències. De moment però, el canvi més gran que s'ha vist, com bé comentava la Pei anteriorment, és el d'immigració per viatges. La majoria de ciutadans amb passaport xinès que arriba a Europa ho fan per viatges i plaer, lluny de les migracions dels noranta. A aquest fet, cal afegir-li que algunes de les informants que se sentien més asiàtiques, renunciaven a tenir nacionalitat espanyola, perquè implicava perdre la xinesa. Aquest fet, no només es veia negativament com una pèrdua i renúncia de les arrels culturals i socials, sinó també com una porta tancada a poder tornar a residir a la Xina en un futur. Tot i que tenir nacionalitat europea els permetés una vida més fàcil durant la seva estància aquí: facilitat per viatjar dins de l'espai Schengen, facilitat per trobar feina i fins i tot, la possibilitat de realitzar oposicions pel govern espanyol; era una idea molt qüestionada i sovint jutjada per la resta de la comunitat, com ens mostra la Jiajia:

“Mezclas pocos, son como Rosa, nacidos en España, como españoles ya. Porque hablan español perfectamente, han nacido aquí, tienen nacionalidad de España... Yo tengo NIE, no tengo nacionalidad. Mi padre me dijo que cambiara, pero no quiero porque si cambiármelo o no, porque si me lo cambio, para volver a China tengo que pedir visado... Por ejemplo, entre mis amigos, los que no tienen nacionalidad española están pensando de cambiarlo o no, porque a lo mejor si cambias nacionalidad es una ventaja por el trabajo, o para viajes, porque ir a Londres no hace falta visado, por ejemplo, yo con NIE tengo que pedir, para ir a otros países tampoco, es una ventaja.”

Com a conseqüència, molts joves nascuts a Espanya amb pares xinesos, segueixen vivint amb el permís de residència. De totes maneres, si realment la immigració de la Xina s'ha aturat després de la crisi o ha disminuït fins a punts especialment baixos, cal considerar un altre aspecte: la descendència d'aquesta comunitat a Catalunya. Els fills de nois i noies com les informants: la Jijajia, la María, la Rosa; és adir, néts dels primers immigrants xinesos. Com veurem més endavant, cal trencar amb la mentalitat d'identitats pures i planejar la situació d'aquestes futures generacions que ens seguiran enriquint amb la cultura xinesa.

Aquest treball pretén doncs, sense oblidar els inicis i la història, posar la mirada a les generacions futures, als joves de cultura xinesa nascuts a Catalunya, per entendre'ls i facilitar una convivència entre ambdues comunitats i cultures que doni la benvinguda a les diferents cultures i identitats, i agraeixi enriquir-se de la multiculturalitat, sense pors, misteris ni etiquetes, eliminant el racisme.

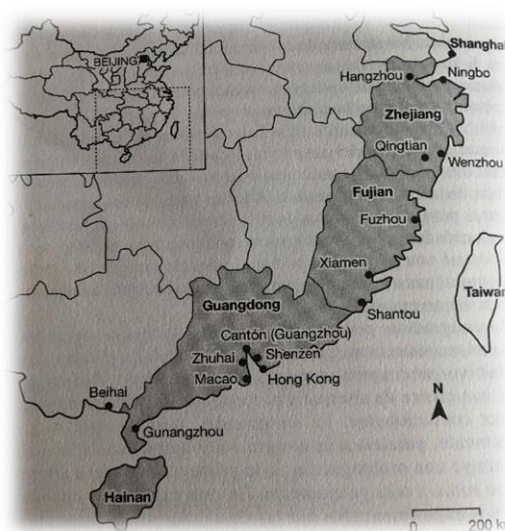

CAPÍTOL 1: Descriure etnogràficament les comunitats d'immigrants xinesos dedicats al comerç i serveis a Mollet del Vallès.

Abans de començar a detallar els usos lingüístics de la comunitat, és important trencar amb els mites i prejudicis existents i realitzar una modesta etnografia de trets significatius de la comunitat que doni veu a les mateixes informants per tal de crear una imatge més realista del grup d'estudi, que sempre ha estat envoltat de misteri i desinformació. Primerament dividiré l'etnografia en: *Història de l'emigració: de Wenzhou a Mollet* i *"Segones generacions" una vida de contradiccions*.

Història de la migració: de Wenzhou a Mollet

La història d'aquesta migració no comença a l'arribada al país de destí sinó molt abans, fins i tot abans que naixessin les informants, quan la seva família vivia encara a la Xina. Afortunadament, la gran llista de coincidències a la vida de les informants m'ha permès una clara reconstrucció, gairebé en una sola veu, del procés migratori xinès. Primerament, m'agradaria començar analitzant els motius que empenyen a emigrar de la Xina. Totes les informants (o les seves famílies) provenen de la mateixa ciutat: Wenzhou (温州), a la província de Zhejiang.² L'idioma de la ciutat és el dialecte wenzhouès (温州话), tot i que només

els ciutadans d'edat més avançada l'utilitzen preferentment ja que els més joves utilitzen el mandarí, que els permet comunicar-se amb ciutadans de la Xina d'altres ciutats o províncies.

Pei: "China, Wengzhou,"

Rosa: "Vaig néixer a Barcelona, i els meus pares son xinesos. Ells venen de la província de ZheJiang. I el poble es diu Wengzhou". [...] "Saps què? Els avis de la Maria coneixen als meus avis, vivien al mateix poble que la meva àvia. Vivien al mateix poble, de... com la zona de les pruneres de gran, súper enano, però la regió de Zhejiang és una zona on és molt normal que els xinesos emigri, és algo que està molt... no sé si acceptat, però si és normal".

² IMATGE 3: Beltrán 2003:18.

Jia Jia: *“Nací en China. En Zhejiang.”*

María: *“Estos pueblos fueron unos de los pueblos de Zhejiang que emigraron lo más antes, por eso hay tanta gente aquí del pueblo este. La mayoría del pueblo este, si hay 10 personas, 8 han emigrado a España. Tu vuelves ahora... yo fui al pueblo ese porque mi marido es de este pueblo, cuando yo volví al pueblo este, a lo mejor estás hablando castellano y escuchas a otra persona allí hablando castellano porque la mayoría vienen de España.”*

Totes les informants havien arribat a Espanya en busca d'una vida millor, fugint de les dures condicions de vida que imposava el govern xinès, el comunisme i la difícil situació econòmica. Amb les informants que tenien un nivell de castellà més baix i que els costava més obrir-se a explicar detalls, només vaig aconseguir extreure la informació que l'emigració era per poder treballar, per tenir una vida millor, però la Rosa i la María, les informants més joves i que havien passat més temps a Catalunya, es van mostrar molt més obertes a detallar-ho.

Rosa: *“La fàbrica de Xina era una fàbrica tèxtil, i la cosa és que a Xina amb el comunisme abans, el que feien era, que tu no decidies on treballaves. El govern et diu on treballaves segons les teves aptituds, les teves capacitats... t'assignen un lloc de feina, que tampoc és que sigui tan elitista, que si ets molt bo en alguna cosa doncs sí, te mandarán a hacer esto, però la gent normal acabava on... per exemple, els meus avis tan per part de mare com per part de pare treballaven en una fàbrica tèxtil, clar, aleshores la meua mare i el meu pare van acabar allà treballant. Així és com es van conèixer. No vivien a la fabrica, tenien la seva casa però també, no sé fins a quin punt s'estenia això, però obligatòriament havies d'anar a viure allà on treballaves i les fàbriques, no és que et donessin un pis, però et donaven el material per fer-te un pis, i tu et feies una caseta, con cuatro ladrillos, i vivies allà amb la teua dona, que probablement treballaria allà també, i el teu fill, si en naixia un. Però crec que aquest no va ser el cas dels meus pares perquè com que vivien a la mateixa ciutat, pues...”*

María: *“Emigra la gente que todavía no sabe lo que les espera aquí. Tampoco es una gran diferencia cuando vienes aquí, porque todo es trabajar y trabajar y trabajar. Y sí, te ganas un poco más de pasta, pero no disfrutas para nada de la vida. Pero allí en China, estás como la gente de aquí. Trabajas, te dan las fiestas, te vas de vacaciones unos días, haces vida normal. Pero cuando vienen aquí ya saben lo que es, que solo es: trabajar y ya está, ganarse la vida, no venir a vivir. Y si vienes a vivir es porque tienes dinero ya suficiente. Y*

vives bien. Porque hay gente que le acaba gustando esto [España] porque dicen que es más tranquilo, que se vive mejor, que la vida es más barata...”

El procés dels primers immigrants no va ser fàcil. Intentaven treballar a negocis de familiars i seguir endavant mentre el boca a boca omplia la ciutat de Wenzhou.

María: *“Si somos de aquí, y tú te has enterado que he emigrado a tal sitio y me gano muy bien la vida, pues mira, me pides, “mira vecino, ¿me puedes ayudar?” Y dice sí, vale y le ayuda a hacer los papeles y todo, y claro, él se gana peor poquito, solo para traerlo al país ese. Todos funcionan así, no hay ninguno que venga solo por sí mismo. Todos es porque conocen a alguien o porque tienen familia aquí.”*

Rosa: *“Els meus pares sé que han ajudat a venir algunes persones... familiars... no ho sé, és que tampoc és algo que hagi parlat mai amb els meus pares, però per exemple sé que les meves tietes per part de mare han estat treballant al restaurant, i per tant, hagin estat contractades aquí i arrel d'això, i si més no, si no han estat les meves tietes, algunes altres persones sí.”*

La comunitat xinesa té un gran component de solidaritat, potser reminiscència del comunisme. Aquesta relació ha estat molt estudiada per historiadors i antropòlegs, un exemple dels quals és Saleny (2006). Els mateixos emigrants que un dia van ser ajudats, ajuden a altres veïns i familiars a venir. A l'arribada, els proporcionen feina i sovint es fan préstecs sense interessos, com veurem al segon capítol, o també traspassen els negocis entre gent de la mateixa comunitat (segurament per afinitat i sentit comú: qui millor per portar un restaurant xinès que els mateixos xinesos?). De totes maneres, el tema del traspàs de negoci el tocaré més endavant en aquest capítol, quan parlem de les famoses “segones generacions”.

A partir de l'arribada al país d'origen, s'intenta treballar en negocis d'altres familiars o veïns fins que s'aconsegueix fer el salt i obrir un negoci propi, al·legant que és una manera de guanyar més diners i de ser més independent.

Jijia: *“mi padre se fue con su prima, la prima de mi padre, que es mi tía, mi tía está aquí, luego han venido mis padres y luego nosotros. Es que mi prima... no, mi tía, vive en Mollet hace años, y mi padre cuando ha venido mis padres, el primer lugar que ha estado mi padre es Mollet y luego pasaron, a luego cambio la Comunidad. Siempre decía que de venir tantos años a España, luego ha vuelto donde ha venido la primera vez. Mi padre antes trabajaba en el restaurante de mi tía, ahora ya no sé si... creo que ha cambiado el*

dueño, pero el restaurante sí que está. Es el Restaurante Pequín, en el pasaje Sant Martí, el antiguamente es de mi tía pero ahora han cambiado de propietario.”

María: *“Porque mis padres estaban trabajando en el restaurante de mi tía, que tenía ya un restaurante allí, se vinieron más pronto que ellos. [...] Porque si ellos vienen y tienen una deuda a la gente que le han prestado dinero para venirse aquí, lo que piensan es devolver la deuda lo más pronto posible. [...] Sí, porque cuando eres empleado siempre ganas menos que siendo tú mismo autónomo. Compraron el taller y estuvieron así durante dos años creo. Después de los dos años abrieron la tienda en Mollet.”*

Poden passar anys des del moment de la decisió de la partença fins a l'establiment al país d'arribada, quan disposin d'un pis de lloguer, unes condicions de vida dignes i un mínim benestar econòmic: els objectius que venien buscant des de la sortida d'Àsia. És en aquest moment, amb la mescla de la cerca pel benestar econòmic i el procés natural de la vida, quan es complica el procés. Molts dels immigrants decideixen marxar de la Xina quan són joves, sovint recent casats. Quan arriben, durant el llarg procés d'establiment, alguns decideixen tenir fills. Però la cura de la descendència i les llargues hores de feina resulten tasques excessivament difícils de combinar si no es disposa d'ajudes com escoles bressol, cangurs o familiars que puguin assolir la responsabilitat. La Rosa, per exemple, explicava un cas molt peculiar d'una companya seva que va ser criada pels seus cangurs:

Rosa: *“Vaig conèixer una noia a la Escola Oficial d'Idiomes, de xinès, i viu amb els seus cangurs. Els seus pares són els seus pares biològics, però els seus pares reals són els cangurs. A la seva cangur li diu “mama” i és molt fort. I els seus pares estan perquè van ser els seus pares, no perquè l'hagin criat, i un cas molt similar amb un amic també meu.”*

Pels nouvinguts, però, aquesta opció els resulta difícil ja que encara no disposen dels recursos econòmics suficients per inscriure als fills a una guarderia, ni pagar a algú perquè els cuidi durant el dia mentre ells treballen, ni tampoc compten amb la família a prop per donar-los un cop de mà. Per aquest motiu, la majoria de xinesos residents a Catalunya decideixen enviar els seus fills a la Xina, on poden ser criats per avis o tiets fins que ells hagin assolit una posició benestant que asseguri un bon desenvolupament dels nens. Tot i que he trobat poca bibliografia específica que parli d'aquest procés, la teoria neix de les mateixes informants ja que cada una d'elles ha mencionat el mateix procés amb similars explicacions. Un dels exemples, és la Rosa.

Rosa: *“Si la meva àvia no hagués vingut, probablement els meus pares s'haguessin plantejat enviar-me a Xina, però realment no ho sé perquè la meva germana ja estava vivint aquí, amb la qual cosa, crec que no hagués tingut gaire sentit separar a dues*

germanes recent nascudes. Probablement no però haguessin contractat algú perquè em fes de cangur. És molt normal que els enviïn a Xina. Jo crec que és pel fet que els pares estan treballant casi que dia i nit i no tenen temps de cuidar els seus fills i, si algo trobo que és molt normal dels xinos és no voler perdre la seva cultura. Aleshores, trobant-se en aquesta situació, prefereixen portar els fills a Xina perquè els cuidin els avis, creixin aprenquin la cultura, l'idioma, i allà es criïn amb una base de cultura xinesa. I una altra cosa que també he vist que es fa molt és agafar algú, un cangur perquè cuidi els fills, el que passa és això, que els pares arriben a tenir tan poc temps per estar amb els fills que els cangurs en sí es converteixen amb els pares dels nens.”

La criança a la Xina

Aquest ha estat un dels descobriments més importants del treball, ja que he trobat poques obres que parlin del cas específic de la migració xinesa [una d'elles és Beltrán (2003)], tot i que sí que es coneix a altres nacionalitats, en el qual les segones generacions tornen al país d'origen per ser criades, i posteriorment retornen amb els seus pares al país on aquests hagin migrat per viure amb ells. Normalment el procés dura entre cinc i quinze anys, i es justifica amb dos motius: les excessives hores de treball dels pares, que no permeten tenir cura del fill adequadament, i l'aprenentatge de xinès que l'infant assoleix assistint a una escola xinesa com a base de la seva educació. La majoria de les informants reconeixia que per la seva família era molt important que assolissin un bon nivell de mandarí, tant escrit com parlat, i transmetre'ls els valors xinesos. En el cas de rebre l'escolarització a Catalunya, però, assolir un bon nivell de mandarí escrit és realment difícil i implica l'assistència dels fills a escoles de caps de setmana, com la Rosa.

Rosa: *“Ho decideixen els meus pares. No és algo que decideixis tu realment, perquè no ets conscient que et falta l'idioma. A casa casi que parlàvem més en castellà. I res, crec que vaig començar a anar això dels... 9 o 10 anys a l'escola xinesa i era una escola que, osigui era una entitat en realitat, vale? que és una “escola” i anàvem a una altra escola que ja existia que llogava les instal·lacions a una aquesta entitat. Ara està a Arc de Triomf, però quan jo vaig començar a anar, era a Via Augusta. Però segurament hi ha més escoles d'aquest estil, res, això, era un cole que tu veies que clarament era normal. I tu anaves el cap de setmana, i t'obrien les aules i tu feies classe allà, i els professors no són professors, simplement és gent xinesa que aquí està fent de professor.”*

María: *“Yo antes iba al cole chino [...] Como la gente que está aquí no puede ir a un cole chino normal a aprender las letras y todo, hay asociaciones que hacen los domingos que vas al cole chino, lo hacen en un cole normal, pero alquilan las clases y eso y entonces mi*

hermana va allí y hace cuatro horas de chino el domingo. Y cuando mis padres van a Badalona a comprar, que están en Badalona y todo eso, la recogen y ya está, para casa. Pero antes, yo tenía que ir con 11 años, con el tren y me iba a Barcelona a hacer chino porque ellos no me podían llevar, y ahora mi hermana es una mimada porque la dejan y la recogen, pero porque también mis padres tienen más tiempo. Antes estaban mucho más atareados con el trabajo y todo, y me dejaron muy sola. Con 6 años podía ir yo por todo Mollet y a mi madre no le pasaba nada, me decía "vuelve pronto"..."

Pel que respecta al temps de separació entre familiars, als ulls occidentals crida molt l'atenció que uns pares puguin estar més de cinc anys sense veure el seu fill només per aconseguir benestar econòmic, tenint les necessitats vitals com a secundàries, però la Rosa també detalla aquest desig de protecció cap als fills per evitar que repeteixin l'experiència per la qual els pares van haver de passar.

Rosa: *"Els meus pares havien d'anar a agafar l'aigua a no sé on, havien de... els seus regals d'aniversari eren un plat de menjar especial, no tenien res. I tu no vols que els teus fills passin per això. Per començar emigres a un altre país i veus tot el que tens comparat amb d'on vens, i realment prefereixes guanyar diners perquè als teus fills no els hi falti de res, a criar-los tu. I això realment és un... és com ho veuen ells, és algo cultural i suposo que és de veure la situació en la que et trobes. I això em va xocar molt, per exemple, l'últim cop que vaig anar a Xina, que la ciutat està com mal muntada. Hi ha parts que son molt molt molt pobres i és clarament pobre i altres que és molt rica, i igual que pel carrer pots trobar algú mort de gana, que està demanant diners i està boig, veus que està boig, pel costat veure passar un Ferrari, que ni a Barcelona veus un Ferrari, saps? I veure aquest canvi, crec que una persona d'allà diu: a veure, què vull pels meus fills? Un cas o l'altre? I bueno, aquest és el meu punt de vista, que potser no es tan bestia però crec que és això, en el moment en que sempre t'ha faltat algo, de petit, pues és el que esculls. Que per això ara a mi, osigui gràcies als meus pares, mai mai mai m'ha faltat de res. I tampoc m'han dit que no mai a res."*

I tot i que la teoria sigui fàcil, la pràctica sempre és complicada. Cada informant tenia una versió diferent a explicar del procés, que abordaven amb molta naturalitat i fent un gran esforç per deixar els sentiments de banda. Tot i així, no sempre s'aconseguia, i en alguns dels casos va portar llàgrimes. Per exemple, en el cas de la Pei, que té dues nenes a Xina i fa anys que no les veu, ho explicava amb llàgrimes als ulls. Tot i que dedicaré tot el capítol quatre a parlar de l'expressivitat corporal i la metacomunicació, vull remarcar la importància dels visibles sentiments vinculats a

aquest punt del procés de migració a diferència de les expressions visiblement fredes durant la resta del treball de camp.

Pei: *“Sí, tengo dos niñas, pero todavía está China, pero también quiero traer aquí. Nació aquí, y luego China con suegros. [...] Sí, las niños normalmente con padres mejor. Abuelos ya diferente. La niño que quieres, la abuelo compran cosa, todo comprar. Eso es malo, porque nosotros no podemos, se quedan con los suegros. Si podemos, con nosotros mejor. Enseñar mejor y también más cariñoso. Cuanto separar mucho tiempo, no bueno, pero no puede hacer otro cosa. Ahora si puedo traer aquí, la solicitar.”*

La Jiajia i la María també em van explicar la seva experiència sobre el procés, en el seu cas a l'altre banda de la frontera. La María, al ser més petita, ho va viure amb molta més sorpresa i trauma que la Jiaja, però en qualsevol dels casos, el fet que més sorprèn és que els nens s'adaptin tan ràpid a la vida familiar amb els pares biològics quan els han vist tan poc i amb els quals no hi han conviscut mai. Caldria fer estudis sobre la sociabilitat entre pares biològics i fills per entendre les reaccions psicològiques que hi ha involucrades, però també m'agradaria ressaltar l'alta adaptabilitat dels nens davant de certes situacions problemàtiques, en les quals entenen el seu paper al procés i el duen a canvi sense la necessitat d'una gran explicació per part dels adults, com es pot veure als exemples de les següents informants:

María: *“Y a los cinco años, cuando mis padres estaban un poco mejor económicamente y eso, pues ya me trajeron. No los había visto en mi vida, pero yo les cogí como si fuera algo muy cercano. No estaba muy... los había visto nunca, pero cuando los vi en el aeropuerto digo: “ay mira, mis padres”, y estaba contenta. Mira que me acuerdo, eh, que mi padre me trajo un osito en la mano y luego me dio un abrazo y eso y estaba súper contenta.*

Quando la separación de yo y mis abuelos, era... bua, eso era un drama porque estaba llorando... las 12 horas del avión llorando, me salió hasta sangre y todo de la nariz. Un mes llorando casi, y cuando escuchaba la voz de mi abuela que le llamaba, empezaba a llorar y llorar... hasta mi padre se puso a llorar porque le dio pena y todo. Claro, me mimaba y todo...”

Jiajia: *“No estaba triste porque a veces mis padres aprovechaban alguna oportunidad para volver a visitarnos, y siempre hablábamos por teléfono, teníamos relación. Cada semana nos llamamos una vez o dos, cuando tenían tiempo, llamaban. A nosotros, no sé qué pensamos porque cuando hemos venido aquí, porque mi padre vino a recogerlos, nos dejaron en casa y ya salió mi madre y mi padre nos dijo: “está es mamá” y llamamos mamá directamente y tampoco tiene mucha distancia. A algunos niños les pasa que*

cuanto muchos años sin ver a su madre, tienen una distancia y no llama, al principio tiene miedo o está tímido... a nosotros no sé qué pensamos. Mi padre me dijo: "esta es tu mamá", y vale, mamá, ya está, y luego estamos muy bien."

"Segones generacions", una vida de contradiccions

Convé subratllar que els infants no només passen per un canvi de país, d'hàbits i d'estil de vida, sinó també de llengua. Tot i que els seus pares biològics prenen la responsabilitat de la cura, i sembla que per ells el procés culmini tenint una bona posició econòmica i social, i la família reunida, pels fills només comença. La vida de la coneguda com "segona generació", és a dir: fills (nascuts a Catalunya o a Xina) de pares xinesos, està plena de contradiccions.

Primerament, la contradicció d'ajudar a la família tot i el desig del lleure típic de les seves edats. Per la comunitat xinesa, la formació escolar acostuma a ser extremadament important, encara que després no se segueixi el camí universitari. Durant el transcurs dels estudis, és comú ajudar a la botiga, fins i tot des de molt petits. Com que els pares hi passen tantes hores i hi ha molta feina per fer, directa o indirectament, els fills assumeixen el càrrec d'ajudants i s'impliquen en el negoci, que es veu com a col·lectiu de la família. Un fet tan simple com el d'ajudar als pares, però, aporta qüestions, contradiccions i dubtes sobre la seva identitat als joves que, d'entrada, se senten obligats a ajudar als pares per tornar el deute moral que tenen amb ells, per haver arriscat la vida per tenir un futur més esperançador (sentiment que, com veurem, influencia diferents aspectes de la vida d'aquests joves).

Rosa: *"De petita ja, pel que diuen els meus pares, jo agafava i, no sé, ni me'n recordo jo, és que era molt petita. Saludava als clients, agafava la carta, els hi duia a la taula, i clar, els meus pares no em deixaven perquè era una nena petita, era completament denunciabile, però això ho feia perquè jo volia. I després ja quan vaig prendre consciència, sabia que havia d'ajudar perquè me germana ho feia i perquè tothom a casa ho feia, vull dir que mai ningú m'ha dit que he d'ajudar, però em veia amb la obligació però em feia molta vergonya, amb lo qual... m'ho havien de dir. En plan "hi ha molta feina, agafa aquest plat" i a mi em feia molta vergonya. Fins que arriba un moment que acceptes que ho has de fer, i ho fas i comences a treballar. I Bueno, es converteix en la teva obligació, jo divendres i dissabtes no he pogut mai anar a sopar fora aquests dies perquè has de treballar, a menys que ho parli amb els meus pares, sigui una situació especial, i entre que... no és que els meus pares no em deixin anar fora, que alguns cops sí que m'han dit que no vagi perquè anem malament de personal o el que sigui, però també és perquè em sento amb la obligació de quedar-me, perquè jo marxar fora mentre els meus pares i me*

germana estan pringant, no em sembla just, i perquè al final el restaurant és el que ens ha donat sempre de menjar, i no puc agafar i dir: vale, me voy a pasarlo bien mientras vosotros os lo estais pasando mal. Ja m'entens, treballar. "

El fet que aquesta generació rebi una educació occidental, sovint sobre temes que els interessin (química o economia internacional entre d'altres), l'allunya molt del desig dels seus pares de continuar amb un negoci xinès per tal de guanyar més diners. Aquí arriba la segona contradicció: aquests fills, moltes vegades no volen treballar al negoci familiar, però és la única opció que tenen si volen mantenir el negoci familiar obert.

Jiajia: *"Yo no quiero trabajar con mis padres, en serio, pero me obligan, no tengo otro remedio."*

Els joves més valents s'acaben enfrontant a les expectatives dels pares i renuncien a ajudar a l'empresa familiar per tal d'aconseguir un futur més d'acord amb les seves expectatives. En aquests casos, les empreses han de tancar o s'han de traspasar, amb la decepció pels pares que aquest fet comporta, perquè contractar a una tercera persona per fer la feina que fan els fills i haver d'emetre una nòmina d'un sou coherent, no sempre és possible.

Jiajia: *"Por ejemplo, el restaurante de Rosa, ¿ella te contó? [...] Sus padres trabajado muchos años y están cansados ya. La hermana tiene su propio trabajo, y Rosa ha estudiado un máster con su trabajo. Entonces nadie puede llevar el restaurante"*

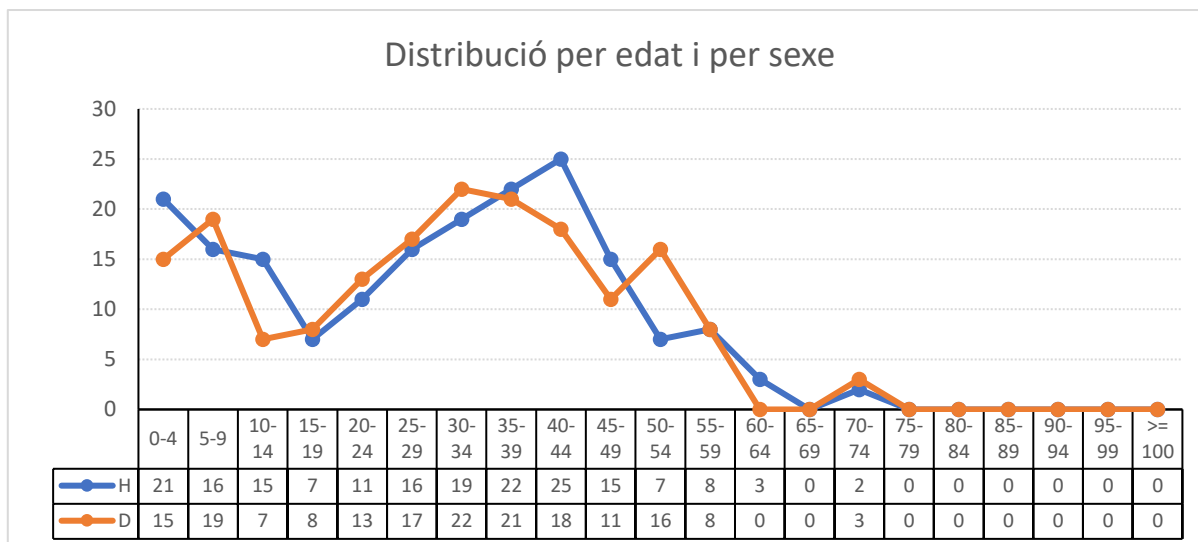
La llista de contradiccions a la vida d'aquestes "segones generacions" segueix al llarg de la vida, al viure a cavall entre dues cultures, dues naturaleses i dos ritmes diferents, que s'acaba extrapolant a la manera de viure, parlar i expressar-se. Una vida de contradiccions marcada pel desig de seguir el propi camí, que pot implicar una mala relació amb la família i el trencament amb els seus orígens, el mal *ren*, com mostra Beltrán (2003:75): "Un concepto clave confuciano es *ren* que se puede traducir por benevolencia, virtud perfecta, bondad, humanidad, amor, altruismo, respeto, etc. Como virtud general es una cualidad que se reconoce potencialmente a todas las personas. Se encuentra como una semilla dentro de cada individuo, el cual por medio de la educación, introspección y autoconocimiento debe sacarla a la luz."

CAPÍTOL 2: Cartografia dels territoris on es situen per adaptar-se al lloc on han de viure.

Una vegada realitzada la modesta etnografia de la comunitat, la Professora Maria Jesús Buxó va proposar una cartografia dels comerços xinesos de Mollet del Vallès. Aquest sistema permetia entendre millor les corrents de migració una vegada arribats a Catalunya, i analitzar si es donava el model del famós Chinatown com és el cas de Nova York, San Francisco o Manchester, on els comerços xinesos es concentraven en un barri de la ciutat sovint aïllat de la resta, i on la majoria de venedors i també de compradors, són xinesos; o si per contra les botigues es trobaven repartides per la ciutat, sense un patró determinat, proporcionant un major contacte amb els ciutadans molletans.

Vaig complementar aquesta cartografia amb informació proporcionada per la regidora de cultura de l'ajuntament, Mercè Pérez. Segons les dades obtingudes al maig del 2017, a Mollet del Vallès hi ha un total de 365 xinesos empadronats. Dels quals, 187 son homes i 178 dones.

Barris	Col·legis nous		Can Pantiquet		Riera Seca		Zona Centre		Estació de França		Calderí		Estació del Nord		Can Borrell		Plana Lledó		Santa Rosa		Lourdes		Totals	
	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D
0-4	2	5	7	2	1	0	3	3	3	0	0	1	1	0	2	2	1	1	1	1	0	0	21	15
5-9	3	2	0	1	0	0	1	2	4	3	0	0	1	4	3	3	2	2	2	2	0	0	16	19
10-14	2	0	3	2	0	0	1	0	2	3	0	0	2	1	3	0	1	0	1	0	0	1	15	7
15-19	0	3	0	3	0	0	2	0	1	0	0	0	1	0	1	0	1	1	1	1	0	0	7	8
20-24	2	3	2	1	1	1	0	3	3	1	1	0	2	3	0	1	0	0	0	0	0	0	11	13
25-29	2	3	4	2	0	1	5	4	1	4	1	1	0	1	1	1	1	0	1	0	0	0	16	17
30-34	4	3	3	5	0	0	6	2	1	2	1	0	1	3	3	5	0	1	0	1	0	0	19	22
35-39	2	4	5	2	0	0	1	3	3	4	2	0	5	1	1	1	1	3	1	3	1	0	22	21
40-44	2	2	4	3	0	0	2	0	4	3	0	0	4	4	3	1	3	2	3	2	0	1	25	18
45-49	3	4	3	1	1	1	0	1	3	1	0	0	2	1	1	2	1	0	1	0	0	0	15	11
50-54	3	6	1	4	0	0	0	2	0	2	0	0	0	0	1	0	1	1	1	1	0	0	7	16
55-59	1	0	3	4	1	1	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	8	8
60-64	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	3	0
65-69	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70-74	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	2	3
75-79	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
80-84	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
85-89	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
90-94	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
95-99	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
>= 100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total	27	35	36	30	4	4	21	20	26	25	6	3	20	20	21	17	12	11	12	11	2	2	187	178
		62		66		8		41		51		9		40		38		23		23		4		365

Consagració social del gènere

Aprofito aquesta dada per obrir un petit parèntesi sobre el gènere a la comunitat xinesa, un aspecte molt contradictori i digne d'un estudi molt més profund però al qual intentaré adreçar-me amb la informació obtinguda a través de les informants. Com es pot veure al gràfic anterior, hi ha gairebé el mateix nombre d'homes que de dones al col·lectiu. Els xinesos no solen emigrar sols, sinó en parella o família. Aquest fet està molt relacionat amb la consagració social del gènere: des de les polítiques de Mao Zedong (毛泽东), president del 1954 al 1959, les diferències de gènere han estat minvant fins a arribar a una societat molt igualitària en la qual les dues parts de les parelles heterosexuales col·laboren en les tasques de la llar, treballen les mateixes hores i on la cura dels fills s'entén com una tasca compartida. Mao Zedong va obrir la mentalitat a una cultura tradicional, fent entendre que les dones tenien el mateix valor que els homes i creant una base d'igualtat que entén la família com un equip.

Pei: *“Antigua siempre hombre, porque mujer no tiene trabajo, siempre está en casa, no gana dinero. Y ahora diferente, ahora la mujer todo a fuera a trabajar, ahora ya igual. Bueno, en casa si cuanto yo cocinar, marido necesita limpiar la platos. Necesita ayuda, si juntos cosas hacer... no puede tú sientas allá tele y yo limpia todo. No, no como antes.”*

María: *“Mi marido [...] me dice: “una casa son dos palos”, bueno, en chino suena mejor, pero dice, “un palo eres tú y uno soy yo, y si tú te derrotas, la casa se cae”.*

Convé fer ressaltar però, que durant la realització del treball de camp (les històries de vida i entrevistes), o bé les informants venien soles a la trobada, o bé quan arribava jo, els homes marxaven i no tornaven fins que jo ja havia marxat, sense dirigir-me ni una paraula. A més, cap informant masculí es va presentar voluntari a participar a l'estudi. En algun cas, fins i tot van

tornar al restaurant durant la realització de l'entrevista, i van tornar a marxar al veure que encara hi era. Aquests fets podrien ser una correlació sense causalitat, o podrien ser deguts simplement al malestar que pot causar tenir una antropòloga al local, o al desig de proporcionar intimitat a la parella o familiar durant l'explicació de fets personals, o fins i tot a una sèrie de prejudicis cap a les dones occidentals joves o a una adaptació cultural que hagués causat un menyspreu per les dones occidentals. Tot i ser hipòtesis no comprovades, i m'agradaria pensar que poc probables, en un treball etnogràfic no es podia passar per alt aquest fet que marca el comportament dels homes a la comunitat. En un futur estudi més profund, potser al doctorat, caldria estudiar la perspectiva de gènere amb més profunditat, analitzant fins a quin punt l'adaptació cultural a un nou país pot influenciar les dialèctiques d'igualtat de gènere del país d'origen.

Arrel d'aquest últim punt, analitzo l'altra cara de la mateixa realitat: el masclisme. L'exemple de la María n'és la clara representació.

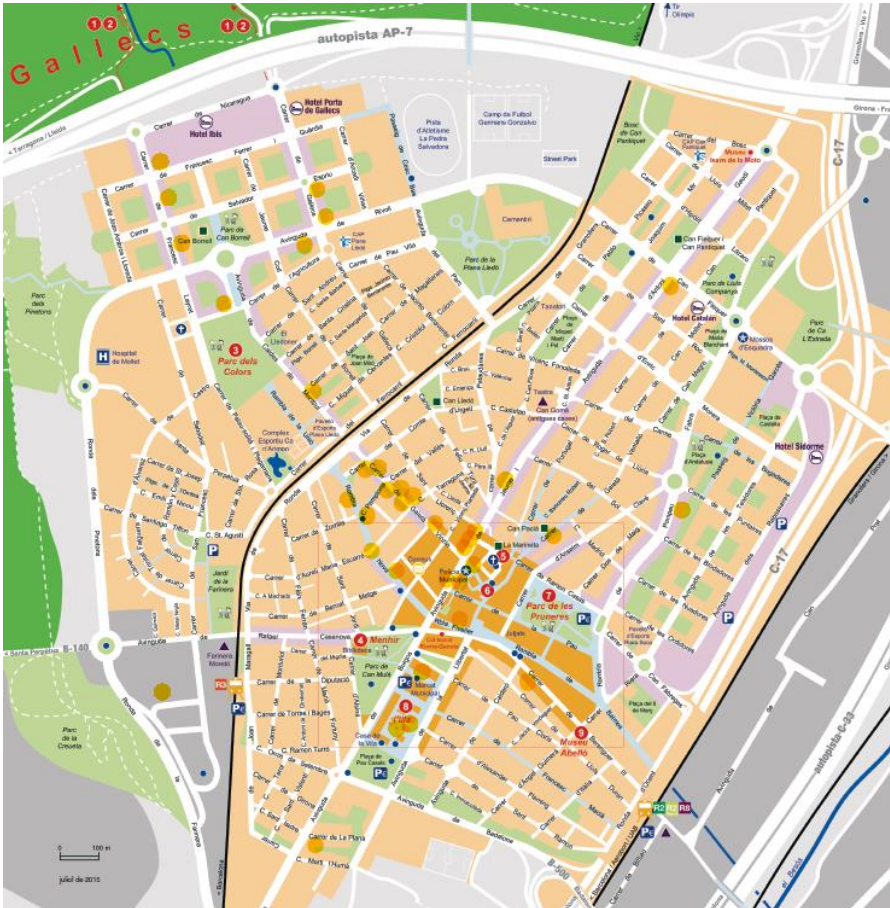
María: *“Sí, tengo dos hermanos nacidos en Mollet y mi hermano está estudiando en China, está viviendo con su padrino. Porque es un hombre, porque es un niño, por eso lo mandan allí, para que tenga una buena reputación... En ese tema son un poco machistas, ¿sabes? de que el niño, como hereda el apellido, tiene que tener un futuro más bueno para que tenga una mujer en condiciones y que traiga buenas expectativas y todo eso...”*

El seu cas també va acompanyat dels mites sobre les nenes xineses, o millor dit, la realitat de les nenes xineses. Des de l'antiguitat han patit una gran discriminació per part de les seves mateixes famílies, que consideraven una millor opció tenir un fill baró que una filla perquè assegurava la transmissió del cognom a futures generacions, i també assegurava una cura als pares quan aquests fossin grans, ja que seria la nora qui tindria cura d'ells. La llei del Fill Únic (*One-Child policy*), que va durar des del 1979 fins al 2015, incrementava aquesta discriminació i un gran nombre de nenes eren donades en adopció, o es buscava l'avortament al descobrir el sexe del nadó. Aquests feminicidis i creences han causat grans problemes demogràfics a la societat xinesa, que actualment té una població molt envellida, amb un gran desequilibri de sexes a la demografia (una mancança de noies).

Clarament, doncs, la igualtat de gènere a la cultura xinesa no pot ser proclamada, sinó contraposada amb l'altra cara de la cultura, marcada pel patriarcat i l'heteronormativitat, i esperar que aquests prejudicis acabin marxant amb les antigues generacions, deixant pas a una cultura igualitària i justa.

Emprenedoria

Tornant enrere, i posant la vista a la cartografia de comerços, voldria especificar la metodologia: degut a les dimensions de Mollet del Vallès, 10,834km² segons l'ajuntament³ vaig poder realitzar una cartografia manual, amb observació no participant, caminant per la gran majoria de carrers de la ciutat i estudiant el comerç que hi trobava: quin tipus de comerç era, quin nom tenia, si hi

tenia treballadors xinesos, si hi tenia treballadors occidentals, etc. Així mateix, el fet de poder realitzar l'anàlisi caminant va possibilitar observar bars que a simple vista no eren orientals perquè mantenien el nom i la carta del bar original, però que s'havien traspassat i actualment el portaven xinesos.

Per començar, m'agradaria mostrar sobre el mapa els diferents comerços trobats⁴. Cada punt taronja al mapa correspon a un d'aquests inclosos a la següent taula. Aproximadament en vaig poder

assenyalar 40, tot i que no puc negar l'existència de més negocis, ubicats en petits carrerons o algun bar que hagi mantingut el nom original durant el traspàs però ara el portin xinesos. En termes generals i analitzant les dades, trobaríem **un comerç "xinès" per cada nou xinesos empadronats a la ciutat**, és a dir, que gairebé per cada família empadronada n'hi ha un. Com veiem a la taula que he elaborat, la majoria de negocis són restaurants de cuina oriental, restaurants de cuina mediterrània però on hi treballen xinesos, basars (botigues amb una gran varietat de productes, a preus molt baixos), botigues de roba i complements, i centres de perruqueria i estètica (també famosos pels seus baixos preus i serveis específics de manicures).

³ Dades extretes de la pàgina web de l'Ajuntament:

http://www.molletvalles.cat/DetailContinguts/wEovPETJ6tdY0jVfPFgGvvY-CttYhRxUX2fr_io1qNg

⁴ IMATGE 4: Fotografia extreta de la pàgina web de l'Ajuntament de Mollet del Vallès amb modificació pròpia.

Categoria	Nom	Direcció
Restaurant xinès	Chinatown	Avinguda Burgos, 61
	Shanghai	Avinguda Llibertat, 28
	Gran Emperador	Gallecs, 66
	Gran Mundo II	Plaça Major, 4
	Xarrup	Gallecs, 63
Restaurant o bar traspasat a xinesos	Bar Galicia	Francesc Layret, 30
	Bar Zamora	Francesc Layret, 17
	Detapes	Agricultura, 16
	Bar Cordobés	Rambla Nova, 71
	Llevataps	Rambla Pompeu Fabra, 39
	Julius Bar	Sant Vicenç, 12
	Bar Tentación	Rambla Pompeu Fabra, 40
	Bar el Dofí	Saragossa, 1
	Cafeteria Estel	Rambla Nova, 10
	New Giovanni	Plaça de Joan Abelló, 1
	La tàcita de Plata	Av. Llibertat, 24
	Monroe's Cafè	Plaça Major
	La Pruna	la Pau, 28
	Basar	Xina Center
Hiper Asia – 6		Avinguda Rafael Casanova, 20
Basar Rivoli		Avinguda Rivoli, 81
Casa Bella		Jaume I, 33
Gran Basar		Gaietà Vínzia, 6
Basar Oriental		Gaietà Vínzia, 14
Basar Multipreu		Berenguer III, 76
Gran Basar Orient		Rambla Nova, 20
Gran Basar		Gaietà Vínzia, 14
Bazar Oriental		Caldes de Montbui, 10
Roba i complements	Ke Cuca	Jaume I, 28
	Carpe Diem Shoes	Jaume I, 65
	Stir 180	Jaume I, 63
	Trendy	Rambla Fiveller, 17
	Free&Sky	Gaietà Vínzia, 10
	Karisma	Ferrer i Guàrdia, 30
	Fruites i Verdures	Gaietà Vínzia, 45
	Luxyn	Gaietà Vínzia, 61
	Merceria Arreglos de Ropa	Gaietà Vínzia, 48
Perruqueria i estètica	Peluquería Shendgian	Pamplona, 2
	Unics	Jaume I, 59
	Moda-pelu	Jaume I, 99
	Ensueño	Gaietà Vínzia, 62

Si fem una anàlisi de les dades trobades, hi ha diversos punts importants a debatre.

Primerament, l'òbvia descentralització dels comerços xinesos a la ciutat. Si observem el mapa, veurem que la posició dels negocis s'allunya molt del Chinatown d'altres ciutats, en el qual centralitzen l'habitatge i els seus negocis en un mateix barri, on hi viuen i hi treballen. D'aquesta manera, es promou la compra dels mateixos xinesos a botigues xineses, enfocant els cartells, els productes i serveis a la mateixa comunitat, i a la vegada es restringeix l'accés a altres comunitats de manera natural. També cal mencionar que, en aquests barris més tancats, els usos lingüístics de la comunitat quedaran molt reduïts al mandarí i a dialectes d'aquest perquè tant els venedors com els consumidors parlaran la mateixa llengua i l'adaptació al país serà més difícil. En el cas de Mollet i de la majoria de ciutats catalanes però, la comunitat xinesa ha seguit un altre model d'establiment: la majoria de negocis se situen a carrers principals i de gran afluència de pas. Com veiem al mapa i a la taula anterior, en el cas estudiat, es concentren a la Rambla Nova, i als carrers Gaietà VÍncia i Jaume I, els principals de la ciutat, molt centrals i on hi ha més negocis.

Respecte a l'economia, aquest model de negoci també posa de manifest el gran poder adquisitiu de la comunitat xinesa: el lloguer o la compra dels locals on estan situats, al estar tan centrals, tenen un preu molt més elevat que els de la perifèria o locals en barris més residencials. L'explicació recau en els préstecs que es fan dins de les mateixes famílies ("Era una práctica habitual abrir negocios y empresas por medio de la asociación de varios inmigrantes". [Beltrán, 2003:121]). La comunitat xinesa segueix un model d'economia familiar i col·laboratiu, on el negoci es veu com una responsabilitat conjunta. Hi ha molts mites i prejudicis sobre la màfia xinesa o sobre el gran poder adquisitiu, però la realitat no va més enllà d'una comunitat migrant disposada a ajudar als altres a sortir de la misèria econòmica que vivien a Xina.

María: *Es normal que se presten dinero entre la familia entre todos se lleven muy bien, es muy normal que se yo le preste, y tú le prestas. Y si no se lo devuelves también es normal. Te quedas un poco mal, el que le dinero, porque piensas... joder, tanto dinero... pero al final piensas, mira, es mi hermano. Si no le ayudo yo, quien le va a ayudar.*

Aquests préstecs econòmics permeten obrir negocis nous amb rapidesa i facilitat als nouvinguts, que mantenen la vinculació de la propietat amb la millora de les condicions de feina i salarials.

María: *Sí, porque cuando eres empleado siempre ganas menos que siendo tú mismo autónomo.*

Així mateix, aquest desig de crear nous negocis és generalitzat a tota la comunitat, fet que explicaria el gran nombre de comerços xinesos. Pel que refereix a termes econòmics, també crec

necessari detallar el fet de pagar al comptat gràcies als préstecs desinteressats de la comunitat, que permeten evitar interessos i obtenir un poder adquisitiu més alt, que explicaria el bon posicionament de les botigues xineses a diferència d'altres botigues.

Contràriament, però, el desig d'obrir negocis nous, no els porta a prendre decisions impulsives. El procés de seleccionar un local és llarg i entren en joc moltes variables: bona localització, poca competència, volum de possibles clients...

María: *“Tú cuando buscas una tienda, un local vacío, recorres todos los pueblos, todos los sitios con el coche y miras si hay locales vacíos, luego te fijas en si hay gente o no, en los habitantes que hay, si tienen dinero o no... en eso se fijaron mis padres y lo abrieron hasta ahora.”*

Rosa: *“És que no sé si vam ser els primers o els segons. Entre el meu restaurant i el que està a l'avinguda Gaudí, crec que va ser un d'aquests dos. Pues eso, i allà estàvem. Que bàsicament els meus pares van venir aquí perquè no hi havia gaire varietat de restaurants xinesos.”*

Destaca la remarcable manca de competència de botigues xineses dins de les mateixes zones. Per exemple, al carrer Jaume I, el carrer principal, trobem més de 5 comerços en menys de 300 metres, però tots ofereixen mercaderies diferents: Un s'especialitza en roba, i els altres en complements, fundes de mòbil, objectes per la llar i un centre d'estètica. Aquest fet posa de manifest, altre vegada, la germanor de la comunitat xinesa i el seu gran desig d'ajudar-se mútuament encara que els prejudicis els etiquetin com un grup tancat, com veurem al quart capítol. M'agradaria remarcar aquí, les relacions invisibles que es creen a la comunitat tot i no formar part d'un barri exclusiu com seria el cas dels Chinatown. Se segueixen ajudant als veïns i tenint un tracte especial on no es desitja crear competència sinó ajudar-se amb préstecs desinteressats o recomanant-se mútuament, separant les botigues que estarien unides en el model anterior, però que segueixen unides per relacions de germanor invisibles, tot i la separació física. Aquest moviment podria ser un paral·lelisme de les regles de globalització (Harvey, 1989; Inda i Rosaldo, 2002), on cada vegada les societats estan més en contacte i aparentment més unides — mitjançant Internet o altres mètodes de comunicació, però més separades físicament: en aquest cas, de la Xina o dels seus veïns de la comunitat al no estar al mateix barri.

Aquesta visió comunitària també es transmet als fills, que treballen des de petits a la botiga dels pares. El negoci es veu com un treball en equip, i els caps de setmana o les tardes després de l'escola, els fills hi han de col·laborar. Per aquest motiu, sovint es veuen infants a botigues de xinesos ajudant, fet il·legal abans dels setze anys (segons l'article 6 de l'Estatut dels Treballadors

—Real Decret Legislatiu 2/2015 del 23 d'Octubre—). Aquest punt presenta un xoc entre la tradició d'economia col·laborativa xinesa i la legislació espanyola, que se salva pel fet que els nens, en teoria, no treballen a la botiga dels pares, sinó que només hi estan presents perquè és on la família hi passa més estona, i així els pares en poden tenir cura. En un futur, a aquests infants se'ls anima a obrir negocis, encara que ells no ho vegin convenient, per tal de garantir una estabilitat econòmica als ulls dels pares. Per contra, els fills que han aconseguit estudis universitaris, sovint s'hi oposen i es creen tensions familiars intergeneracionals, com bé expliquen la Rosa i la Jiajia, que s'han vist forçades a treballar al negoci dels pares per ajudar-los i a qui també han animat a obrir nous negocis (basars, restaurants, etcètera).

Rosa: *“Que això és un altre tema, els meus pares no estan d'acord amb que jo trobi una feina. Ells volen que... bueno, me mare no diu res perquè el meu pare ja diu prou. Però el meu pare vol que jo agafi el restaurant o fem una tenda, o el que sigui perquè ell creu que jo podré viure bé tenint el meu propi negoci a nivell econòmic, vull dir. I clar, és el que jo li dic, si jo no hagués estudiat, no tingués les aspiracions que tinc i em semblés bé tenir un supermercat o un restaurant, vale, però no és el cas. I per molt que jo pugui guanyar no sé quants diners al més, si no tinc vida per disfrutar aquests diners, pues jo no ho vull. O si jo vull agafar i estar cada dia treballant fent feina física perquè al final ser cambrer, o estar en un supermercat reponiendo cosas no és lo que jo vull. I això és algo que crec que no entenen, que jo vulgui treballar fent servir el meu cap, saps?”*

Jiajia: *“Yo no quiero trabajar con mis padres, en serio, pero me obligan, no tengo otro remedio. Espera, voy a ponerme una chaqueta que tengo frío, han apagado calefacción... [se levanta y vuelve]. Esto depende de la gente, cómo piensa cada uno porque algunos estudian poquito... es que por ejemplo, hay mucha gente cuando termina la eso o bachillerato ya deja estudios y entonces trabaja junto con sus padres y a lo mejor su vida va a seguir igual como los de antes: tener una tienda, trabajar, casarse... Yo estudié un poquito, hasta carrera universidad. Estudié Gestión y administración pública, pero esto es más como funcionario y todo esto, entonces si yo quiero seguir estudiando para oposición, tengo que cambiar la nacionalidad. Es la primera cosa... pero yo digo, aunque estudie alguna cosa de esto público, puedo trabajar en una empresa privada también. Como soy china, a lo mejor es una ventaja. Funcionario no me gusta, porque algo público... aunque sea un puesto muy cómodo, me gustaría más la empresa privada, con lo que estudié.”*

També el cas de la María que, al no sentir-se còmoda amb la vida que havia iniciat amb el seu marit, obrint una botiga d'objectes per la llar a les illes canàries, la mare li recordava que el més important eren els diners i el benestar econòmic.

María: *Y mi madre es tan fría que le digo: “mamá, quiero volver, allí no quiero estar, me siento muy sola”. Yo con mis suegros no me llevo bien porque no son mis padres. Yo no voy a hablar de cosas que quiero como con vosotros. Y dice mi madre: “primero el dinero, primero gánate la pasta y luego ya puedes hacer todo lo que quieras. Pero si estás bien allí y puedes ganarte algo de dinero, pues estate unos años. [...] hay gente que se pasa mucho, es todo el día dinero, dinero y dinero.”*

En tercer lloc, vull posar de manifest una observació que he fet: la contractació de treballadors occidentals en botigues xineses. Els prejudicis fan creure que els nouvinguts treuen la feina a locals, però contràriament, he observat diferents botigues i restaurants de propietaris xinesos on hi treballaven locals. Sovint, aquest fet es dona per la manca de personal de la mateixa família:

Jiajia: *¿Por qué traspasan los propietarios? ¿Se hacen grandes o...? “Bueno, puede ser por varias causas. Puede ser un problema familiar, que nadie le ayuda, entonces no tiene otro remedio **porque falta personal o que no va muy bien el negocio...** puede ser de todo. Por ejemplo, el restaurante de Cristina, ¿ella te contó? [...] Sus padres trabajado muchos años y están cansados ya. La hermana tiene su propio trabajo, y Cristina ha estudiado un máster con su trabajo. Entonces nadie puede llevar el restaurante. Pues pueden ser varios motivos.”*

En conseqüència, aquests tres punts contribueixen a que els xinesos tendeixin a ser forts inversors i remarquen la seva adaptabilitat als hàbits de consum de la societat catalana, així com també han sabut aprofitar les oportunitats que ha deixat la crisi: locals buits en molt bones posicions, on anteriorment hi havia hagut comerços tradicionals. En general, la comunitat xinesa ha tingut un paper molt important en el revifament de l'economia durant i després de la crisi: molt bars que havien tancat o estaven en traspàs (Llevataps, Julius Bar, Monroe's Cafè, etc) han tornat a pujar la persiana gràcies a la seva emprenedoria. Aquest fet s'està repetint a moltes ciutats catalanes i resulta de dos factors:

- D'una banda, la jubilació dels antics propietaris. La feina de portar un bar és dura i reclama moltes hores de feina i poc marge si es vol mantenir preus competitius.
- D'altra banda, com veurem a les històries de vida més endavant, el desig d'arribar a una bona posició econòmica dels xinesos es basa absolutament en treballar moltes hores per

poder aconseguir un bon sou. La feina a bars és una gran oportunitat que no deixen escapar.

Així doncs, entre bars i botigues d'aliments, roba i complements, la comunitat ha anat poblant la ciutat de comerços amb productes la majoria de vegades importats. Aquest canvi de comerços a Mollet va lligat amb el canvi mundial on triomfa el *fast fashion* i el "Made in China", productes de baixa qualitat que permeten, per un baix preu, tenir molta diversitat i quantitat, abans de qualitat o productes artesans. El mercat global, la manera de comprar ha canviat, i s'ha disparat el desig d'obtenir més productes a més baix preu. Aquesta és la meua hipòtesi sobre com les botigues xineses han triomfat tant al mercat català.

D'altra banda, com es veu a les històries de vida i confirma Trolliet (1994), el seu caràcter fort i treballador, disposats a fer grans sacrificis per obtenir una millor vida i presentar unes millors condicions econòmiques a les pròximes generacions han fet plantejar una renovació als bars tradicionals, incloent cartes amb plats xinesos, però també prendre les claus i tornar a aixecar el negoci que altres treballadors havien tancat amb traspassos o jubilacions.

Amb tots aquets punts anteriors, es fa palès un gran contacte entre locals catalanoparlants i castellanoparlants amb nouvinguts xinesos, fet que influenciarà altament els usos lingüístics tant per part dels compradors com dels venedors, i que analitzaré al tercer capítol.

CAPÍTOL 3: Analitzar els comportaments lingüístics que queden afectats per estereotips i acceptabilitat (llenguatge i identitat)

El contacte lingüístic vol dir també comprendre i gestionar el contacte identitari

(Boades 2007:21)

Si considerem la teoria de Boades per arribar a l'estudi del contacte lingüístic, després de l'anterior anàlisi de la comunitat xinesa en sí, cal realitzar un estudi del contacte identitari. D'entrada, calia estudiar els estereotips i l'acceptabilitat del col·lectiu a Catalunya per entendre com els catalanoparlants i els castellanoparlants ens dirigim als xinesos, com queden afectats els usos lingüístics.

Estereotips

Com confirmem Snyder i Miene (1994) a "On the functions of stereotypes and prejudice.", sempre és complicat estudiar els estereotips perquè, tot i ser fets tangibles a la societat, no tendeixen a ser explícits per escrit, o al menys pel que fa als vinculats a la comunitat xinesa de Catalunya. Clarament, fa anys que el gegant asiàtic està al punt de mira: economia creixent, cultura exòtica i molta emigració. Els diaris s'omplen, cada any més, de notícies sobre el desconegut país mentre, alhora, Catalunya va donant la benvinguda a xinesos que acaben sent els nostres cambrers, els nostres botigues però sobretot els nostres veïns.

Per aquest motiu, he decidit estudiar els mitjans de comunicació i el discurs que presenten. Aquests són grans difusors d'idees, i reflecteixen sovint la mentalitat de la societat. Estudiar-los implicava, d'alguna manera, trobar escrit el que no es diu. Concretament, he realitzat l'anàlisi a dos diaris espanyols (La Vanguardia i El País), a través de notícies que parlaven de la Xina.

El primer és un dels diaris més llegits a Catalunya, i el segon, té una gran i important secció internacional i un gran nombre de lectors a l'estranger. Així mateix, ambdós diaris tenen una bona hemeroteca que permet fer una exhaustiva recerca al llarg dels anys per poder veure el diàleg que es va elaborant. Vaig descartar la idea d'analitzar un diari xinès per la dificultat amb l'idioma i la censura que aplica el govern asiàtic sobre els mitjans de comunicació del seu país. Tanmateix, és freqüent que el discurs dels immigrants difereixi de la idea que el govern xinès patrocina, i aquest fet perjudicaria al treball, suprimint la força de la veu de les informants.

D'entrada, estudiant les dialèctiques presentades, vaig diferenciar tres característiques que acompanyen la societat xinesa als mitjans: treballadors, estalviadors i molt arrelats a la seva cultura. I realitzant un estudi més exhaustiu, vaig proposar una estructura aplicable a les notícies

trobades segons temàtica sobre Xina, que es dividia en tres parts: economia, censura i diàspora. Vegem-ho:

Primerament, l'**economia**. Tant pel que percebem nosaltres mateixos com el que certifiquen Poch-de-Feliu (2009), Gittings (1999), o l'article en línia de la Universitat de Barcelona *Comercio Exterior* (2007), la Xina és cada vegada més lluny de l'ideal comunista, és una potència mundial que, als ulls capitalistes de les societats occidentals, suposa alhora un risc i un avantatge. El *made in China* està triomfant cada vegada més, amb preus altament competitius que suposen un perill per marques de telefonia i tèxtil, entre d'altres indústries. Sobre aquest punt doncs, els diaris creen una espècie de líder i exemple a seguir sobre un país que ha passat d'un comunisme dictatorial a un líder econòmic en pocs anys, que ja ha aconseguit l'accés a la OMC i que ha desbancat als Estats Units de la posició de líder en producció mundial que ocupava des del 1872.

Per contra, però, els mateixos diaris s'asseguren de crear una imatge de Xina molt contradictòria a la d'un paradís econòmic que recordi a Suïssa o qualsevol país benestant de la Unió Europea, evitant qualsevol possible interès immigrar-hi. La **censura** del govern, tot i que cada vegada és més flexible, pretén millorar el país a marxes forçades aplicant mesures dràstiques que estan afectant fortament als ciutadans: pares que no poden decidir el número de fills que volen tenir, i una societat que no para de rebre les conseqüències d'un govern que, tot i ser altament controlador, aporta poques solucions als problemes demogràfics vigents. En aquest espai tan controvertit, les notícies varien des discretes però dures crítiques sobre com Facebook i grans gegants internacionals s'han d'adaptar a la censura, a com els problemes demogràfics com la política d'un sol fill han aconseguit diferències sexuals i d'envelliment de la població en contra dels mateixos ciutadans, passant per detencions massives sense procediments legals, negació de llibertat religiosa i silenci d'intel·lectuals. Són notícies amb una forta crítica, pulcrament escrita, que xoquen amb les anteriors notícies sobre millores econòmiques i creixement del país, creant la idea de Xina com el gegant esclavitzador, un lloc on no anar. En resum, persones (i empreses) al servei d'un Estat.

Pel que fa la **diàspora xinesa** també és una categoria molt explotada a la premsa i que clarament ha acabat afectant a la visió dels espanyols. Les notícies sobre el malestar per la forta censura del govern xinès acaben desembocant en llargues explicacions i nombroses notícies sobre la diàspora xinesa, que s'estén per tot el món i comença a construir una forta comunitat a Madrid i a grans ciutats espanyoles. Aquestes notícies, però, son molt políticament correctes i eviten idees racistes. El tractament d'aquesta diàspora ressalta l'exotisme cultural i la diversió dels esdeveniments com les festes de l'any nou xinès. Per contra, però, hi ha una gran despersonalització dels asiàtics, on

es parla de la comunitat en tercera persona, fet que no dóna mai peu a pensar que poden ser els nostres veïns o els directors del bar del costat de casa. Degut a aquest fet, es crea una gran distància entre “ells”, els immigrants, fills d’una cultura aliena, i “nosaltres” arrelats aquí, fascinats per l’exotisme xinès. A més, l’ètnia xinesa té uns trets físics molt marcats que ressalten una fàcil distinció dels altres ciutadans. Aquesta imatge aliena queda clarament remarcada en la notícia publicada a El País, el 26 d’agost de 2015: *儿童洗碗工向大企业家的转变* (*How Spain’s Chinese immigrants went from dishwashers to doctors*). En aquest article es remarca una clara diferència entre els fills, que ja estan integrats a la cultura espanyola, i els valors dels seus pares, encara amb valors de la cultura asiàtica, deixant entreveure una distància insalvable entre la cultura asiàtica i espanyola.

Així mateix, tot i que no s’hagin trobat suficients notícies que tractin del mateix tema per poder crear una categoria, sí que el vocabulari analitzat dóna una imatge d’una cultura molt llunyana, d’uns orígens rurals i censurats, que poc tenen a veure amb cap potència mundial. Una societat molt lligada a la **màfia** que paga el preu de les decisions del govern: un sol fill, fàbriques contaminant l’aire, poc benestar...

Tot i que vaig basar l’anàlisi en l’estudi directe dels mitjans de comunicació, són termes que també exploren Poch-de-Feliu (2009) i Beltrán (2003:10): “El fenómeno de la migración en el estado español ha cambiado radicalmente durante los últimos quince años. Ahora es un tema de actualidad y de continuas controversias políticas, antes era una simple curiosidad “exótica”, casi despreciable. Pero si además de la migración, hablamos de China, parece que las cosas no hayan cambiado tanto. Los estereotipos, a menudo elaborados por intereses políticos y económicos, son muy difíciles de erradicar, y así cuando nos enfrentamos a la inmigración china inevitablemente aparece la asociación a “mafia”, “crimen”, “misterio”. La realidad que aquí se presenta está muy lejos de los mensajes que inundan la cotidianidad de los medios de comunicación.”

Durant el treball de camp, se’m va fer difícil debatre en profunditat cap tipus d’informació sobre el govern, i les crítiques sovint anaven acompanyades d’eufemismes o mostres de coratge per dir-ho com “costa dir-ho, però...”. En conseqüència, l’anàlisi resulta especialment útil per descobrir els efectes de la censura i descobrir més detalladament quin és el motiu que empeny als ciutadans a emigrar tot i viure en un país que és potència mundial econòmica. El vocabulari i les opinions extrems de les entrevistes fetes a informants xinesos o fills d’immigrants difereix completament d’aquesta imatge donada per la premsa. Ells defensen que han hagut de fugir d’un país on no hi havia oportunitats econòmiques, i que tot i que està millorant, hi ha molts problemes

demogràfics, com per exemple l'excés de graduats universitaris comparat amb les ofertes de feina existents. A més, creuen que la seva cultura, tot i que és tradicional, s'adapta fàcilment a nous països i reptes, fet que els hi ha permès grans onades d'emigració en busca d'una vida millor. Així mateix, neguen una Xina uniformement rural, i defensen les ciutats com Pequín o Shanghai, on la tecnologia és molt millor que a Catalunya.

Estudi de prejudicis en categories

A continuació mostro les notícies, separades per categories, de les quals he realitzat l'estudi. Cada una va seguida del dia i del diari on van ser publicades.

COMUNITAT EN DIÀSPORA: XINESOS A ESPANYA		
<p>La colonia china es la tercera más numerosa de la Comunidad</p> <p>La población de ciudadanos chinos en la Comunidad de Madrid ha crecido ligeramente en los dos últimos años (51.300 personas en 2014 frente a 54.512 en 2016) y sigue numéricamente por detrás de rumanos y marroquíes.</p> <p>Sin embargo, los años siguientes el crecimiento no fue tan intenso. De hecho, en 2015 hubo un ligero descenso de esta nacionalidad en la región, alcanzando un total de 49.831 personas (en 2014 vivían en Madrid 51.300 chinos). Según el estudio de la Comunidad de Madrid, el 74% de los ciudadanos de este país asiático tiene trabajo estable en la región, mientras que un 7,42% está desempleado. La mayor parte de los residentes han logrado un trabajo en el sector del comercio.</p>	El País	28 febrer 2017
<p>El Nuevo Año Chino viste las calles de Usera de colores llamativos</p> <p>En el recorrido, han participado más de 800 vecinos y artistas que integran diversos colectivos y asociaciones para conmemorar la celebración más importante de las fiestas tradicionales del país asiático.</p>	El País	30 gener 2017
<p>从儿童洗碗工向大企业家的转变 (How Spain's Chinese immigrants went from dishwashers to doctors)</p> <p>Just like Lee, many other children of Chinese immigrants who were either born in Spain or brought over to reunite with other family members are moving away from their parents' traditional businesses, such as restaurants and variety stores. "They are studying for all kinds of degrees and we are starting to see teachers, doctors, lawyers, physicists, economists..."</p> <p>"To the Chinese, studies are a matter of honor."</p>	El País	26 agost 2015

<p>Jiajia Wang, 27, is often a guest speaker at events for young entrepreneurs, and she likes to tell the story of how her parents used to sleep in the bathtub to make room for a study table for her brother and herself inside the tiny room where they lived. The family had been forced out of their village after Wang’s mother got pregnant a second time. The fine for violating the one-child policy in China was so high that they decided to leave the country. Her father made it into Spain on a fake passport, and once he had settled down in Catalonia in 1997, he brought over his wife and children</p> <p>“They took it very badly; they felt disappointed. It is not easy for them to understand that you may want to seek out your own path. They wanted to save me from taking unnecessary detours.”</p>		
<p style="text-align: center;">La fórmula del éxito</p> <p>La clave son los mecanismos de ayuda de la comunidad: honor, confianza y préstamos sin interés</p> <p>Luego, coser entró en crisis –retoma la asiática–. Los chinos montaron sus tiendas con sus ahorros, porque ellos han venido a Catalunya a trabajar</p>	<p>La Vanguardia</p>	<p>9 agost 2008</p>
<p style="text-align: center;">El peligro silencioso</p> <p>Un informe interno de la Seguridad del Estado español anuncia que las tríadas, la mafia china, están en proceso de expansión en los países occidentales y que uno de sus objetivos será, si no lo está siendo ya, España</p> <p>Desde hace siglos, centenares de miles de chinos han abandonado su país natal en busca de mejor fortuna. Este movimiento migratorio es de tal magnitud e importancia que los estudiosos del fenómeno no han dudado en bautizarlo como “la diáspora china”</p>	<p>La Vanguardia</p>	<p>18 març 2001</p>
<u>LLIBERALITZACIÓ DE L’ECONOMIA I PODER XINÈS</u>		
<p style="text-align: center;">El sintomático relevo en el trono chino de los ‘smartphones’</p> <p>En este recién estrenado año, con una situación complicada en el mercado norteamericano, las firmas líderes en China tienen todas las claves en la mano para que el <i>made en China</i> esté cada vez mejor visto en el campo de la tecnología y, muy especialmente, en su propia casa.</p>	<p>El País</p>	<p>7 febrer 2017</p>
<p style="text-align: center;">Asia mira a China para seguir con el proceso de liberalización</p> <p>Estos países buscan alternativas que les permitan seguir adelante con el proceso de liberalización comercial.</p>	<p>El País</p>	<p>28 gener 2017</p>
<p style="text-align: center;">China es noticia</p>	<p>El País</p>	<p>3 maig 2014</p>

<p>Resulta que este mismo año de 2014 China se convertirá estadísticamente en el primer país del mundo en producción de riqueza, desbancando a Estados Unidos del primer lugar que venía ocupando desde 1872.</p>		
<p>China y EEUU llegan a un acuerdo comercial que abre las puertas de la OMC al país asiático</p> <p>Con este acuerdo, Pekín ya tiene en sus manos la llave para abrir las puertas de la OMC, organización a la que aspira a entrar desde hace trece años. El acuerdo rubricado en Pekín supone que el gigante asiático deberá abrir el sector de los servicios —sobre todo banca, telecomunicaciones y, seguros—, lo que dará mi impulso sin precedentes a la reforma de las 370.000 empresas estatales, chinas que, para sobrevivir</p>	<p>La Vanguardia</p>	<p>16 noviembre 1999</p>

NOVES LLIBERTATS I ANTIGA CENSURA

<p>Facebook adaptará su contenido en China para no chocar con la censura</p> <p>El sistema chino de censura combina algoritmos, trabajadores especializados y la colaboración de las empresas chinas de Internet, de modo que los disidentes están controlados y las palabras prohibidas no aparecen.</p>	<p>El País</p>	<p>24 noviembre 2016</p>
<p>Los homosexuales chinos buscan el amparo de la ley para su lucha</p> <p>La discriminación está, por ley, prohibida en China. Y la homosexualidad dejó de estar vetada en 1997, cuando dejó de estar penada como “gamberrismo”. En 2001, se eliminó oficialmente del registro de enfermedades mentales. No existen grupos de activistas contra los homosexuales, como pueda ocurrir en EE UU. Entre los jóvenes que viven en las ciudades, “más del 80% dice aceptar a los LGBT”, puntualiza Xin Ying, directora de la ONG Beijing LGBT Center. Pero aún es un tema tabú, del que no se habla en público y que cuesta aceptar a las familias.</p>	<p>El País</p>	<p>28 noviembre 2015</p>
<p>De uno a dos</p> <p>China tiene básicamente dos grandes problemas demográficos: el envejecimiento de la población y la diferencia entre el nacimiento de varones y hembras, graves fenómenos que afectarán al país en el futuro inmediato.</p> <p>Los problemas a los que ahora se enfrenta China son de otro porte. A los ya citados de envejecimiento y desequilibrio de géneros, habría que sumar la transformación de la estructura familiar tradicional. Frente a la familia con un elevado número de hijos (criar hijos para cubrir las necesidades en la vejez y a mayor número de hijos mayor felicidad) y a la consigna maoísta de que “mayor población significa mayor levadura de ideas, mayor entusiasmo</p>	<p>El País</p>	<p>29 octubre 2015</p>

y mayor energía”, los núcleos familiares de hoy están marcados por el “síndrome 4-2-1”, es decir, cuatro ancianos, dos adultos y un solo vástago.		
<p style="text-align: center;">¿Quién llora por Hu Jia?</p> <p>Sólo hace falta leer las informaciones que nos ofrece Amnistía Internacional sobre las atrocidades del régimen: detenciones masivas sin ningún tipo de procedimiento legal, internamiento en psiquiátricos para “curar” a los disidentes, castigo indiscriminado a los familiares, uso de la tortura, etcétera. Amnistía ha llegado a denunciar que, con la excusa de los Juegos Olímpicos, China está perpetrando una “limpieza de seres humanos”, que son llevados a centros secretos de detención y tratados con la implacable violencia del régimen. Ninguna libertad, excepto la de hacer dinero, está permitida, y así, en su año olímpico, no sólo no ha reducido la represión, sino que China la ha aumentado, convencida de que los ojos del mundo sólo miran hacia la billetera.</p>	La Vanguardia	15 abril 2008
<p style="text-align: center;">Bush pide libertad religiosa en China</p> <p>Una vez aquí, asistió a una misa y dijo cuatro frases sobre derechos humanos, que los chinos torearon con su habitual elegancia</p>	La Vanguardia	21 Noviembre 2005
<p style="text-align: center;">El silencio de los intelectuales de China</p> <p>La represión auspiciada por el Estado, sin embargo, explica sólo en parte el silencio a partir de 1989. El rápido crecimiento económico del sector urbano de China también dio forma a la vida intelectual.</p> <p>Los líderes de China no están de humor para consejos: a fines de año se prohibieron obres de los más importantes intelectuales.</p>	La Vanguardia	26 maig 2001
<p style="text-align: center;">La democracia como mal menor</p> <p>Por una parte, en China, donde la liberalización económica y cultural había llegado a niveles superiores, las demandas democráticas han sido violentamente sofocadas —hasta ahora con éxito— por el poder dictatorial del partido único y el ejército.</p>	La Vanguardia	11 abril 1990

Comportaments lingüístics del grup d'estudi

Una vegada analitzats els prejudicis per estudiar el contacte identitari, cal analitzar l'altra cara de la moneda: Els comportaments lingüístics de la comunitat xinesa per entendre el contacte lingüístic. Per fer-ho, analitzaré el discurs de les informants separat per dues parts: català – castellà i mandarí – dialecte. Aquestes comparatives permetran entendre la seva lògica comunicativa tant en les seves llengües maternes, com en les del país d'arribada, i poder-ho contrastar amb les teories existents.

Català – Castellà

La **Jiajia**, que fa deu anys que viu a València, diu:

“Bueno, los profesores de colegio me enseñaron [castellano] porque yo no apunté ningún clase particular ni nada. Aprender con los de escuela que me enseñe esto y ya está. [...] Hay dos líneas de clase, valenciano y castellano y yo siempre estaba en la clase de castellano. Porque yo digo primero tengo que aprender mejor español y luego ya valenciano.”

Clarament, el català queda en un segon pla per la comunitat ja que sembla menys útil que el castellà, que té més parlants (també cal mencionar que la comunitat castellanoparlant a Mollet del Vallès és extensa), i resulta molt més funcional.

Entre les relacions amb els seus amics, el català no ha tingut la oportunitat de picar a la porta, i les llengües utilitzades varien entre el xinès i el castellà depenent de l'adaptació que hagin tingut els altres companys (fet que tractarem al següent capítol). Si els amics han estudiat aquí i se senten més còmodes parlant en castellà, ella utilitza el castellà. Fins i tot ho fa amb el seu germà quan s'enfada. És a dir, el castellà cada vegada està prenent més protagonisme a la seva vida i en les seves relacions socials.

“Bueno, es que a veces me da mucha rabia, puedo empezarle hablar español con mi hermano... depende. Porque cuando tú estás buen humor a veces también. Porque yo, en los amigos de Valencia, como estudia, tal, y habla muy bien español. Entonces a veces salíamos, hablamos castellano y tal, porque hay muchos chinos igual como Cristina, han nacido aquí, y entonces hablan más castellano que mandarín. Ellos igualmente ambos idiomas pueden hablar, pero es más cómodo para ellos español. Entonces yo me adapto.”

La **María**, que va tornar de la Xina quan tenia cinc anys i ha anat realitzat l'escolarització en català, confirma que no el parla amb ningú.

“Con nadie... Lo hablo por necesidad. Si una señora viene y me habla en catalán, le hablo, o por algunos sitios, pero sino ni lo toco. Mi hermana ayer me estuvo hablando en catalán y mira digo vale, le seguí el rollo, pero normalmente paso del catalán. Me gusta porque es muy tierno, muy suave el tono, pero no lo hablo. Pero gente catalana, refiriéndome a pueblo muy cerrado, no me gusta nada. Porque son súper yo, y Cataluña y mi pueblo... Yo me siento china, aunque haya nacido aquí, aunque nada... pero yo soy china y mi hijo también es chino.”

La **Pei** fa quinze anys que ha arribat a Espanya, i cinc que és a Catalunya, però ha après al carrer i el seu nivell és bàsic. Aquest és un tros de l'entrevista, quan li vaig preguntar si parlava català:

“Casi no... Porque cuando yo está aquí, la clientes casi siempre hablan la castellano. Restaurante antes yo trabajar, también hablar castellano. Pero ahora está aquí tiene algunos clientes enseñar catalán a mí. Bueno, poquito. “Tallat” como las cosas fácil, sí.”

¿La gente siempre te habla castellano? Sí, normalmente castellano, sí.

¿Y crees que vivir en España ha afectado la manera de hablar chino o pensar? Sí, así, si es la manera de... bebida, mi marido más hablar español. Como la helado, “pinxilin”, también dices helado, no dices la “pinxili”, normalmente, sobre de cosas de bar, casi todo hablamos español. En casa, sobre esta cosa también habla español, sí. Otro cosita, alguno cosa, como sobre la vida, este sí habla la chino.”

D'altra banda, per tal d'entendre millor el seu punt de vista sobre el català, vaig creure convenient comparar-ho també amb el seu punt de vista entre el dialecte i el mandarí perquè crec que hi ha un fort paral·lelisme entre les quatre llengües, on una té molts més parlants que l'altra.

Mandarí – Dialecte

Les noves generacions xineses tenen un concepte que sol quedar recolzat per les antigues generacions: veuen el mandarí com una opció de futur, que els permet no només la comunicació entre altres xinesos de regions diferents amb qui no comparteixen el dialecte, sinó també una millor opció de futur, una llengua més internacional que obrirà més portes professionals i socials.

El que passa amb la llengua catalana doncs, és un fet paral·lel. Quan els xinesos nouvinguts no es veuen obligats a aprendre el català, ja que no l'utilitzen amb els clients, prioritzen el castellà al ser una llengua universalment més utilitzada, i proporcionar-los un major mercat a qui dirigir-se (amb el castellà es poden dirigir a clients castellanoparlants i catalanoparlants, però no viceversa), i també els pot ser útil en futurs casos d'emigració (com per exemple, altres ciutats d'Espanya o a l'Amèrica Llatina).

La **Jiajia** deia: *“En casa suelo hablar dialecto.”*

“¿Y entre amigas qué habláis? ¿dialecto? ¿mandarín? Entre ellos siempre hablamos mandarín porque son de sitios distintos y tal. Es que, por ejemplo, como mis padres entre sus amigos suelen hablan más en dialecto, pero en nuestra generación hablamos más mandarín oficial que dialecto, aunque seamos del mismo pueblo o misma ciudad, entendemos entre si el dialecto, pero hablamos en mandarín. No sé, es que los mayores,

que como casi toda la vida están hablando dialecto menos cuando comunica con personas de otra ciudad, que no entienden el dialecto y tienen que hablar mandarín, pero nosotros, cuando estamos fuera, aunque sea del mismo pueblo, entendemos los dialectos entre sí, pero hablamos en mandarín. Es que esto es depende de la generación, porque nuestra generación es que, como es más joven y tal, y está acostumbrado de viendo tele y todo esto, siempre comunicamos en mandarín.”

La **María** també parla en xinès a casa, tot i que el castellà també hi té un lloc: els seus pares fa més de vint-i-cinc anys que són a Mollet i ella ha crescut aquí des que en té cinc.

“Sí, en dialecto y de vez en cuando pues les sale algo en mandarín. Y yo con ellos hablo, con mi padre en dialecto o también si no me sale la palabra a veces, pues en mandarín. Y con mi madre sí que a veces me suelta algo en español, y a veces sí que me llama por mi nombre español en vez de mi nombre Chino y empieza “María, no sé qué”... Y con mi hermana español o mandarín, pero en dialecto ya no hablo con ella porque no se entera de nada, no ha aprendido con mis abuelos. Pero ella, aunque ha estado también con mis abuelos hasta los 3 años, también la enviaron, no ha aprendido. Ella y mi hermano no se han enterado mucho. [...] Mis únicos amigos españoles son los del cole. Y tampoco me gusta mucho relacionar con gente española a parte de la gente con la que he estado en el cole, porque ya los conozco. Pero conocer a gente española a parte, no me.... No me atrae, porque pienso diferente que ellos, eh Laia. Osea, no acabo de pensar como vosotros igual, al final. ¿Sabes? Todavía tengo la mitad y un poco más del pensamiento chino. Que, si hablas de Nara [amiga], pues no, ella es muy muy española, tiene amigos de aquí, de allí, de todos sitios, se puede relacionar con un montón de gente... pero porque su carácter no es chino, ella no entiende las costumbres chinas, no entiende lo que se tiene que hacer entre amigos... mira, hay una cosa que, si tú regalas, le tienes que devolver el regalo, pero con otra cosa. Tú tienes que dar, nunca puedes coger un regalo de una persona y no se lo devuelves porque es feo. Entonces, ella no entiende eso. No, no entiende muchas cosas.”

El mateix discurs es repeteix en les altres informants. La majoria sol parlar xinès i, les que han viscut molt de temps a Catalunya, comencen a integrar el castellà o el català a la llar i a les diferents relacions socials com a llengua d'ús.

Pei: *¿Con tus hijos siempre hablas chino? “Sí, mandarín. Porque mi marido, su ciudad la idioma un poco diferente a mi ciudad. Eso... mejor mandarín hablar, entienden mejor.”*

Rosa: *“Bueno, a casa fem una mescla entre castellà, mandarí i el dialecte. Perquè jo no parlo 100% bé el dialecte ni el mandarí. I jo sempre m’he sentit normal excepte al carrer. Al carrer és quan notes que ets diferent. He rebut mostres de racisme al carrer per part de gent, i això va ser durant els meus... des de que ets conscient, potser a primària igual, sí... als 8 anys potser. Que ja és quan podia anar sola del restaurant al cole i, res, aleshores jo sortia del cole i tots els nens sortien del cole, i mostres de racisme per part d’altres nens, o inclús també de gent gran, i allà és quan dius: ostres, per què? Si no em considero una persona dolenta, no he fet res amb ningú, i ... i no, clar, és dur perquè, sembla una mica... raro?”*

En resum doncs, la comunitat xinesa utilitza poc sovint el català i mostren una gran preferència per la utilització i l’aprenentatge del castellà per motius evidents d’oportunitats econòmiques i vitals. Així mateix, ambdues són llengües que practiquen poc perquè tenen pocs clients que parlin català, i també pocs amics locals per diferències d’aficions i de cultura que impliquen una difícil relació.

Aquesta situació és paral·lela amb el progrés que estan patint els dialectes xinesos: estan quedant soterrats per la potència del mandarí, que permet una millor comunicació entre ciutadans de diferents províncies que es troben en comunitats de diàspora i a la vegada, obre oportunitats internacionals, socials i laborals. Sovint, fins i tot, en xinesos que porten molt de temps a Catalunya i es consideren “espanyolitzats”, és comú estudiar mandarí com a llengua estrangera. No només per permetre una millor comunicació amb els pares, sinó també per poder tenir un millor futur professional. Aquest cas no només és visible entre les informants entrevistades, sinó que també en parla Bastardas (2007:99), citant a Wright: “Si aquests tenen competències lingüístiques que també puguin tenir d’entrada els desplaçats, aquestes podran ser usades en les relacions intergrupals [...] “the varied origins of their immigrants as a potential resource, and the maintenance of the linguistic and cultural traditions as an opportunity rather than a threat” (Wright 2004:10).”

Comportaments lingüístics afectats per aquests estereotips

Analitzem doncs, aquesta realitat des del punt de vista teòric. Aquest és l’eix més important del treball perquè és en la qual inicialment havia basat les investigacions tot i que posteriorment el treball s’hagi enriquit de l’etnografia paral·lela sobre la comunitat.

Comencem per definir la comunitat xinesa com una *speech community*. Les *speech communities* són grups que, més enllà de compartir idioma, també comparteixen creences, valors i actituds. Seguint amb la teoria de Hymes, el fet de considerar la comunitat xinesa com una *speech*

community permet una classificació més natural i clara per un futur anàlisi i comparació amb la catalana.

“the natural unit for sociolinguistic taxonomy is not the language but the speech community (Hymes 1974:35).” (Ahearn, 2012:105).

Com bé diu Bastardas, les *speech communities* han incrementat el contacte degut a la globalització, que també ha estat un dels causants de la diàspora xinesa.

“Certament el contacte entre grups culturalment diferents de la humanitat no només no ha disminuït en relació amb èpoques passades, sinó que en el món contemporani ha esdevingut molt més massiu que mai. Les dificultats d’organització de la coexistència i de les relacions entre distints grups nacionals i lingüístics són més presents que mai en una època de grans canvis tecnològics i econòmics, i d’importants desplaçaments migratoris. (Bastardas 2007: 13)

També he cregut molt interessant tenir en compte la teoria de Bastardas sobre la sensació de pèrdua de nosaltres mateixos, davant de l’actual increment de contacte entre comunitats. D’una banda, aquesta por pot donar fruit a prejudicis discriminadors, al veure a l’immigrant com a culpable de la pèrdua de la llengua. Però d’altra banda, m’agradaria mostrar, aprofitant els estudis de Bastardas i Castells, com els catalans no hem de tenir por de la pèrdua de la llengua davant dels nostres veïns nouvinguts, i hem d’obrir les portes a una Catalunya respectuosa i multilingüe.

“així, fruit dels canvis en el “tot” poden emergir noves situacions que poden fer entrar en crisi els paradigmes vigents: interrelació entre espais més amplis, noves necessitats de comunicació, noves necessitats de nous coneixements lingüístics, [...] noves possibilitats que anem abandonant l’ús d’aquestes “nostres” llengües noves possibilitats que aquest procés l’experimentem com una pèrdua d’una part de nosaltres mateixos. (Bastardas 2007: 13)

“Les nacions excloses del procés de generar el seu propi Estat –Catalunya, Escòcia, el Quebec–, però també les que van generar una nació forta –com França–, en aquest moment se senten perdudes en la globalització, que s’albira alhora com a pèrdua d’autonomia quant a poder de l’Estat i com a invasió d’estrangers en una cultura que es resisteix a assimilar. L’any passat, a Europa vam viure el desenvolupament de la política de la por –de la por a la globalització i de la por a l’estranger– com a forma d’expressió d’una nació que es veia traïda per l’Estat. Això ha provocat el ressorgiment d’una àmplia

gamma ideològica extremista que ha recaptat molts vots: pensí's en el cas de l'extrema dreta francesa o holandesa." (Castells, 2004:26).

"Un dels fets potser més nous és la preocupació oficial explícita – que òbviament tradueix una preocupació social respecte de les competències i els comportaments lingüístics dels immigrants. [...] La massivitat i també en molts casos l'homogeneïtat de la procedència, de les últimes immigracions fa que en molts països, com hem dit, hi hagi la sensació de percebre que aquestes persones no apliquen la màxima d'adaptar-se lingüísticament a la societat en què han anat a viure." (Bastardas 2007:120).

A aquesta por de pèrdua d'identitat que descriu Castells es pot veure incrementada al cas del català pel fet que la comunitat xinesa aprèn, com he mencionat anteriorment, el castellà abans que el català. El bilingüisme de Catalunya i el gran nombre de castellanoparlants, convida a veure el català com a llengua secundària, que es podria relacionar amb el que puntualitza Bastardas.

"Certament, però, l'arribada massiva de nous immigrants hispanofons i que usen freqüentment el seu espanyol per comunicar-se intergrupalmnt, cosa d'altra banda habitual. Dificultats de bilingüització d'adults de primera generació, acaba creant un ambient castellà, on els nous immigrants, en contacte amb ells, utilitzen el castellà. "Aquesta situació s'ha donat i es dona encara a Catalunya, on el castellà ha fet i fa majoritàriament aquesta funció d'intercomunicacions entre la població immigrada i l'autòctona" (Bastardas 2007: 97)

Davant d'aquest fet, "els catalans se senten decebutos quan observen que la majoria d'immigrants no aprenen en el català i utilitzen el castellà com a llengua vehicular" (Bonet 2006:77).

Amb aquesta gran quantitat de cites teòriques, vull mostrar la generalització d'aquesta preocupació sobre el futur del català i contraposar-les amb la realitat trobada al treball de camp: la comunitat xinesa no és una amenaça a la llengua catalana. Tot i que el mandarí sigui una llengua majoritària i pugui semblar amenaçadora, en la situació que es presenta a Catalunya es parla per una minoria en un panorama majoritàriament català. Mentre la globalització afecta les societats en un panorama de més altura, implicant a governs, escoles i plans d'estudi, els moviments migratoris ho fan a peu de carrer, sense significar una amenaça real per la llengua.

Ara bé, tot i que aquesta preocupació té poc a veure amb la immigració i és plenament desmuntable en arguments xenòfobs i gens argumentats, cal analitzar-la bé i entendre la seva base més enllà d'afirmar que la immigració no afectarà a la societat catalana.

Aquesta por recau als immigrants, però si analitzem la comunitat xinesa, veiem que emigra cercant una millor posició econòmica i un benestar, i estan disposat a esforçar-se per aprendre la llengua que els permeti un millor desenvolupament del negoci, com bé mostra Lamuela (1994:94).

“L’immigrant que arriba a una determinada societat ignorant-ne la llengua establerta és exclòs de molts àmbits d’activitat i només trobarà feina en una de les ocupacions menys considerades socialment i en condicions manifestament desfavorables. Naturalment, no parlo ara d’alguns casos excepcionals, com ara els jugadors de futbol. Entre els qui han nascut dins de la mateixa societat, els processos de socialització actuen com a classificadors de les possibilitats de promoció que tindrà cadascú”

A Lamuela s’afegeix Ninyoles: “Pocs han dubtat a reconèixer la “força unitiva” o dissociadora del llenguatge, la seua potencialitat com a instrument decisiu de comunicació i de diferenciació, d’integració o de separació social” (Ninyoles, 1975)” (Pueyo i Turull, 2003: 14); i fins i tot Salzmann (1993: 101): “a group of people set apart linguistically from others will probably be set apart socially as well”. Per tant, seria il·lògic que la comunitat xinesa decidís no parlar el català si la llengua fos realment necessària.

Així doncs, cal donar una volta més a aquesta mentalitat poruga, i, veient les reaccions dels nousvinguts, analitzar què fa malament la societat catalana per no motivar a aquesta comunitat a aprendre el català. He formulat dues hipòtesis:

1. La primera és que s’estigui associant el castellà a la modernització i donant el català com a llengua antiga, innecessària i, com a conseqüència, predeterminada a morir.
2. La segona és que els xinesos no necessitin el català perquè la imatge de la comunitat xinesa com una comunitat aliena (imatge física i també psicològica, com he mostrat als anàlisis de les notícies de premsa), s’uneixi a la costum de la majoria dels catalans de parlar castellà als estrangers, donant per suposat que no parlen català. Aquest fet provocaria un desinterès generalitzat pel català a la societat xinesa.

Aquesta segona hipòtesi, que considero més viable i real, acabaria formant una realitat cíclica, on no es parlaria català als xinesos per concebre’ls com estrangers que no parlen el català, i ells no l’aprendrien al no considerar-lo necessari per una correcta integració ja que tothom els parlaria castellà.

Quins abordatges tenim? Les teories que parlen de la globalització i llengües minoritàries, sovint proposen l’exemple de França i el futur pla d’Holanda, on s’obligarà als estrangers a estudiar la llengua del país. Segons la meua anàlisi de la comunitat i el meu punt de vista sobre el cas francès, aquest fet ataca contra la llibertat lingüística dels nousvinguts i va en contra de la imatge global i

oberta que cal tenir si volem formar part d'un país global i respectuós. Aquest debat forma part d'un conflicte sociolingüístic actual: protegir les llengües locals implica sovint vulnerar els drets dels immigrants de tenir llibertat per triar la llengua que volen utilitzar (Bastardas 2007). El clar exemple és el cas de França, on els immigrants no han aconseguit una completa integració i sempre han estat senyalats. El govern català no té cap programa específic per la comunitat xinesa, més enllà de les campanyes generals per incentivar la parla en català al carrer i l'estudi de la llengua. Aquesta campanya respectaria la decisió individual de tria d'idioma (Tollefson 1991).

Abans d'arribar a una conclusió sobre el problema i les hipòtesis presentades, m'agradaria afegir un altre punt molt important: no confondre els xinesos nousvinguts, que han viscut molts anys al país asiàtic i han d'aprendre una llengua nova amb els seus fills o néts, que possiblement hauran nascut a Catalunya i/o rebran l'escolarització en català. El clar cas d'aquest exemple que podem veure en les informants és el de la **Rosa**. Ella mateixa es queixava que la gent li parlava en català o la tractaven d'estrangera, quan tota la vida havia viscut a Mollet del Vallès.

“Jo he tingut la sort que des de petita ho he après, tampoc he tingut aquest problema, però sí que es veritat que hi ha gent que amb mi no parla català quan es nota moltíssim que no saben parlar castellà, saps? O això em va passar l'altre dia: vaig anar a un bar i volíem jugar al billar. I va venir la dona, i ens va començar a parlar en català. “En aquestes taules no, heu d'anar a aquelles d'allà, bla bla” i ens diu: “Bueno, si voleu agafar una taula, veniu a la barra”. I vaig anar jo a reservar la taula i la senyora em comença a parlar en castellà... i dius: m'has començat a parlar en català i t'he entès, he vingut a la barra com tu m'has dit, per què em canvies l'idioma?”

En resum, és molt important trencar els estereotips de societats pures i incentivar el multilingüisme a Catalunya per evitar la repetició del cas dels Estats Units, on les segones i terceres generacions acaben perdent els seus orígens i parlant només anglès. Tot i que sembla evident que els moviments migratoris haurien de tenir un efecte desorganitzador des del punt de vista identitari i lingüístic, és important incentivar els principis de respecte i multilingüisme que la globalització està portant, defensant el manteniment de la cultura de generació en generació i sense tenir por de les migracions com a culpables de les pèrdues d'identitat. Puntualitzo aquí les teories de Bastardas.

*“Cal acabar amb el fet de pensar que si hi ha una identitat X no hi pot haver també una identitat Y. Les identitats no són elements de caràcter físic, sinó bàsicament *emó-cognitius* que permeten, així, la seva co-existència i barreja en l'espai i en els individus” (Bastardas 2007: 108).*

“acceptació de la diversitat dels orígens i la possibilitat de la construcció d’identitats no pètries ni antagòniques, sinó plurals i harmòniques, projectades cap a un futur cooperatiu en comú.” (Bastardas 2007: 121)

Ara bé, sobre aquesta conclusió vaig trobar un gran contrast amb les teories existents, així com amb les meves pròpies hipòtesis. Teòricament, aquesta mescla d’identitats que proposa Bastardas i que jo donava per certa, implicava unes noves generacions basades en mescles de diferents cultures, idiomes i nacionalitats. La Rosa, però, té un nebot, nét d’immigrants xinesos i d’immigrants marroquins, amb ambdós pares criats i escolaritzats a Catalunya però de cultures molt diferents. Contrari al que es podria pensar, i a les teories existents, l’infant en qüestió no parlarà ni xinès ni marroquí: els pares li parlen en castellà i en català.

“Que Bueno, ara la meva germana està casada amb un noi del Marroc. Bueno, del Marroc però que ell és nascut aquí i és tan català com tu i com jo. De fet, és de Vic, osigui més catalanista no pot ser. Han tingut un nen que es diu Jan, ara té... va néixer a l’agost, osigui que uns set mesos, no arriba. La teva germana què li parla al seu fill? Català i castellà. Ni els hi parlen àrab ni xinès. El meu cunyat parla àrab a casa seva, però parla tan àrab com jo xinès. Es pot defensar. Els meus pares sí que li parlen en xino... però que a vegades parlen en mandarí i a vegades en dialecte, així que no sé què aprendrà, però bueno, tampoc és que li ensenyem expressament, és com que els meus pares estan acostumats... i també li parlen en castellà al nen, els meus pares. Li diuen coses en castellà.”

Tot i que aquestes noves generacions tot just estan naixent ara i s’han realitzat molt pocs estudis, és una realitat molt trencadora, i a la vegada sorprenentment lògica, de les teories lingüístiques i sociològiques fins al moment. El fet encara és més xocant ja que trenca amb la teoria de Inda i Rosaldo (2002): aquesta predeia que els moviments demogràfics de la globalització que implicaven un major contacte amb la societat d’origen i una menor pèrdua de les arrels, però segons la realitat que mostra la Rosa, la globalització sí que implicaria una pèrdua de les arrels, i no necessàriament un major contacte amb la societat d’origen. A més a més, totes les informants coincidien que, tot i que tenien un fàcil contacte amb Xina (aplicacions com WeChat, vols barats i freqüents, etc.), tenien poc contacte amb la família d’allà.

Aquesta troballa inesperada dins del treball, és només un petit punt de tot un món que es destapa amb les noves generacions, i que cal estudiar en profunditat en futures investigacions per una total comprensió de com la globalització afecta a les societats. A la vegada, però, entenc que el fet de parlar als fills només en la llengua del país on es viu (seria el cas de néts de xinesos que

parlen català o castellà amb els seus avis), respon a la necessitat dels fills dels immigrants xinesos de pertànyer a un lloc, sentir-se partícips d'una societat i cultura. Així explica la **Rosa** el seu procés:

“al començar la universitat vaig començar a buscar el meu lloc, intentar introduir-me a la comunitat xinesa de la UAB, o anar més al que se celebrava l'any nou xinès a Barcelona, [...] El moment en que intentes entrar però dius: què tinc en comú? Res. [...] No sé si és més que res per sentir-me adaptada a la meua cultura pel fet de conèixer, perquè són les coses que jo hauria de conèixer pel fet de ser xina, però tan bon punt vaig acceptar que... aleshores tu arribes a un punt que dius: què passa? He de llegir-me tots els llibres de la història de Xina per sentir-me xina? Saps? I acceptes que és que no pots ser 100% xina perquè tu no... ni et comportes ni tens el pensament xinès i és aleshores quan acceptes que eres lo que eres, conoces lo que conoces i ja està. I crec que és acceptar això, i no intentar complir les expectatives de ningú... no sé, sin'què? Per aquesta regla de tres hauria de saber jugar bé al Ping Pong, y no voy a estar cada día entrenando al Ping Pong per complir les expectatives de la gent. I simplement això, acceptar-ho. No sé. [...] Igual que els meus pares van haver de patir una transició, jo n'hauré de passar una altra, i igual els meus fills perquè els meus fills no seran 100% xinos.”

Ahora, m'agradaria apuntar una altra frase de la **María**, que opinava el contrari de la Rosa pel que refereix a la llengua catalana i la seva identitat, però seguia defensant la pertinença a una nacionalitat i cultura concreta.

“Yo me siento china, aunque haya nacido aquí, aunque nada... pero yo soy china y mi hijo también es chino, y si me hago el DNI, sigo siendo china”

I a partir de les conclusions extretes abans, plantejo una altra hipòtesi: podem els humans pertànyer a una comunitat internacional i ser una mescla cultural i d'identitat? O realment necessitem participar d'una nacionalitat i d'una llengua concreta? Som per naturalesa oposats a la globalització? Ha de ser la poliglòtització una prioritat? Són el multilingüisme i la multiculturalitat un món idíl·lic allunyat de la realitat?

Mentre aquestes hipòtesis em semblen descabellades i un pas enrere a les teories ja existents, crec que cal un replantejament del pensament actual, que sembla estar lluny de la realitat estudiada durant la meua investigació.

CAPÍTOL 4: Analitzar la semiòtica de la gestualitat i emocionalitat.

Els dos grups

Durant la realització del treball de camp, es van fer paleses unes grans diferències entre les informants pel que respecta a la gestualitat i l'emocionalitat que les dividien en dos grans grups. Mentre les meves observacions etnogràfiques centraven les diferències en la metacomunicació, observant una gestualitat més oberta i una emocionalitat més marcada en les informants que havien rebut educació a Catalunya, van ser les mateixes protagonistes qui em van posar per escrit que, dins de la comunitat xinesa, existien dos grups depenent del grau d'arrelament al país d'arribada. Elles mateixes utilitzaven termes com: "espanyolitzat" o "espanyolitzada", "adaptat" o "no adaptat", i sovint eren crítics un grup amb l'altre. Com que aquesta denominació em sembla poc inclusiva, utilitzaré cometes per designar paraules referents a aquests que les mateixes informants han utilitzat. Analitzem les característiques:

El grup dels "no adaptats" o "xinesos" són ciutadans que, sense importar els anys que porten vivint fora de Xina, mantenen una forta connexió amb el país ja sigui real, per mitjà de contacte amb la família o viatges freqüents, o simplement sentimental, realitzant les celebracions tradicionals xineses com l'any nou xinès, menjant menjar xinès diàriament, sentint-se més còmodes utilitzant la llengua xinesa i sovint amb un nivell de castellà baix (tot i que aquest últim punt no sempre es repeteix). Solen haver estat criats a Xina, independentment d'on hagin nascut, i com a conseqüència, tenen un nivell de mandarí molt alt i sovint, també del dialecte.

Pel que fa a la metacomunicació [un concepte molt explorat per Briggs (1984) i Hymes (1989 i 1972)] d'aquest grup segons les meves pròpies experiències durant el treball de camp els "xinesos" són visualment molt més tancats que els "espanyolitzats". En la majoria de casos, les informants que s'identificaven amb el primer grup, tenien un nivell de castellà bàsic i mostraven un llenguatge no verbal molt tancat. Sovint, restaven tota l'entrevista amb les mans sobre la falda, sense cap tipus d'inclinació cap a una comunicació oberta, amb un to de veu baix i poc contacte visual. Aquest aspecte quedava molt remarcat quan es parlava de situacions especialment dures, com el fet de passar tants anys separades de la família. Les informants que pertanyien en aquest grup, majoritàriament, evitaven mostrar sentiments i frivolitzaven el procés tot i que estaven visiblement afectades: llàgrimes als ulls o veu tremolosa, seguien amb una posició tensa i tancada, inclús després d'hores de contacte. Aquest fet marcava molt la separació entre elles i jo, i pot estar molt relacionat amb l'anàlisi de la comunitat com a frívola i distant que quedava plasmat als mitjans. Cal dir, però, que aquest punt de vista sobre la metacomunicació de la comunitat xinesa

és purament occidental, i que no té cap tipus de consideració sobre la cultura xinesa i la seva paralingüística, que és per naturalesa més tancada.

A continuació mostro alguns exemples de frases d'identificació amb aquest grup per part de les informants:

Pei: *“China es mi país, como no gustar, como tú gusta español igual. Como tu española, yo china.[...] Sí, está aquí, nosotros más come de comida china más que de español. Normalmente. Porque nosotros come arroz, y cuando no come arroz parece como vosotros no come pan. No llena, parece no come. Por así. Un día no come arroz, no pasa nada, pero siguiente día seguro come arroz para así llenar.”*

Jiajia: *“Mezclas pocos, son como Cristina, nacidos en España, como españoles ya. Porque hablan español perfectamente, han nacido aquí, tienen nacionalidad de España... Yo tengo NIE, no tengo nacionalidad. [...] Como soy china, a lo mejor es una ventaja.”*

María: *“Yo me siento china, aunque haya nacido aquí, aunque nada... pero yo soy china y mi hijo también es chino, y si me hago el DNI, sigo siendo china, aunque me haga el DNI. [...] Es que yo creo, tantos años aquí, todavía no soy muy...no me he integrado mucho ¿eh?, aquí. Sí porque yo a veces veo cosas y digo, pero ¿cómo lo pueden hacer? Y a lo mejor es normal de aquí, pero todavía a veces tengo el pensamiento este chino que todavía no... no me acostumbro a la gente de aquí a veces.”*

Queda molt palès, doncs, la diferencia entre els dos grups i la voluntat de separar-se dels altres. Tot i compartir nacionalitat, no comparteixen sentiment d'identitat. Una vegada vaig haver analitzat aquesta comunitat, desitjava trobar una explicació sobre com la cultura asiàtica es podia mantenir tan forta, mantenint els seus membres tan units, tot i ser fora de la Xina. La **Rosa** ens ho explica:

“Jo crec que és el fet d'haver emigrat a un país i no voler que les teves arrels es perdin perquè tu ja no hi ets, al teu país. Igual que hi ha immigrants marroquins que no eren tan tradicionals al seu país, quan venen aquí es tornen més tradicionals pel fet que se senten lluny d'on són. I crec que és per això, i això és un tema molt delicat a casa meva.”

D'altra banda, les informants que es consideraven i s'autodenominaven “espanyolitzades” presentaven un castellà impecable, sense cap tipus d'accent ni errors gramaticals, així com la possibilitat de parlar català. S'identifiquen com a espanyols i la idea de tornar a Xina no els és especialment atractiva ja que no senten una gran vinculació amb el país. Pel que fa a la metacomunicació, durant la història de vida amb la Rosa, la conversa va ser molt distesa, els

moviments freqüents amb les mans i l'expressió somrient avocaven a una major proximitat i confort als meus ulls occidentals. En general, era una paralingüística molt occidentalitzada, amb expressions i moviments que equivaldrien a una conversa entre dos locals catalans, com va ser el cas. En aquest grup, és freqüent escoltar comentaris sobre el dubte de pertànyer-hi o de tenir una cultura "pura".

Rosa: *"En el fons, si els meus pares no s'haguessin espanyolitzat, per així dir-ho, el seu pla era tornar. Perquè abans ho deien, eh. Tornarem a Xina, bla bla, però jo aleshores pensava: jo em quedaré aquí, perquè a Xina no tinc res a part dels meus pares si marxen, però de fet els meus pares veuen que aquí estan millor que allà... per...Costa dir-ho, eh...per situació política, situació mediambiental... així que estan millor aquí. Jo no m'havia mai plantejat tornar, para nada, la meva vida està aquí, o si he de marxar a un altre lloc per situació, marxaré, però a Xina, tampoc és algo que em.. per mi, en el meu cas, no és algo que em millori en res, a menys que trobi una bona feina allà, però clar, tampoc és que cregui que cobri un sou més alt que el que pugui trobar a Europa, o si més no, el nivell de vida... I a més, que jo sóc massa oberta o massa extravertida pels xinesos."*

Tot i així, tot i les crítiques i rivalitat sobre l'adaptació al país d'arribada, o sobre la pèrdua de valors i costums xineses, entre ambdós grups contrasta una germanor sorprenent on tots s'ajuden a aconseguir una millor vida, com hem vist anteriorment.

Ritmes

Aquesta diferència de comunicació entre els grups està molt relacionat amb l'antropologia dels temps: els itineraris corporals de l'expressió de cada informant revelen l'oposició natura – cultura. El cos registra l'impacte de la societat i situa a l'individu davant de la cultura. En el cas de les informants més "espanyolitzades", aquest impacte de la societat seria més intens per part de la societat espanyola, i en el cas de les xineses, tindrien més influència per part de les tradicions del país d'origen.

"La potencia metafórica e ideológica del paisaje procede del enlace entre naturaleza, cultura y el carácter de las gentes que allí viven o vienen a vivir y por lo tanto, el paisaje no solo es una versión de la naturaleza, sino una forma de experimentar la vida como lugar, tiempo y persona. En cuanto al cuerpo, las formas de personalizar el paisaje se ajustan también a preferencias culturales en el uso y a la combinación de los sentidos anímicos y corporales sea el olfato, el gusto, el oído, la visión o las modalidades táctiles (Howes 1991)" (Buxó 2005:248).

La major diferenciació entre ambdós grups citats seria doncs una simple diferència entre ritmes culturals, que el rellotge biològic natural s'adapta al rellotge artificial de la cultura. Una altra cultura representa una manera diferent de sentir la vida, ritmes diferents del treball i de concebre la naturalesa. Aquests nouvinguts, se situen doncs en un creuament de ritmes, Catalunya – la Xina, que impliquen diferents conscienciacions socials i bàsicament, diferents actuacions com a persona. La plasmació clara d'aquesta reflexió és a la gestualitat.

Si analitzem ambdós ritmes i cultures, d'una banda, la cultura catalana queda marcada per la importància de diferenciar-se del caràcter castellà. Segons Buxó, "Catalunya és alguna cosa més que un cas divertit de tipisme regional, amb espardenyas, porró, sardanes i jocs florals; Catalunya és un esperit col·lectiu, és una cultura, és una voluntat; és, en una paraula, una nacionalitat." (Buxó 2001:55) Dins d'aquest nacionalisme (especialment marcat durant la Renaixença i el Noucentisme, amb l'inici dels Jocs Florals), es remarca la fluïdesa del caràcter i el ritme català, que Buxó vincula al paisatge mediterrani, especialment als jardinetes de la burgesia catalana de principis del segle XX de palauets a Pedralbes, Sarrià, Horta, etc; així com la part "cultural, de gustos, interessos, aspiracions, lluites" (Buxó 2001:51). Aquestes característiques es poden veure plasmades a les informants més "adaptades", ja que presenten un desig de fluir cap a una nova caracterització, un nou grup (els catalans xinesos), decideixen no formar part del passat i de la xina, lluitant per vèncer les imposicions culturals que venen donades per la família i mostrant un gran desig de formar part del nacionalisme i la diferenciació: amb expressions com "jo no sóc com ells".

D'altra banda, la cultura xinesa dóna especial rellevància als avantpassats i a la gent gran, que alhora són qui determina la personalitat dels joves, marcant-los el camí a seguir. Degut al gran respecte que la societat manté cap als adults, poques vegades els joves es revelen contra aquestes proposicions.

"While the culture of any society determines the deeper levels of its members' personalities through the particular techniques of child-rearing to which it subjects them, its influence does not end with this- It goes on to shape the rest of their personalities by providing models for their specific responses as well. This latter process continues throughout life." (Hsu 1948:14)

"Cabe observar en la forma de hablar y explicarse de estas informantes de edad, un discurso sobre la identidad caracterizado por una serie de rasgos comunes- En primer lugar se trata de una identidad referida al recuerdo del pasado que se traduce en una

temporalidad estática cuyo eje explicativo es que las cosas son porque siempre han sido así” (Buxó 1994:161).

Per tant doncs, els joves xinesos a Catalunya que opten per mantenir una cultura xinesa, un ritme cultural diferent al català que els marca com a individuals i els influencia la seva manera de parlar, la paralingüística i els desitjos de futur, ho fan seguint un ritme que els ve donat per la família i les tradicions d'avantpassats més que la societat on viuen, que en aquest cas seria la catalana. Cal remarcar un fort paral·lelisme entre la comunitat xinesa de Mollet del Vallès i l'estudi de les informants xicanes de la Dr. Buxó, les quals es reafirmen identitariamente mitjançant el passat i les tradicions.

És important tenir en compte també, els ritmes individuals més enllà dels marcats per la societat. Les diferències que es couen dins de la mateixa família, com marca Hsu (1948), com per exemple les diferències econòmiques entre diferents generacions, també marquen una diferència sobre la generació dels pares de les informants, que acabarà afectant la seva identitat personal.

Descendència

Degut a que hem parlat de les famoses “segones generacions” a l'apartat anterior “Els dos grups”, he cregut necessari vincular aquest apartat amb la descendència de les informants. Quan se'ls preguntava pels seus fills o en quines llengües volien comunicar-se amb ells, les respostes variaven completament depenent del grup anterior al qual es consideressin. En els casos “espanyolitzats”, es tenia més tendència a no transmetre el xinès als fills, justificant que aquests ja no tindran cap tipus de relació amb la cultura xinesa, i que no és un procés natural per elles parlar-los en xinès. Se seguia veient el xinès com una llengua amb grans oportunitats professionals, però no com un fet personal al qual hi estiguin vinculades: Aquesta era la reacció de la **Rosa** a la pregunta “En què li vols parlar als teus fills?

“Castellà, castellà 100%. El que més que obligar-los a estudiar xinès, és ensenyar-los que és algo que haurien d'aprofitar. És que jo crec que perd el sentit. Crec que jo sí que he d'aprofitar a aprendre xinès perquè els meus pares sí que en saben, però els meus fills... és que és com si tu de sobte als teus fills els hi dius que has de parlar àrab, que no té cap relació amb tu. M'explico? Bueno, que tampoc és que no tingui cap relació amb mi el xinès, però no és algo que jo em senti. Sí que n'haurien d'aprendre per parlar amb els seus avis, o que els seus avis els hi podrien ensenyar, però tampoc crec que hagin d'aprofitar per mi, perquè jo no ho parlo. Que em faria molta il·lusió, sí, està claríssim perquè és algo que jo no vaig fer al seu moment i m'agradaria que ells ho fessin.”

Fins i tot explicava el cas de la seva germana, que va tenir un fill l'any passat amb un noi fill de marroquins, a qui li parlen català i castellà i a qui els avis parlen xinès i marroquí.

“Català i castellà. Ni els hi parlen àrab ni xinès. El meu cunyat parla àrab a casa seva, però parla tan àrab com jo xinès. Es pot defensar. Els meus pares sí que li parlen en xino... però que a vegades parlen en mandarí i a vegades en dialecte, així que no sé què aprendrà, però Bueno, tampoc és que li ensenyem expressament, és com que els meus pares estan acostumats... i també li parlen en castellà al nen, els meus pares. Li diuen coses en castellà.”

En canvi, les respostes de la **Jiajia o la Marí**a recolzaven el multilingüisme.

Jiajia: *“Les voy a enseñar de todo, por ejemplo, Rosa, sus padres también le enseñan dialecto, ahora está aprendiendo mandarín (en una escuela), sí, por eso lo tienen que aprender los tres idiomas.”*

María: *“A mi hijo depende de las cosas que le digo, cosas fáciles como “sí”, “no”, “agua” [niño dice “agua” de fondo]...jajaja, se lo digo en español porque me sale más rápido. Porque en chino le dices “bu” y no tiene nada... no sé cómo decirlo. Dices “no” porque no se puede, pero si dices “bu”, es como que no tienes fuerza de decir el “bu”. Lo entenderá mejor. O le dices “sí”, no le dices “ke yi”, ¿sabes? porque no... Pero si le hablo, de hablar, le hablo en chino porque me sale en chino. En realidad el español no lo uso mucho, aparte de hablar con gente española. Y solo para decir palabras... pues sí, me salen palabras en español. Yo que sé, estoy en una tienda y siempre dices una cosa... dices “té” o “tetera”, de repente no te sale en español porque siempre lo usas más para hablar de “tetera” con los clientes, con todo el mundo... pues hay palabras así...”*

Tot i que en tots els casos, les informants estaven molt receptives a transmetre la llengua xinesa als fills, els motius eren molt variats: mentre que les informants que s'identificaven com a “xineses” volien que els seus fills parlessin xinès per motius d'orgull i valors culturals, les “espanyolitzades” ho feien més per motius econòmics (parlar xinès permet més oportunitats laborals) o perquè els hi faria il·lusió que els seus fills ho estudiessin ja que elles no ho havien fet, reconeixent-ho d'alguna manera com un regal a la mare, un respecte cap a la seva cultura.

La diàspora xinesa arreu

Per tal de trobar teories existents sobre la comunitat, em vaig endinsar en obres que analitzessin la diàspora xinesa en sí, i les vaig comparar amb els resultats analitzats. Degut a l'antiguitat de la diàspora a França o Amèrica, hi ha obres molt més específiques sobre aquests països. Concretament, vaig analitzar l'obra de Pierre Trollet, *Diaspora Chinoise* (1994), en francès.

Segons ell, com que la llengua xinesa no disposa de la traducció de la paraula *diàspora*, ja que aquesta prové del grec, simplement s'ofereix la definició històrica geopolítica. La seva obra és especialment important ja que no només especifica el que entenen els xinesos per diàspora i el seu pes històric, sinó que també especifica tipus de diàspora vista pels mateixos xinesos i una classificació dels xinesos a Nova York, sobre la qual els resultats de la meua investigació difereixen.

“Fins a finals del segle XIX, no hi havia dubte que “Nanyang huashang” eren “els comerciants xinesos dels mars del Sud”, i no és fins a la dècada del 1880 que apareix a diverses publicacions xineses el terme “qiao” (emigrants temporals), que es transformarà al canviar de segle en la denominació “Huagiao” (emigrants xinesos), que reemplaça oficialment les denominacions anteriors. Aquest terme “giao” no és neutre ja que es va utilitzar poc abans per designar, al tractat de Tianjin (1858), la “residència temporal” dels oficials estrangers a la Xina; així la emigració xinesa, prohibida des del 1648 i per tant, oficialment ignorada, va trobar aleshores un nou estatut, temporal però protegit (la prohibició es va aixecar el 1893). Per tant, els “comerciants xinesos de Nanyang” esdevenen els “Xinesos d’ultramar”, expressió que representa “Huagiao” amb alguna ambigüitat; de fet amb la mobilització del fet xinés a partir de mitjans del segle XIX i l’arrelament de les generacions anteriors, la situació es diversifica, i la denominació per cobrir unes realitats diferents i especialment:

- “Emigrants temporals
- Xinesos expatriats residint a ultramar
- Xinesos d’ultramar naturalitzats però amb el sentiment de pertinença xinés, tal com les relacions familiars i econòmiques
- Xinesos d’ultramar naturalitzats i més o menys assimilats.” Trolliet (1994:72)⁵

---

⁵ Traducció de l'autora: “Jusqu’à la fin du XIXe siècle il n’est guère question de que “Nanyang huashang”, “commerçants chinois des mers du Sud”, et ce n’est qu’au cours des années 1880 qu’apparaît dans diverses publications chinoises le terme « qiao » (émigrés temporaires) qui composera à partir du tournant du siècle d’appellation « Huaqiao » (émigrés Chinois) qui va remplacer officiellement les appellations antérieures. Ce terme « qiao » n’est pas neutre pour avoir été utilisé peu avant pour désigner dans le traité de Tianjin (1858) la « résidence temporaire » des officiels étrangers en Chine ; ainsi l’émigration chinoise, interdite depuis 1648 et donc officiellement ignorée, trouve-t-elle alors un nouveau statut, temporaire mais protégé (l’interdit étant levé en 1893). Ainsi, les « marchands chinois du Nanyang » deviennent les « Chinois d’outre-mer », expression qui traduit « Huaqiao » avec quelque ambiguïté ; en effet avec la mondialisation du fait chinois à partir du milieu du XIX siècle et l’enracinement des générations antérieures, la situation est diversifiée, et l’appellation par recouvrir des réalités différentes et notamment :

- Des migrants temporaires
- Des ressortissants Chinois résidant outre-mer
- Des Chinois d’outre-mer naturalisés mais dont le sentiment d’appartenance reste chinois, ainsi que les relations familiales et économiques
- Des Chinois d’outre-mer naturalisés et plus ou moins assimilés. »

Certament doncs, podem vincular les característiques paralingüístiques observades durant el treball de camp i els seus “grups” de pertinença respectius als grups especificats per Trolliet, sent una teoria que es manté independentment del país d’arribada. Podem considerar aquestes dues categories trobades arrelades històricament a la cultura xinesa, fet que no suposaria una nova treballa respecte a les teories ja existents. Curiosament no s’han contactat amb xinesos que s’identifiquessin amb els dos primers grups, però descartar-los a la comunitat xinesa a Catalunya seria un error ja que considero que, tot i que la informació de les informants ha estat clarament qualitativa, faltaria un estudi més quantitatiu per arribar a prendre tal decisió. D’altra banda, dels grups que en puc confirmar l’existència, hi ha dades clarament qualitatives que ajudaran a fer un estudi exhaustiu.

De la investigació teòrica, han sortit també la comparació entre la comunitat xinesa a Catalunya i la comunitat xinesa al sud-est asiàtic i a Nova York a principis dels anys 1980. Pel que fa al sud-est asiàtic, Wang Gungwu (*The chinese minority in southeast asia*, Nanyang University, Singapur 1978), especificava quatre comunitats:

1. “Les comunitats que continuen sent clarament xineses, independentment de la seva nacionalitat i/o de les relacions econòmiques amb Pequín o Taiwan. Aquestes poden ser també xinesos naturalitzats per l’oportunitisme sense escapar-se del “xovinisme xinès”.
2. Les comunitats que s’identifiquen d’entrada com la mateixa diàspora mitjançant les organitzacions específiques [...] i les seves filials geodialectals; la referència al país d’acollida i a la Xina apareix com a secundari i essencialment oportunista : aquest seria el cas majoritari.
3. Les comunitats [...] que s’impliquen a la política, el destí i la cultura del seu país d’acollida; “minoría dins la minoría” està constituït sobretot per elements d’estatus superiors”.⁶

Wang també diferencia cinc tipus d’immigració a *Chinatown*, especialment al de Nova York. Tot i així, Wang especifica una categorització del Chinatown de Nova York que xoca totalment amb les categories proposades per Trolliet i les trobades per mi mateixa. Hi ha, per tant, una confrontació

---

⁶ Traducció de l’autora:

1. Les communautés qui restent nettement chinoises, que ce soit par la nationalité et/ou par les relations économiques avec Pékin ou Taiwan ; ce peut être aussi des Chinois naturalisés par opportunisme et n’échappant pas au « chauvinisme chinois ».
2. Les communautés qui s’identifient d’abord à la diaspora elle-même à travers ses organisations spécifiques (cf. quatrième partie) et ses filières géodialectales ; le rapport au pays d’accueil et à la Chine apparaît secondaire et essentiellement opportuniste : ce serait le cas majoritaire.
3. Les communautés [...] qui s’impliquent dans la politique, le destin et la culture de leur pays d’accueil ; « minorité dans la minorité » elle est constituée surtout d’éléments des couches supérieures.

de teories existents, on la base històrica queda reflectida a la realitat catalana, però no les teories d'altres països:

1. “L’antiga immigració que s’afilia a un Chinatown.
2. Els nous immigrants que intenten accedir al “somni americà” i queden influenciats materialment per la ideologia americana mentre conserven les practiques lingüístiques i socials xineses.
3. Les classes superiors que conserven o no la cultura xinesa.
4. La Joventut decebuda, que arriben a Amèrica amb una gran idealització però queden estereotipats i viuen als suburbis.
5. Immigració clandestina, explotada.” (Wong 1982:85)

Generalment, doncs, a Catalunya solem trobar aquests grups dels quals parla la teoria, que mantenen el seu caràcter xinès i ho combinen amb una major o menor integració, resignant, com a conseqüència, en un major o menor grau, als seus orígens i tradicions.

“El caràcter comú al conjunt de la diàspora xinesa, la seva identitat sense territorialitat, es permet l’aparició de nombrosos dialectes, d’on resulta, notablement, una aproximació xinesa als fets humans, espirituals com materials, que s’experimenta i perpetua a la concepció i la finalitat de la família [comunitarisme confucionista (L.Vandermeersch)], [...] el de la seva prodigiosa capacitat d’adaptació als canvis de conjuntura, el seu oportunisme acrobàtic polític i econòmic, que ha contribuït especialment a la seva supervivència i a la seva prosperitat.”⁷

Aquesta teoria final, pretén ser una unió entre els dos grups que hem tractat en aquest capítol, units per un seguit de característiques, que segons la meva hipòtesi, estarien vinculats a la llengua (la comunitat lingüística), com bé diuen Halliday et al. (1964). La separació d’aquests dos grups dins de la comunitat xinesa i l’existència de la comunitat en sí és un clar exemple de fins a quin punt la lingüística acaba afectant als grups socials, que seria l’oposat a la teoria de Vallverdú (1973:34): “El context social determina de manera més o menys directa certs fenòmens lingüístics”.

---

⁷ Traducció de l’autora: “Le caractère commun à l’ensemble du fait diasporique chinois, c’est son *identité sans territorialité*, c’est un sentiment d’appartenance moins à un pays, encore moins à un état, qu’à une *culture* dont la *langue écrite* permet le dépassement des nombreux dialectes, et [...] il en résulte, notamment, une *approche chinoise* des faits humains, spirituels comme matériels, qui s’expérimente et se perpétue dans la conception et la finalité de la *famille*. (Communautarisme confucianiste (L. Vandermeersch), [...] celui de sa prodigieuse capacité d’adaptation aux changements de conjuncture, son acrobatique opportunisme politique et économique, qui ont largement contribué à sa survie et à sa prospérité. “

CAPÍTOL 5: Posar en evidència els sistemes de prestigi de la comunitat xinesa, el *mianzi* (面子)

La realització del treball de camp va destapar molts punts de la comunitat poc coneguts a nivell internacional. Durant tot el treball, com bé he detallat a la introducció, he seguit un fil argumental entre diferents camps que desembocava en l'estudi dels usos lingüístics, el motiu pel qual vaig realitzar l'estudi en un inici. Tot i així, durant la realització de la història de vida de la **María**, parlant dels seus germans i sobre perquè el germà petit havia anat a estudiar a la Xina més anys, va destapar el *mianzi* i tot el misteri que l'envolta

“Por eso lo mandan allí, para que tenga una buena reputación... [...] tiene que tener un futuro más bueno para que tenga una mujer en condiciones y que traiga buenas expectativas y todo eso... más que nada para que la gente lo vea y diga: mira su hijo, que bueno es: está trabajando en tal sitio y tiene tanta pasta, y tiene una mujer... Todo lo hacen por eso, porque para ellos, ¿qué más da? Si tu hijo no tiene un futuro, pero tú tienes dinero lo ayudas, en realidad. Es así. Pero como lo quieren hacer todo por el mianzi, por cómo lo ven los otros por fuera, todo eso... lo hacen así.”

Anteriorment, havia sentit a parlar dels sistemes de prestigi de la comunitat xinesa, però temia que fossin només estereotips o que ja no seguissin vigents. Vaig decidir seguir investigant.

Al principi em va cridar molt l'atenció aquest concepte, difícilment traduïble per la seva tangibilitat, que no havia trobat especificat en cap obra consultada sobre la diàspora xinesa, la història o fins i tot la mateixa cultura fins que no ho vaig buscar com a especificitat. Després del comentari de la María però, vaig decidir incloure'l a cada història de vida i entrevista que realitzava, preguntant a les informants i creant un coneixement suficient del terme per tractar-lo a la etnografia. El més sorprenent de tot no és la llunyania d'aquest terme respecte la nostra cultura o manera de fer, sinó el gran efecte que causa a la Xina en general. El *mianzi* es considera un dels punts principals a la cultura xinesa, una de les bases de la societat.

Amb la informació obtinguda, m'agradaria realitzar un contrast: d'una banda, la informació obtinguda a través de diferents xarxes i obres consultades (l'anomenaré informació teòrica); i els comentaris de les mateixes informants (també tenint en compte les consideracions anteriors sobre a quin “grup” pertanyien, és a dir, si tenien un punt de vista sobre el *mianzi* des d'una posició “espanyolitzada” o més “xinesa”).

Tot i que mitjançant una traducció freda, paraula per paraula, és possible una comprensió de la paraula, m'agradaria aconseguir també que el lector d'aquest treball pogués sentir empatia des de la seva cultura occidental amb la comunitat xinesa.

La traducció literal de *mianzi*, és "cara", "rostre". Representa el prestigi d'una família, la reputació, una mescla entre orgull i honor, el capital social que s'intenta mantenir en tots els aspectes: laboral, personal, familiar i social. Si analitzem la terminologia implícita, el *mianzi* es postula com un desig de quedar bé o de fer quedar bé a algú davant dels altres. Segons Yau-fai Ho (1976:867), "authority, standards of behavior, personality, status, dignity, honor and prestige. The claim to face may rest on the basis of status, whether ascribed or achieved, and on nonpersonal factors; it may also vary according to the group which a person is interacting". Chin Hu (1944:45) ho complementa detallant la vinculació entre l'èxit i l'ostentació: "A reputation achieved through getting on in life, through success and ostentation. This is prestige that is accumulated by means of personal effort or clever maneuvering."

El *mianzi* també es importat perquè determina el grau de respecte que s'ha de tenir cap a l'altre persona, o el respecte que reps de la comunitat. La comunitat xinesa és molt jeràrquica i respectuosa cap a la gent gran o persones en una posició superior. És per això que les empreses occidentals, quan intenten implantar-se a la Xina o a països asiàtics (aquesta característica cultural es troba a diferents societats asiàtiques com la japonesa o la tailandesa), han de tenir molt en compte els temes culturals.⁸

La reputació, però, es pot guanyar o perdre depenent de les accions preses. Si aquestes son vistes amb bons ulls: com el fet d'anar a estudiar a l'estranger, o poder pagar un sopar, es guanyarà reputació i *mianzi* sobre l'altre. Per contra, algun error podria implicar la pèrdua d'aquesta, i la pèrdua respecte dels demés.

Per clarificar més tot el que engloba la paraula, presentaré alguns exemples.

1. Massa sovint, als restaurants de la Xina (i, si us hi fixeu, segur que també trobareu casos a Catalunya), després de dinar les famílies es barallen per pagar el compte. El que aquí podria semblar un senzill signe d'educació, oferir-se per pagar, a la Xina pot implicar

---

⁸ IMATGE 5: The China Culture Corner (2013)

llargues baralles i discussions, ja oferir-se implica tenir els diners per pagar, una manera de representar el poder adquisitiu, encara que sigui en petit comitè, arribant a punts extrems on es gastin gran part dels estalvis o s'apropi al límit màxim de la targeta de crèdit. (augment de *mianzi*)

2. Com a anècdota personal i història anàloga, prop d'on visc hi ha una família de xinesos, que tenen un petit basar a la ciutat. Sovint els veia sortir amb grans i lluents cotxes de luxe, utilitzant diferents aparells electrònics de marques cares. Al principi, no entenia com un petit basar podia donar tant benefici per mantenir una família, una casa gran en una zona de la ciutat ben situada, les ajudes que entenc que es feien entre famílies, i aquests luxes. I aquest exemple em va permetre entendre realment el terme. (augment de *mianzi*)
3. El fill de la família és acceptat en una bona universitat, gràcies a l'esforç que han fet els pares durant anys al portar-lo a bones escoles i donar-li suport emocional. (augment de *mianzi* tant pels pares com pel mateix fill).
4. No trobar parella quan tots els amics s'estan casant i tenint fills, suposa una mena d'humiliació a la comunitat xinesa ja que se sobreentén com una fallada. A més, l'individu en qüestió sentirà vergonya per no poder aconseguir parella. (pèrdua de *mianzi*)
5. Si el teu cap de feina o companys et feliciten per la feina feta, perquè has pogut resoldre un problema important tot sol. (pèrdua de *mianzi*).
6. Si el teu cap de feina t'insulta o et menysprea davant dels teus companys, o simplement ets contradit en una reunió de feina. (pèrdua de *mianzi*)

Guanxi (关系)

Sovint s'ha relacionat el concepte amb el *guanxi* (关系). Aquest últim terme també implica el capital social, la reputació i el respecte. Refereix a una xarxa de relacions d'ajuda dels individuals, que impliquen als seus amics, coneguts i familiars: una vegada s'ajuda a algú, s'esperarà que aquesta persona torni el favor, sense haver-ho de demanar, creant així una cadena d'ajuts i favors recíprocs. Una mena de *networking* o de dependència en xarxa. Al llarg del temps, s'aniran acumulant una sèrie d'ajudes que has prestat, i se sobreentén que, quan ho necessitis, t'ho tornaran sense que ho demanis, sense importar el temps que hagi passat. Un exemple d'aquest aspecte seria el cas de la mare de la Rosa: emigrant de Wenzhou que ha obert un restaurant a Mollet. Si un veí o familiar li demana consell pel procés d'immigració, aquest estarà utilitzant el *guanxi*. Segurament, ella l'ajudarà amb la burocràcia, a aconseguir una bona posició econòmica, i potser li oferirà préstec monetari desinteressat, o treballar al restaurant que dirigeix. Aquest fet donarà *mianzi* a la mare de la Rosa, que serà tractada amb molt més respecte. Amb el temps, quan el subjecte en qüestió hagi millorat la seva posició econòmica i personal, s'espera que sigui

capaç d'ajudar a la mare de la Rosa, sense que aquesta ho hagi de demanar. Paral·lelament, la mare potser també va estirar del *guanxi* per tal de poder aconseguir ajuda al venir, o al fer el restaurant més gran, etcètera. Aquest és un altre exemple de la jerarquia de la societat xinesa i el gran respecte pels altres amb un major *mianzi* que mostrava anteriorment.

També cal mencionar que és un concepte molt vinculat als préstecs que es fan dins la comunitat, els quals he mencionat en aquest treball, i que permeten aconseguir un major poder econòmic gràcies a la manca d'interessos, que sovint es transforma en negocis més rentables per la possibilitat de llogar o comprar locals ben ubicats, com he mostrat al segon capítol.

En general, es crea un sistema de relacions amb molta credibilitat, importància i pes dins de la societat, fins i tot més que les lleis o normes oficials del govern xinès. Segons diferents fonts d'informació que inclouen pàgines web i llibres publicats (com l'article en línia d'Arvizu (2016) "Mienze, China's biggest threat" a *LinkedIn* o la publicació de Gold, T., Guthrie, D., i Wank, D. (2002), *Social Connections in China: Institutions, Culture and the Changing Nature of Guanxi*, publicat per Cambridge University Press), els conceptes van néixer com a resistència al poder en èpoques antigues on no es tenia com a prioritat defensar al poble sinó protegir les classes més altes i els polítics. Aquests sistemes socials tenen grans implicacions també a nivell de creació de relacions, i d'accedir a fer favors. Els xinesos buscaran relacions fructuoses, i negaran accedir a certs favors si saben que després els serà difícil tornar-los-els.

Al capítol mesclo ambdós conceptes: el *guanxi* i el *mianzi*. El primer, està més basat en l'ajuda i les relacions socials com a manera de millorar l'estil de vida. El segon, té més a veure en escalar socialment i crear una reputació. Tot i que sí que tenen connotacions diferents, però, estan molt relacionats i s'influencien mútuament, així que vaig decidir tractar-los al mateix apartat. Beltrán (2007:133) descriu la diferència així, fent especial èmfasi al llarg del capítol sobre el gran pes que aquests conceptes apliquen a la societat xinesa: "Las relaciones sociales en China giran en torno al concepto de *guanxi* o mecanismo informal sancionado socialmente de intercambio social. El *guanxi* se desarrolla en una Sociedad donde predominan la costumbre, los ritos y las relaciones cara a cara. *Guanxi* es conocimiento personal de alguien, una conexión social que delimita y configura la interacción bajo los principios de reciprocidad y devolución. Comprende diferentes estrategias de relación y acercamiento al extraño. Por otra parte, la "cara" (*mianzi*) es el instrumento utilizado por los agentes sociales para ejercer presión y control sobre los demás. Una gran parte de la conducta social está orientada a mantener y ampliar el *mianzi* y el *guanxi*. El proceso migratorio no escapa de estas coordenadas y, de hecho, se haya completamente inmerso en ellas".

També cal remarcar que, tot i que aquests conceptes estan fortament arrelats a la cultura i tradició xinesa, poden arribar a ser ignorats per alguns membres de la societat que decideixen no seguir el joc i no tenir en compte aquests estaments socials, un comportament poc comú però existent.

La importància de la gestualitat

Abans de contrastar la informació obtinguda per fons externes al treball de camp, amb el punt de vista de les informants, només les informants més “espanyolitzades” (que havien passat més temps a Espanya, que tenien una gestualitat molt més occidentalitzada i un perfecte nivell lingüístic de català i castellà) em van saber definir el concepte de *mianzi* i posar exemples. Les altres, no ho van mencionar. Tot i que podria ser que no ho considerin suficientment important, la meua hipòtesi apuntaria que és un concepte que només es pot analitzar amb perspectiva sobre la mateixa cultura, degut al fort arrelament i tradició que té. Per exemple, la **Rosa** explicava:

“Jo crec que és perquè als xinos els hi agrada molt fardar. Sí, era com mostrar, “mira el meu fill quant ha estudiat”. Per després tenir una tenda!! A mi que no me rallen!, realment a mi això em toca molt la pera. De què et serveix a tu que hagi anat a Harvard si després... que això m’ho va dir me mare eh, no li ha anat tan malament algú que va estar fent un màster en una universitat súper xula i ara té una tenda. I li dic “tu estas flipant, no?”. Vull dir que aquesta gent se la rifa a ves a saber on, per després... que si aquesta gent és el que vol, em sembla súper bé, però... si és per obligació dels pares no em sembla just. Si igual visquéssim a Xina, als meus pares els hi seria igual que fos química i els hi semblaria súper bé, perquè ah mira, mi hija es algo de ciencia. Però aquí no... estoy indignada. Molts cops els joves aquí no saben què volen, perquè fan el que els hi diuen els pares. L’únic amic xino que tinc ara està a Xina perquè els seus pares li han obligat. Està a treballar, al principi va anar a Lima, que el seu pare té una tenda a Lima. Que no viuen ni junts, eh. La mare està a Xina, el pare a Lima i els fills a Espanya, és una família súper desestructurada, i a causa d’això la germana petita té una depressió molt gran. Perquè en el moment en que la seva germana gran també marxa a Xina a treballar, al seu germà gran l’obliguen a marxar a Perú o a Xina, la nena es queda sola a Espanya perquè està estudiant i ha d’acabar estudiar. I arrel de no estar amb els pares, els germans que marxen, et quedes sola... li ha agafat una depressió i no ha acabat ni el batxillerat, saps? I què? De què serveix aleshores guanyar els diners? De res. I ja no és només per la cultura, és pel que li passa al teu fill! Quan és que tens prou diners per fer el que vols? Sempre hi ha gasto, sempre hauràs d’evolucionar funcionalment parlant...”

Des del punt de vista occidentalitzat de les informants que porten més temps vivint a Catalunya, no té sentit que una família s'esforci a enviar el seu fill a una bona universitat per aconseguir més *mianzi* si després voldran que porti una petita botiga per poder aconseguir més diners. Aquesta és una de les moltes contradiccions de la comunitat xinesa, que sovint passa desapercebuda pels fills perquè no qüestionen els consells que arriben dels pares o avis, al respectar les normes de jerarquia de la cultura.

La **María**, que sí que va destacar l'aspecte de *mianzi*, no va considerar aquesta contradicció d'estudiar i treballar en una botiga. En el seu cas, com he explicat a la descripció de l'objecte d'estudi, va obrir una botiga després de realitzar els estudis bàsics, i ha seguit sempre al mateix tipus de negoci. Ella destaca més la discriminació que el *mianzi* aplica sobre el tracte entre fills i filles, del qual he parlat en l'anterior apartat Gènere, i que neix de la gran importància que dona la comunitat xinesa a la transmissió del cognom de generació en generació, i com a conseqüència, la impotència donada als fills barons.

“El niño, como hereda el apellido, tiene que tener un futuro más bueno para que tenga una mujer en condiciones y que traiga buenas expectativas y todo eso... más que nada para que la gente lo vea y diga: mira su hijo, que bueno es: está trabajando en tal sitio y tiene tanta pasta, y tiene una mujer... Todo lo hacen por eso, porque para ellos, ¿qué más da? Si tu hijo no tiene un futuro, pero tú tienes dinero lo ayudas, en realidad. Es así. Pero como lo quieren hacer todo por el mianzi, por cómo lo ven los otros por fuera, todo eso... lo hacen así. Y la mujer pues mira, te casas con un buen hombre, que tenga pasta, y si no tiene tampoco pasa nada, con que sea bueno ya está bien... y ya está.”

D'altra banda, la María també va destacar l'aspecte econòmic vinculat al *mianzi*, l'ostentació, que viu en primera pell quan surt a sopar amb les amigues.

“Ah sí, otra cosa, lo que has hecho ahora, a los chinos les encanta pagar... Solo por el hecho de quedar bien. Aquí es muy de tú y yo. Yo también soy de tú y yo cuando voy a cenar con mis amigas, pero porque ellas están acostumbradas a que yo lo haga. No me gusta invitar a nadie si luego ellos no lo devuelven. Depende de la gente, porque tengo una amiga que siempre me invita, entonces yo también la invito, siempre se devuelve, pero si vas con gente que tú ya ves que se aprovechan un montón solo por eso y te acostumbras ya no invitas, y yo siempre digo mira, que cada uno pague lo suyo, pero si pagas quedas mejor porque se nota que tienes dinero, aparentas... No me gusta nada, mianzi mianzi, aparentar. Es muy importante...”

Conclusions

La realització d'aquesta recerca ha estat un camí de canvis tàctics en la metodologia per ajustar el treball de camp i la construcció de les entrevistes a la comunitat estudiada, en especial per encarar la integració comunicativa d'immigrants xinesos amb poca literatura antropològica prèvia. En aquest sentit, aquest procés no solament m'ha permès accomplir aprendre a realitzar una recerca etnogràfica, aplicant coneixements adquirits durant el màster, sinó que he hagut d'aprendre a reflexionar prenent decisions des de l'elecció de la veu narrativa fins a l'elecció de l'objecte d'estudi, passant per la selecció dels aspectes de la cosmovisió de la comunicació que volia analitzar.

Aquest fet no treu que sigui plenament conscient de les seves mancances com a investigació: la realització d'un treball de camp poc extens, manca de comparacions amb altres teories més diverses, la necessària formulació de millors hipòtesis i conclusions, passant per un anàlisi més profund de les dades obtingudes; però com a etnògrafa primerenca, ha estat tot un repte entregar-me a aquesta comunitat.

Encara que la meua posició intel·lectual ha estat influïda per la rellevància de la subjectivitat en tant que ens acompanya en l'observació dels altres, especialment en el diàleg intercultural, també he cuidat de tenir en compte l'aplicació de perspectiva sobre el coneixement adquirit, la pèrdua de la por de la identitat i de la llengua i la influència marcada d'una sociolingüística del passat on llengua i cultura, o si es vol identitat, s'ha considerat que mantenen una relació unívoca. En poc temps vaig observar que, més que defensar la salut del català, calia defensar el multilingüisme i els drets lingüístics de la comunitat xinesa i de qualsevol altra comunitat lingüísticament diversa. D'altra banda, he hagut d'aplicar els conceptes sobre lingüística apresos durant la carrera universitària, a un camp desconegut: l'etnografia. M'he hagut de reinventar com a acadèmica, buscant obres de tot tipus per ser capaç de crear una etnografia que contemplés una cosmovisió tan complexa com és la comunicació i presentés diversitat de tradicions i maneres de la comunitat, però que alhora mantingués fonament teòric.

Pel que respecta a les conclusions de l'**enfocament metodològic i aconseguiment de les dades etnogràfiques**, aconseguir entrar amb la comunitat xinesa va requerir una adaptació constant al grup, la qual cosa m'ha fet veure que la teorització antropològica no ha de ser una mirada prèvia a la exploració, sinó que ha de quedar supeditada a les impressions del antropòleg en diàleg amb les pròpies dels informants sotmesos ambdós a la fluïdesa de l'encontre etnogràfic. I en encarar

el processament de les dades, adonar-se'n de la virtualitat del conceptes antropològics per interpretar les dades. Seguint la proposta inicial, la recerca revela el següent:

Si primer objectiu era **descriure etnogràficament les comunitats d'immigrants xinesos dedicats al comerç i serveis a Mollet del Vallès**, la investigació revela que les històries de vida són comunes a tots els informants: els seus pares havien emigrat de la ciutat de Wenzhou cercant unes condicions de vida millors i un benestar econòmic. A la Xina, les condicions que imposava el govern eren dures i poc esperançadores per les generacions futures, així que mitjançant l'ajuda de familiars o veïns que havien emigrat anteriorment, emprarien el camí cap a Europa. A l'arribar a Espanya i començaven a treballar a negocis de familiars o amics, fins que tenien l'estabilitat suficient per obrir el seu, mantenint la creença que com a autònom o propietari d'una botiga es guanyava més que treballant per una tercera persona. Aquest fet els marca com una comunitat molt solidària i agermanada, fins i tot per temes econòmics, sempre oberta a ajudar als demés, un punt molt vinculat al comunisme. Fruit d'aquest capítol, també vaig descobrir el procés repetitiu que se seguia a la vida dels fills d'aquests immigrants. Molts d'ells neixen a Catalunya o Espanya mentre els seus pares treballen. Davant la manca de recursos econòmics i de temps per tenir bona cura d'ells, els pares els envien a la Xina amb els seus avis, també justificant l'estudi de xinès. Quan els pares disposen d'una vida estable al país d'arribada, els fills retornen amb ells, tot i que sovint no els han vist mai o no hi han conviscut mai. El procés, s'acostuma a explicar de manera freda i justificativa, obviant els sentiments relacionats. Aquest punt pot ser vist amb incomprensió, o pot ser clarament justificat pel fort desig de sortir de la misèria i proporcionar un futur millor als fills. Els joves, però, solen tenir una vida complicada, plena de contradiccions entre la cultura xinesa i la catalana. Aquestes marquen el seu dia a dia, des dels tipus de relacions que tenen amb els amics, fins a l'elecció del seu futur professional i acadèmic, afectant també a la seva metacomunicació.

El segon objectiu era **cartografiar els territoris on se situaven els comerços xinesos**. D'una banda, els negocis mostren una clara dispersió per les zones cèntriques, fet que permet un allunyament del model de *Chinatown* tan estès als Estats Units. A part de la sorprenent xifra d'un comerç xinès per cada nou xinesos empadronats a la ciutat, destaca la gran varietat de comerços apuntats: centres d'estètica, botigues de roba i complements, basars, restaurants xinesos i restaurants amb menú local, però dirigits per xinesos. Tot i la gran varietat i la concentració de locals en les zones més cèntriques, sorprenentment hi ha poca competitivitat, i els comerços més propers tenen especialitzacions diferents. A través d'aquest punt vaig poder entendre els préstecs desinteressats que es fan dins de la comunitat, com a mètode d'ajuda mútua. Aquesta dedicació als negocis, però, es comença a perdre en les segones generacions amb estudis, que volen tenir

altres sortides professionals més enllà de seguir a la botiga o al restaurant familiar, o d'obrir un altre negoci. D'altra banda, van permetre destapar l'estudi de la concepció del gènere dins de la comunitat. Segons les dades, l'emigració xinesa té gairebé el mateix nombre de dones i d'homes empadronats a la ciutat i a la majoria dels negocis es podien veure parelles treballant, fet que remarca la igualtat de gènere al col·lectiu, i un important recorregut cap a la igualtat en pocs anys.

El tercer objectiu era **analitzar els comportaments lingüístics afectats pels estereotips i l'acceptabilitat**. El discurs de la premsa sobre la comunitat xinesa, que la postulen com a exòtica i llunyana, provoca que els xinesos siguin vistos com a estrangers i se'ls parli en castellà. Com a conseqüència, els seus usos lingüístics queden prioritzats per la llengua castellana i pel mandarí perquè no tenen la necessitat d'aprendre català, una teoria fortament defensada per Bastardas (2007). Aquest capítol també va destapar les teories sobre la por de pèrdua d'identitat, sobre la qual vaig insistir en la necessitat de promocionar una Catalunya multicultural i multilingüe, i la comprensió que la immigració xinesa no suposa una amenaça real per la llengua catalana: "Ningú ha de tenir por d'aquest multilingüisme dels futurs catalans, ja que, com hem vist, llengua i identitat pertanyen a esferes vitals distintes, i, tot i que s'interrelacionen, no són exactament interdependents. La població catalana, diversa d'orígens, pot abraçar perfectament i alhora una identitat pròpia de projecte col·lectiu, com l'anomenava Castells i una poliglòtització individual que l'obri àmpliament al món, tot mantenint el català com a llengua principal de relació intergrup i d'ús social." (Bastardas 2007: 142)

El quart objectiu era **estudiar la gestualitat i la metacomunicació del grup**. L'anàlisi revela els dos grups que hi ha dins de la comunitat xinesa: els "espanyolitzats" i els "xinesos", segons s'identifiquen ells mateixos. Els casos en que els informants es consideren membres del grup xinès, la seva expressió i la paralingüística és molt més oriental, i els usos lingüístics queden marcats pel mandarí i per dialectes, amb un castellà sovint flux i amb fort accent xinès. En paral·lel, el grup "espanyolitzat" es caracteritza per una paralingüística molt més oberta, amb una gestualitat i expressió més occidental, i uns usos lingüístics que, tot i incloure el mandarí i dialectes, també opten pel castellà i el català, sense poc accent. També vaig vincular aquest descobriment a l'antropologia del temps: una altra cultura representa una manera diferent de sentir la vida, ritmes diferents del treball i de concebre la naturalesa, per tant, la diferència entre els grups és entre ritmes culturals.

En aquest mateix capítol, cal obrir noves línies d'investigació que estudiïn les noves generacions, tan influenciades per la globalització. Seria lògic pensar que les identitats pures es perden amb les mescles culturals i lingüístiques actuals, però la realitat estudiada mostra el contrari.

Necessitem doncs, aferrar-nos a una nacionalitat única i sentir-nos participants d'una comunitat, per identificar-nos com a individuals?

L'objectiu cinc era presentar els **sistemes de prestigi de la comunitat xinesa**, el *mianzi* i el *guanxi*. L'estudi ha estat molt útil per comprendre part dels capítols anteriors i vincular-ho amb la solidaritat econòmica o l'ajuda que es presten entre els membres de la comunitat. Són conceptes clarament vinculats a l'honor personal i laboral i a la reputació, amb repercussions sobre l'economia (ostentació i pagaments), estudis acadèmics, camp laboral i relacions personals dels mateixos membres i de les seves famílies. Són punts poc coneguts que tenen grans afectes a la societat xinesa i que no es podien passar per alt a l'etnografia de la comunitat. Així mateix, el capítol on s'estudien els termes presentats al cinquè objectiu, intenta trencar amb mites sobre la viabilitat econòmica de la comunitat xinesa i els seus préstecs, un tema que ha estat fortament mitificat.

En general doncs, cal oblidar els mites i estereotips de la comunitat xinesa, coneixent-la més i oblidant l'àuria de desconfiança i distància que s'ha creat. Pel que fa a les identitats, les generacions "filles de la globalització", nascudes en un país diferent als seus pares, cal investigar més sobre la necessitat de l'ésser humà de pertànyer a una sola cultura i nacionalitat, a una sola identitat, per tal de justificar-se i crear-se com a individu.

Finalment, m'agradaria mostrar la gran satisfacció que ha estat poder realitzar aquesta investigació i poder redactar el treball utilitzant la veu de les mateixes informants. No només m'ha proporcionat un gran coneixement acadèmic, sinó també personal, permetent-me entendre aspectes d'ambdues comunitats, tancant preguntes hipotètiques d'un inici, i obrint-ne d'altres. En aquesta època de serioses amenaces a la diversitat i de l'imperant augment de partits i polítics que fomenten el classisme i la negació de la tolerància com Trump o Le Pen, cal obrir noves línies de recerca que trenquin estereotips i fomentin la diversitat, eliminant la por i lluitant per una Europa més diversa, plurilingüe i multicultural. El futur ens portarà noves generacions, filles de mescleres culturals, lingüístiques i d'identitat, i acadèmicament cal estar preparats per saber tenir respostes a les inquietuds d'aquests nous ciutadans: entendre com se senten, entendre què vindrà, dibuixar un futur inclusiu i amb respostes, que no deixi lloc a dubtes, prejudicis ni pors.

Com diu una de les cites cèlebres de Michel Foucault: "People know what they do; frequently they know why they do what they do; but what they don't know is what what they do does". I aquesta és la nostra tasca.

Bibliografia citada

- **Ahearn, L. M.** 2012. *Living Language, an introduction to Linguistic Anthropology*. Malden, Massachusetts: Wiley-Blackwell.
- **Arvizu, M.** 2016. “Mienze, China’s biggest threat”. *Linkedin*. Disponible a: <<https://www.linkedin.com/pulse/mienze-chinas-biggest-threat-marcel-arvizu>>. Data d’accés: 5 de maig del 2017.
- **Bastardas i Boada, A.** 2007. *Les polítiques de la llengua i identitat a l’era “glocal”*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Institut d’Estudis Autònoms.
- **Beltrán Antolín, J.** 2003. *Los ocho inmortales cruzan el mar. Chinos en el Extremo Occidente*. Barcelona: Edicions Bellaterra, S. L.
- **Bonet i Agustí, L.** 2006. *Diversitat cultural i polítiques interculturals a Barcelona*. Barcelona: CIDOB edicions.
- **Briggs, C. L.** 1984. *Learning how to ask: Native metacommunicative competence and incompetence of fieldworkers*. Cambridge: Cambridge University Press.
- **Buxó Rey, M. J.** Diferents dates. *Tecnopaisajes, identidades y diseños culturales*. Universitat de Barcelona. Barcelona.
- **Caro Baroja, J.** 1970. *El mito del carácter nacional, meditaciones a contrapelo*. Seminarios y Ediciones S.A. Madrid.
- **Castells, M.** 2004. “Globalització i identitat. Una perspectiva comparada.” a IDEES, 21: 17-28.
- **Chin Hu, Hsien.** 1944. “The Chinese concepts of “face”” a *American Anthropologist*, 46 (1): 45-46.
- **Chomsky, N.** 2006. *Language and Mind*. Cambridge: Cambridge University Press.
- **Claudio Quiroga, G.** 2009. “China, 30 años de crecimiento económico.” *Anuario Juridico y economico escurialense*, XLII: 463-480. Madrid: Universitat Francisco de Victoria.
- **Crystal, D.** 2000. *Language Death*. Cambridge: Cambridge University Press.
- **Danesi, M.** 2008. *Linguistic Anthropology, a brief introduction*. Toronto: Canadian Scholars’ Press Inc.
- **El País.** 26 d’agost de 2015. *儿童洗碗工向大企业家的转变 (How Spain’s Chinese immigrants went from dishwashers to doctors)*. Disponible a: <http://elpais.com/elpais/2015/08/19/actualidad/1439980488_590764.html>. Data d’accés: 2 d’abril del 2017.
- **Gittings, J.** 1999. *China through the sliding door*. Cambridge: Touchstone.

- **Gold, T., Guthrie, D., i Wank, D.** 2002. *Social Connections in China: Institutions, Culture and the Changing Nature of Guanxi*. Cambridge: Cambridge University Press.
- **Halliday, M. A. K.** 1964. "Comparison and translation", a Halliday, M. A. K., McIntosh, M. i Strevens, P. *The linguistic sciences and language teaching*. London: Longman.
- **Harrison, K. D.** 2007. *When Languages Die: The Extinction of the World's Languages and the Erosion of Human Knowledge*. Oxford: Oxford University Press.
- **Harvey, D.** 1989. *The condition of Postmodernity: An enquiry into the origins of Cultural Change*. Cambridge, Massachusetts, USA: Blackwell Publishers.
- **Hsu, F. L. K.** 1948. *Under the ancestors' shadow*. Standford University Press.
- **Hymes, D. H.** 1989. "Ways of speaking" a Bauman, R. I Sherzern, J. (eds.) *Explorations in the ethnography of speaking*. Cambridge: Cambridge University Press.
- **Hymes, D. H.** 1977. *Language in society*. Cambridge: Cambridge University Press.
- **Hymes, D.H.** 1972. "On Communicative Competence" a Pride, J.B. i Holmes, J. (eds). *Sociolinguistics. Selected Readings*: 269-293. Harmondsworth: Penguin
- **Inda, J. X. i R. Rosaldo.** 2002. "Introduction: a world in motion." a Inda, J. X. i R. Rosaldo (eds.), *Anthropology of Globalization*. 1–34. Malden, Massachusetts: Blackwell Publishing.
- **Kiesling, S. F. i Paulston, C. B.** 2005. *Intercultural Discourse and Communication (Essential Readings in Linguistics)*. Malden, Massachusetts: Blackwell Publishing.
- **Lamuela, X.** 1994. *Estandardització i establiment de les llengües*. Barcelona: Edicions 62.
- **Lewis, M. P.** 2009. *Ethnologue: Languages of the world*. Dallas: SIL International.
- **Mithun, M.** 1998. "The significance of diversity in language endangerment and preservation.", a In Grenoble i Whaley (eds.), *Endangered Languages: Loss and Community Response*. 163 – 190. Cambridge: Cambridge University Press.
- **Ninyoles i Monllor, R.** 1975. *Estructura social y política lingüística*. Alzira: Bromera.
- **Poch-de-Feliu, R.** 2009. *La actualidad de China. Un mundo en crisis, una sociedad en gestación*. Barcelona: Crítica S.L.
- **Pueyo, M. i Turull, A.** 2003. *Diversitat i política lingüística en un món global*. Barcelona: Editorial UOC.
- **Pujadas, Joan J.** 1992. *El método biográfico: El uso de las historias de vida en ciencias sociales*. Madrid: CIS.
- **Riley, P.** 2007. *Language, culture, and identity: An Ethnolinguistic approach*. London: Continuum, Advances in Sociolinguistic Series.
- **Salzmann, Z.** 1993. *Language, Culture & Society. An introduction to Linguistic anthropology*. Boulder, Colorado, EEUU: Westview Press.

- **Seleny, A.** 2006. *The Political Economy of State-Society Relations in Hungary and Poland: From Communism to the European Union*. Cambridge: Cambridge University Press.
- **Snyder, M. i P. Miene.** 1994 "On the functions of stereotypes and prejudice." a *The Psychology of Prejudice: The Ontario symposium*, 7: 33-54. Hillsdale, Nova Jersey, EEUU: Lawrence Erlbaum Associates.
- **The China Culture Corner.** 2013. Gaining and Losing Face in China. Disponible a: <https://chinaculturecorner.com/2013/10/10/face-in-chinese-business/> . Data d'accés: 1 de maig del 2017.
- **Tollefson, J. W.** 1991. *Planning Language, Planning inequality. Language policy in the community*. New York: Longman Inc.
- **Trollet, P.** 1994. *La diàspora chinesa*. París: Presses Universitaires de France.
- **Universitat de Barcelona.** 2007. "Comercio exterior". Disponible a: http://www.comercioexterior.ub.edu/correccion/06-07/shanghai/cronologia_de_china.htm. Data d'accés: 19 de març del 2017.
- **Vallverdú, F.** 1973. *El fet lingüístic com a fet social*. Barcelona: Edicions 62.
- **Wang Gungwu.** 1978. *The chinese minority in southeast asia*. Singapur: Nanyang University.
- **Wong, B. P.** 1982. "Chinatown: Economic Adaptation and Ethnic Identity of the Chinese" a *American Anthropologist*, 85 (2): 432-433.
- **Woolard, K. A.** 1992. *Identitat i contacte de llengües a Barcelona (Els Orígens)*. Barcelona: Edicions Magrana.
- **Woolard, K. A.** 1989. *Double Talk: Bilingualism and the Politics of Ethnicity in Catalonia*. Stanford: Stanford University Press.
- **Yau-fai Ho, D.** 1976. "On the concept of face" a *American Journal of Sociology*, 81 (4): 867-884.